HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY

OF THE

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOÖLOGY.

10,124

GIFT OF

A. V. Ljungman

October 5, 1894—January 4, 1897

10,124 XI–XII

BOHUSLÄNSK
FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

JA 1897

AXEL VILH. LJUNGMAN.

N:o 65–68. Januari–December. 1894–1895.

Innehåll: Göteborgs och Bohus läns Fiskareförening. 1893—1894 och 1894—1895 (sid. 1—23). — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under elfte och tolfte åren af Föreningens tillvaro. 1894 och 1895 (sid. 24—27). — Berättelse öfver Orosts och Tjörns fiskeriförenings verksamhet under åren 1894 och 1895 (sid. 28—60). — Schmematisk öfversigt öfver fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll Ett utkast af AXEL VILH. LJUNGMAN (sid. 61—104). — Om ordnandet af förhållandena å de bohuslänska fiskelägena. I. Af A. V. L. (sid. 105—122). — Bohusläns hafsfiske och dess främjande. Af AXEL VILH. LJUNGMAN (sid. 123—176).

Tillkännagifvande från Redaktionen.

Bohuslänsk Fiskeritidskrift utsänder härmed sitt kanske sista häfte, som i följd af minskningen i Hushållningssällskapets anslag till tidskriftens tryckande måst till omfånget betydligt inskränkas. Det har, enligt i näst föregående häfte gifvet löfte, egnats hufvudsakligast åt en redogörelse för »de offentliga åtgärder, som äro af nöden för de bohuslänska fiskaresamhällenas utveckling till den ekonomiska själfständighet, som allena förmår uppbära ett varaktigt välstånd och en högt stående fiskebedrift, och torde derigenom hafva i väsentlig mon bidragit till utredningen af just de

frågor, som för samma fiskebedrift och fiskaresamhällen ega den största betydelsen.

Då det ligger i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte att samla och genom offentliggörande både meddela åt samtiden och bevara åt efterverlden allt, som är af vikt för främjande af Bohusläns fiskerier och skärgård eller som är upplysande för dessas historia och utveckling; så vänder sig ock Redaktionen härmedelst till allmänheten med anhållan att en hvar, som dertill är i tillfälle, benäget måtte till Redaktionen för samma ändamål insända 1:o) äldre handlingar, som lemna upplysningar om fiskerinäringens forna utöfning och betydelse, 2:o) domar, angående enskild eganderätt till fiske eller rörande fiskerinäringens utöfning och beskattning, 3:o) uppgifter, beträffande fiskens beredning till handelsvara och användning i hushållningen (fiskmatlagning m. m.), samt 4:o) upplysningar, angående fiskhandeln, fraktfarten å saltexport- och sillimporthamnarne m. m. dylikt. -- De emottagna handlingarna skola efter begagnandet i oskadadt skick återställas.

Redaktionens adress är:

Doktor Axel Vilh. Ljungman.

Orost.

BOHUSLÄNSK

FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

XI—XII.

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS BOKTRYCKERI
1896.

JAN 4 1897

Företal.

Bohuslänsk Fiskeritidskrift utsänder härmed sitt kanske sista häfte, som, i följd af minskningen i anslaget från länets hushållningssällskap till tidskriftens tryckande, måst till omfånget betydligt inskränkas. Det har varit tidskriftens syfte att verka för bohuslänska skärgårdens och fiskerinäringens bästa samt att åstadkomma varaktigt välstånd och möjligast väl ordnade förhållanden å de bohuslänska fiskelägena, men de själfviska intressen, som motverkat detta syfte, hafva varit för starka och icke skytt något som helst medel för framgångs vinnande, hvadan endast en del af det myckna, som utgjort föremålet för utgifvarens sträfvanden, kunnat förverkligas. Har resultatet sålunda blifvit mindre än önskligt, så är detta dock icke följden af bristande god vilja, nit och själfuppoffring från utgifvarens sida; ty arbetet för bohuslänska skärgårdens bästa har varit lika otacksamt och ihållande som kostsamt och lönlöst.

Det ser nästan ut, som om det funnes ett olycksöde, hvilket sväfvade öfver Bohusläns skärgård och fiskerinäring samt vållade att all de förflutna fiskeperiodernas sorgliga erfarenhet förbisåges och intet af verkligt värde från det allmännas sida åtgjordes för att åstadkomma varaktigt välstånd inom samma skärgård, utan tvärtom snart sagdt blott sådana åtgärder vidtogos eller förbereddes från det allmännas sida, som skola lemna skärgården vid nu

innevarande fiskeperiods upphörande i än *sämre* läge än vid till och med den näst föregående sillfiskeperiodens slut.

Starkare och inflytelserikare krafter än någonsin tillförene synas nemligen vara i verksamhet för att undanskjuta det för skärgårdens och fiskerinäringens bästa oumbärliga för att i samma närings namn utverka anslag eller förmoner åt naturvetenskapliga institutioner, privilegierade samhällen i skärgården och bohuslänska fastlandets jordbruksnäring. Endast den fiskerinäring och den fiskarebefolkning, i hvars namn förmonerna eller anslagen så väsentligen fordras af det allmänna, skola blifva utan prof på omvårdnad från det allmännas sida.

Göteborgs och Bohus läns Fiskareförening.

1893—1894 och 1894—1895 *).

Undertecknade, revisorer för granskning af Göteborgs och Bohus läns Fiskareförenings räkenskaper och förvaltning för år 1893, hafva denna dag verkstält granskningen och få deröfver afgifva följande

Berättelse:

De under året i föreningen försäkrade större och mindre fiskefartygens antal har utgjort 100, med ett försäkringsvärde af:		
å fartyg	Kr.	355,036: 25
å redskap och inventarier	»	156,474: 50
Summa försäkringsvärde	Kr.	511,510: 75

Inkomster:

Behållning från 1892	Kr.	17,264: 75	
Anslag ur Fonden till förbättring af länets skärgårds- och kustallmoges ställning	»	350: —	
Inträdesafgifter.....	»	1,023: 03	
Räntor	»	751: 55	19,389: 33

Utgifter:

Förvaltningskostnader inclusive kamrerns arvode	Kr.	1,858: 01	
Afskrifne inträdesafgifter.....	»	14: 85	
Behållning i reservfonden ...	»	17,516: 47	19,389: 33

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1890, sid. 157—181; 1891, sid. 230—232; 1892, sid. 195—198; 1893, sid. 35—42.

Af *reservfondens* medel		Kr.	17,516: 47
äro placerade:			
i lån till fiskare med upplupne räntor till 31 december 1893	Kr. 15,839: 23		
å deposition i Bohusläns Enskilda Bank	» 1,000: —		
kontant i kassan	» 677: 24	»	17,516: 47

Föreningen, som åtnjutit allmänt förtroende och fortfarande utvecklar sig, har under gångna året drabbats af förlust genom förolyckande af fiskebåten »Kronan» från Kärringön, hvilken förlust dock först under innevarande år kommer att regleras.

Föreningens räkenskaper äro förda med ordning och noggrannhet samt med behöfliga verifikationer styrkta och tillgångarne enligt vårt förmenande placerade mot fullt betryggande säkerheter, hvarför vi tillstyrka full och tacksam ansvarsfrihet för det arbetsår, revisionen omfattar.

Lysekil den 25 april 1894.

J. E. Billström. Niclas Olsson. P. F. Landelius.

Vikt. Hyllengren.
Konungens befallningshafvandes ombud.

Undertecknade, revisorer för granskning af Göteborgs och Bohus läns Fiskareförenings räkenskaper och förvaltning för år 1894, hafva denna dag verkstält granskningen och få deröfver afgifva följande

Berättelse:

De under året i föreningen försäkrade större och mindre fiskefartygens antal har utgjort 115 med ett försäkringsvärde af:

å fartyg	Kr.	421,597: —
» redskap och inventarier	»	159,543: —
Summa Kronor		581,140: —

Inkomster:

Behållning från 1893	Kr. 17,516: 47		
Anslag ur Fonden till förbättring af länets skärgårds- och kustallmoges ställning	» 350: —		
Inträdesafgifter	» 1,246: 59		
Räntor	» 698: 34		
Uppburna tillskottsmedel..	» 2,557: 24	Kr.	22,368: 64

Utgifter:

Förvaltningskostnader.....	Kr. 969: 23		
Kamrerns arfvode	» 1,246: 59		
Assuransafgift för »Kronan»	» 2,442: 40		
Till rederiet för »Gladstone»	» 3,000: —		
Säger	Kr. 7,658: 22		
Behållning i reservfonden	» 14,710: 42	»	22,368: 64

Till *reservfonden*,

som vid årets början utgjorde	Kr. 17,516: 47		
har öfverförts: från Uppbörds och tillskottskonto	» 114: 84		
från Vinst- och Förlustkonto	» 79: 11	»	17,710: 42
hvaremot af reservfondens medel utbetalts till rederiet för fiskekuttern »Gladstone»...		»	3,000: —
och utgjorde reservfonden vid årets slut		Kr.	14,710: 42
hvilka medel redovisas sålunda:			
lån till fiskare med upplupna räntor till den 31 december 1894...	Kr. 11,981: 60		
deposition i Bohusläns Enskilda Bank.....	» 1,000: —		
kontant i Kassan	» 1,728: 82	»	14,710: 42

Af kassabehållningen har enligt revisorerna förevisadt kvitto under januari månad innevarande år å deposition i Bohusläns Enskilda Bank insatts ett belopp af 1,600 kronor.

Föreningen, som åtnjuter allmänt förtroende och fortfarande utvecklat sig, så att under året försäkrats 115

fartyg med en försäkringssumma för fartyg och inventarier af kr. 581,140 mot 100 fartyg med en försäkringssumma af kr. 511,510:75 under år 1893, har haft att under räkenskapsåret reglera skadeersättningen för under år 1893 förolyckade fiskebåten »Kronan» från Kärringön, hvarjämte föreningen till rederiet för fiskekuttern »Gladstone», som natten emellan den 13 och 14 mars 1894 sjönk å Ellösfjorden, enligt förstärkta styrelsens den 18 derpå följande april fattade, bolagsstämma underställda beslut, utbetalt ersättning med 3,000 kronor, hvilket belopp, då ersättning i form af assurans ej ansågs strängt taget kunna beviljas, enligt samma beslut utgått af reservfonden, som till följd häraf under räkenskapsåret minskats med kronor 2,806: 05.

Föreningens räkenskaper äro förda med vanlig ordning och noggrannhet samt med behöriga verifikationer styrkta och dess tillgångar enligt vårt förmenande placerade mot fullt betryggande säkerhet, hvarför vi tillstyrka full och tacksam ansvarsfrihet för det räkenskapsår, denna revision omfattar.

Lysekil den 6 april 1895.

J. E. Billström. P. F. Landelius.

Niclas Olsson. Vikt. Hyllengren.

Konungens befallningshafvandes ombud.

Föreningens **styrelse** har från och med början af år 1891 utgjorts af:

ordinarie ledamöter:

A. V. Ljungman (Hoga), ordförande.
L. Th. Wessberg (Kärringön), vice ordförande.
A. Hagberg (Grundsund).
A. Gullbring (Noleröd, Torslanda).
Fr. Carlson (Lysekil).

suppleanter:

G. Hallgren (Gullholmen).
P. A. Berntsson (Smögen).
B. Söderberg (Kärringön).

Såsom Föreningens **ombudsmän** hafva under åren 1894 och 1895 tjänstgjort:

i egenskap af kamrerare:
F. Carlson (Lysekil).

i egenskap af besigtningsmän:
för 2 distriktet: A. J. Kristensson (Ropekullen, Rönnäng).
O. Rafstedt (Hallsbäcksstrand, Hoga).
» 3 » J. S. Edström (Mollösund).
E. A. Söderström (Kärringön).
A. Ceder (Gullholmen).
A. A. Halldin och J. A. Olsson (Grundsund).
» 4 » B. Olsson (Lysekil).
A. Schiller (Norra Grundsund).
J. Hansson (Grafvarne).
» 5 » C. A. Kjellman (Strömstad).

I Föreningen hafva under år 1895 försäkrats 110 större och mindre fiskefartyg till ett antaget försäkringsvärde

å fartyg af	Kr. 416,253: —
å redskap och inventarier af	» 157,003: —
Summa	Kr. 573,256: —

Under december månad 1893 gick bankfiskefartyget »Kronan» från Kärringön förloradt och under mars månad 1894 förliste fiskesmacken »Gladstone» från Ellös, af hvilka förluster den förra enligt reglementet ersattes med uttaxerade tillskottsafgifter men den senare blott med ett af bolagsstämman beviljadt extra understödsbelopp, enär försäkringstagarne låtit komma sig till last sådan oförsigtighet, att ersättning ej kunde beviljas.

Sedan bolagsstämman år 1893 hafva lån beviljats åt tre fiskarelag med tillsammans 3,900 kronor emot med fullgod borgen försedda skuldförbindelser.

Från »Fonden till förbättrande af länets skärgårds- och kustallmoges ställning» har Föreningen för år 1893 fått emottaga kronor 350 och för år 1894 kronor 150 såsom bidrag till täckande af Föreningens förvaltningskostnader.

Från Orosts och Tjörns fiskeriförening har Föreningen fått emottaga 50 kronor såsom bidrag till betäckande af kostnaderna för åvägabringandet af den 1893 å bolagsstämman beslutade nya Afdelningen för försäkring af sillförarebåtar och liknande fraktbåtar; och komma de 1893 gjorda försöken med hänsyn till nämnda Afdelning att under slutet af år 1895 förnyas.

Då den 1890 å bolagsstämman beslutade oktrojen med 1895 års slut utgår, hafva nya förslag till reglementen för såväl Fiskareföreningen som en fristående Afdelning för försäkring af sillförarebåtar och liknande fraktbåtar af styrelsen utarbetats för att underställas bolagsstämmans antagande och Konungens befallningshafvandes i länet fastställelse.

Bilaga.

Konungens befallningshafvandes i Göteborgs och Bohus län utslag uppå den af Axel Vilhelm Ljungman, Fr. Carlson och Axel Hagberg, å Göteborgs och Bohus läns Fiskareförenings vägnar, skriftligen gjorda ansökning, att, enär oktrojerne för nämnda förenings och den till henne hörande afdelningens verksamhet utginge med innevarande års slut, Konungens befallningshafvande måtte meddela fastställelse af de upprättade förslag till nya reglementen, som å bolagsstämma den 7 innevarande månad antagits; *gifvet Göteborg å Landskansliet den 25 oktober 1895.*

Konungens befallningshafvande, som granskat handlingarne, finner skäligt fastställa till efterrättelse för en tid af fem år, räknade från den 1 januari 1896,

1:o efterföljande

Reglemente

för

Göteborgs och Bohus läns Fiskareförening.

Art. I.

Om Föreningens ändamål, omfattning och verksamhet.

§ 1.

Göteborgs och Bohus läns Fiskareförening har till ändamål att, på sätt och vilkor detta reglemente stadgar, bereda delegarne ömsesidig försäkring mot totala förluster af uti Föreningen intagna däckade fiskebåtar och fiskefartyg med tillhörande inventarier och fiskeredskap.

Delegare är en hvar, som har försäkring i Föreningen.

§ 2.

Föreningens verksamhet, hvilken utöfvas genom Föreningens styrelse och ombudsmän samt bolagsstämma, omfattar Göteborgs och Bohus län, hvars skärgård för ändamålet indelas uti följande sex försäkringsområden,

nemligen: 1) *Södra* eller skärgården från gränsen mot Halland till och med Sälöfjord, 2) *Tjörns* eller skärgården från Sälöfjord till och med Stig- och Halsefjordarne, 3) *Orosts* eller skärgården från Stig- och Halsefjordarne till och med Gullmarsfjorden, 4) *Kungshamns* eller skärgården från Gullmarsfjorden till och med Bottnafjorden, 5) *Fjällbacka* eller skärgården från Bottnafjorden till Hafstenssund och 6) *Norra* eller skärgården från och med Hafstenssund till norska gränsen.

§ 3.

Föreningens verksamhet begynner den 1 januari 1896 och fortfar, så länge intagna försäkringar uppgå till minst etthundrafemtio tusen kronor.

§ 4.

Föreningen eger vidare utveckla och vidga sin verksamhet till bohuslänska skärgårdsbefolkningens bästa genom inrättandet af i ekonomiskt hänseende fristående *afdelningar,* med af Föreningen gillade och af Konungens befallningshafvande i länet fastställda reglementen, för försäkring af andra samma befolknings tillhörigheter.

Art. II.

Om Föreningens styrelse och förvaltning.

§ 5.

Föreningens angelägenheter skötas af en styrelse, bestående af sex utaf ordinarie bolagsstämma uttsedde ledamöter, af hvilka tvänne årligen skola afgå, men kunna återväljas. Då på en gång val af samtliga ledamöter eger rum, bestämmes genom lottning den ordning, i hvilken de skola afgå. Har styrelseledamot före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställes val för den tid, som för honom återstått. Val för längre tjänstgöringstid verkställes före val för kortare.

Å hvarje ordinarie bolagsstämma väljas fyra suppleanter för styrelsens ledamöter att i mon af behof utaf styrelsen kallas till tjänstgöring.

§ 6.

Styrelsen har sitt säte å den plats inom mellersta delen af länets skärgård, som af styrelsen dertill utses,

och skall Konungens befallningshafvande i länet om sådant styrelsens beslut underrättas.

§ 7.

Styrelsen utser för kalenderår inom sig ordförande och vice ordförande, uppgör arbetsordning och fördelar göromålen mellan ledamöterne. Vid styrelsens sammanträden böra minst tre utaf ledamöterne vara närvarande för att beslut må fattas.

§ 8.

Styrelsen åligger att handhafva Föreningens angelägenheter i allt, hvarom icke annorlunda finnes behörigen stadgadt, samt tillse, att Föreningen förvaltas i öfverensstämmelse med allmän lag, detta reglemente och de af bolagsstämman meddelade föreskrifter.

§ 9.

Styrelsens samtlige ledamöter underteckna de skuldförbindelser, som för lån, upptagna i Föreningens namn, erfordras; dock står icke styrelsen utan Föreningen i betalningsansvar för sådana skuldförbindelser.

§ 10.

Då styrelsen finner nödigt och ärenden af synnerlig vigt skola afgöras, eger den sammankalla förstärkt styrelse, hvartill inkallas jämväl styrelsens suppleanter, besigtningsmännen och minst en delegare i Föreningen från hvarje försäkringsområde; och erfordras, att minst sju ledamöter af den sålunda förstärkta styrelsen äro tillstädes för att beslut må fattas.

§ 11.

Förstärkt styrelse måste alltid sammanträda för afgörande af fråga om extra bolagsstämmas sammankallande, bestämmande öfver tvistiga ersättningsanspråk samt upptagande af lån eller kreditiv.

§ 12.

Vid besluts fattande inom styrelsen beräknas enkel röstöfvervigt, och fälle ordförandens röst utslaget vid lika röstetal.

§ 13.

Öfver alla styrelsens förhandlingar skall protokoll föras.

§ 14.

Emottager Föreningen anslag af staten, landsting, hushållningssällskap eller enskilde, lände de vilkor, som dervid fästas, till efterrättelse.

§ 15.

Öfver Föreningens hela rörelse, ej mindre hvad angår beviljade försäkringar än äfven inkomster och utgifter samt tillgångar och gäld, skall noggrann räkenskap föras.

Bokslut skall ske för kalenderår och vara färdigt före utgången af mars månad det följande året.

§ 16.

Föreningens förvaltning, räkenskaper och säkerhetshandlingar skola för hvarje kalenderår granskas af tre revisorer, som jämte lika antal suppleanter väljas å ordinarie bolagsstämma. Konungens befallningshafvande i länet eger förordna ombud att i revisionen deltaga.

Revisionen bör vara verkställd och revisionsberättelsen till styrelsen aflemnad före utgången af maj månad.

§ 17.

Styrelsens ledamöter och revisorerne åtnjuta i sådan egenskap ej annan ersättning än för nödiga resor i Föreningens angelägenheter, egande de för dylika resor uppbära resekostnads- och traktamensersättning för resedagar enligt bestämmelserna för femte klassen i kungliga reseregelementet af den 11 februari 1881.

Art. III.

Om Föreningens bolagsstämmor.

§ 18.

Föreningens delegare, styrelse och ombudsmän sammanträda till ordinarie bolagsstämma hvarje år den första måndagen i oktober månad kl. 11 f. m. å den plats, styrelsen utser och genom kungörelse i kyrkan uti de församlingar inom länet, der delegare i Föreningen finnas, samt genom annons uti de inom dessa församlingar mest spridda tidningarna låter kungöra.

§ 19.

Styrelsens ordförande förer ordet på alla bolagsstämmor och i hans frånvaro vice ordföranden.

Vid omröstning i bolagsstämma gäller enkel röstöfvervigt och vid lika röstetal den mening, ordföranden biträder. Vid val röstas alltid med slutna sedlar, och skilje lotten vid lika röstetal. Hvarje fullt femhundratal kronors försäkringsvärde berättigar till en röst. Bråkdelar få ej tagas i beräkning, ej heller få flera röster än tjugu, vare sig egna eller andras, finnas på en hand.

Äro flere delegare i samma farkost och fiskeredskap, förer skepparen de öfrigas talan, och i hans frånvaro den, som innehar båtlagets fullmakt.

Flere än en få icke rösta för samma farkost och till denna hörande fiskeredskap.

§ 20.

Styrelsen framlägger inför bolagsstämma det förflutna årets räkenskaper och revisorernes berättelse samt de förslag, den har att underställa stämman, hvilka förslag böra minst fjorton dagar förut tillkännagifvas i tidningarna, på sätt i § 18 är sagdt.

Bolagsstämma upptager och afgör i sista hand alla tvister om försäkring och ersättningsanspråk samt alla öfriga Föreningen rörande mål, som till henne hänskjutas. De mål, som af delegarne önskas föredragna på bolagsstämma, anmälas hos styrelsen före den 15 augusti och kungöras samt föredragas af denna lika med hennes egna ärenden.

§ 21.

När förstärkt styrelse så beslutar, sammankallar den extra bolagsstämma till tid och ställe, den finner lämpligast. Kallelse till extra bolagsstämma, innefattande uppgift å de ärenden, som der komma att afhandlas, utfärdas af styrelsen en månad förut genom annons i tidningar och kungörelse i försäkringsområdenas kyrkor, såsom i § 18 är sagdt.

För extra bolagsstämma gälle hvad uti §§ 19 och 20 föreskrifves för den ordinarie.

§ 22.

De beslut, som vid bolagsstämma i behörig ordning fattas, äro för Föreningen och således äfven för frånvarande delegare bindande.

§ 23.

Vid afgörande af frågor, som röra ett tilländalupet förvaltningsårs angelägenheter, eger en hvar delegare att

rösta för det röstetal, han det året egde i Föreningen enligt § 19.

Art. IV.

Om Föreningens ombudsmän.

§ 24.

För handhafvande af Föreningens löpande ärenden m. m. utser styrelsen för kalenderår, inom eller utom sig, en kamrerare, som åtnjuter ersättning för sitt arbete, efter ty ordinarie bolagsstämma beslutar.

§ 25.

Kamreraren står under styrelsens omedelbara inseende och är skyldig utföra dess befallningar, sköter Föreningens räkenskaper och skriftvexling, indrifver alla afgifter och utdelar de beviljade ersättningsbeloppen samt förer protokollet vid styrelsens och bolagsstämmans sammanträden äfvensom diarium.

§ 26.

För hvarje försäkringsområde väljes af styrelsen en eller flere besigtningsmän jämte lika antal suppleanter till att utgöra Föreningens ombud vid de för försäkringars antagande eller ersättnings bestämmande nödiga besigtningarna. Desse besigtningsmän utses för kalenderår, men kunna omväljas.

§ 27.

Besigtningsmännen äro förbundne att på skriftlig kallelse infinna sig, då någon berättigad det begär, för att förrätta besigtning och värdering af till försäkring anmäldt fiskefartyg eller däcksbåt med inventarier och fiskeredskap. De äro ock pliktige att deltaga i förstärkt styrelse, att med noggrannhet öfvervaka Föreningens angelägenheter inom hvar sina försäkringsområden samt att gå styrelsen till handa med upplysningar äfvensom med sådana åtgärder, som styrelsen finner för godt att åt dem uppdraga.

§ 28.

Besigtningsman eger att af Föreningen uppbära ersättning för besigtningsresor efter för skjutslega m. m. gällande taxor samt två kronor femtio öre för besigtning till intagning i Föreningen af bankfiskefartyg och en krona för hvarje annan besigtnings- eller värderingsförrättning.

§ 29.

Besigtningsman har till sitt biträde vid besigtningar och värderingar en å hvarje större fiskeläge vald kunnig person, hvilken jämte en eller flera suppleanter utses af försäkringstagarne på stället efter hufvudtalet inför besigtningsmannen. Detta biträde är försäkringstagarnes å platsen ombud vid besigtningarna och åtnjuter för hvarje besigtnings- eller värderingsförrättning femtio öre, som erläggas af besigtningstagare.

§ 30.

Hvarken besigtningsman eller försäkringstagares ombud må besigtiga eller värdera eget gods eller sådant gods, i förhållande till hvars egare de äro att anse för jäfvige.

§ 31.

Besigtningsman är pliktig att genast till styrelsen insända förda besigtnings- och värderingsprotokoll, att utan uppskof tillhandagå såväl styrelsen som försäkringstagare samt att icke aflägsna sig från försäkringsområdet, utan att sätta suppleant i sitt ställe.

Art. V.

Om försäkring i Föreningen.

§ 32.

Hvarje fiskeriidkare inom länet eger rättighet att ingå som delegare i Föreningen och försäkra för fiske rustad, däckad farkost med tillhörande inventarier och fiskeredskap, om han är ensam egare deraf. Äro flere samfäldt delegare eller hvar för sig egare af parter i farkost och fiskeredskap, ega de rätt att förena sig om en gemensam försäkring af hela farkosten och af all redskapen; men parter i farkost eller till sådan hörande fiskeredskap må icke särskildt försäkras, ej heller redskap försäkras, utan att farkosten intages i samma försäkring.

Styrelsen åligger att noga tillse, det föreskriften, om att blott verklige fiskeriidkare må vinna inträde i Föreningen, icke kringgås.

§ 33.

Vill någon dertill berättigad ingå i Föreningen och försäkra farkost med inventarier och fiskeredskap, an-

mäles sådant skriftligen hos besigtningsman inom det försäkringsområde, han tillhör. Besigtningsmannen inställe sig då på stället, der det till försäkring anmälda befinnes, och förrätte med biträde af försäkringstagarnes å platsen ombud besigtning och värdering, hvarefter protokoll jämte ansökning insändas till styrelsen, som det åligger att inom fjorton dagar efter mottagandet utfärda försäkringsbref eller ock afslå ansökan, i händelse hinder möter för försäkringen.

Besigtningens värdering kan af styrelsen höjas eller nedsättas, och är styrelsen icke skyldig att för sökanden uppgifva skäl för sina beslut i ty fall.

§ 34.

Beviljad försäkring träder i kraft, när sökanden fullgjort de i § 35 föreskrifna skyldigheter och undfått försäkringsbref. Då farkost med tillhörande anmälts till försäkring hos besigtningsman samt besigtning och värdering blifvit företagna och farkosten med inventarier och redskap i behörigt skick befunna, må likväl farkosten med tillhörande, efter derom vid de nämnda skyldigheternas fullgörande framställd önskan, i händelse farkosten förolyckas, innan försäkringsbref erhållits, anses såsom försäkrad från den dag, bemälda skyldigheter fullgjordes; dock så att det tillkommer styrelsen att, så snart ske kan, granska och, derest den dertill finner skäl, rätta värderingen samt i öfverensstämmelse dermed utfärda försäkringsbrefvet.

§ 35.

Hvarje försäkringstagare erlägger, första gången försäkringsbref för farkost emottages, dels såsom *inträdesafgift* i Föreningen två för tusendet af försäkringsbeloppet, dels såsom *årsafgift* för tiden intill löpande kalenderårs slut två för tusendet af försäkringbeloppet, dels ock förbindelse att betala den *tillskottsafgift,* som erfordras till betäckande af årets förluster.

§ 36.

Tillskottsafgift utgår i det fall, hvarom § 50 förmäler, med högst åttio för tusendet af försäkringsbeloppet och skall efter utgången af det år, för hvars behof den upptages, erläggas inom tid, som af styrelsen bestämmes.

Erlägges ej tillskottsafgift å rätt tid, åligger det den

försumlige att gälda sex procent ränta å beloppet från förfallodagen, tills betalning sker, jämte indrifningskostnad.

§ 37.

Före hvarje fiskeårs början skola såväl farkoster som inventarier och redskap besigtigas och värderas samt ny årsafgift erläggas och ny förbindelse att inbetala erforderlig tillskottsafgift lemnas, hvarefter nytt försäkringsbref utfärdas. Beviljas förhöjning i det ursprungliga försäkringsbeloppet, skall förhöjningen motsvarande tillägg till inträdesafgiften erläggas vid det nya försäkringsbrefvets emottagande.

§ 38.

Hvarje försäkring är för försäkringstagaren bindande från det försäkringen enligt § 34 trädt i kraft och intill dess försäkringstagaren i vederbörlig ordning derifrån löses.

Försäkringstagare, som vill ur Föreningen utträda, vare sig helt och hållet eller för viss del af den egendom, han har försäkrad, skall derom skriftligen göra anmälan hos styrelsen före den 1 september, hvarefter han med det löpande kalenderårets slut upphör att vara delegare i Föreningen, vare sig helt och hållet eller för den egendom, med hvilken han anmält sig vilja utgå. Sker anmälan efter ingången af september månad, kvarstår försäkringstagaren såsom delegare intill slutet af det följande kalenderåret och är följaktligen pliktig att jämte årsafgift erlägga äfven den tillskottsafgift, hvaraf behof kan uppstå under sistnämnda år.

§ 39.

Försäkringsbref skall upptaga försäkringstagarens namn och hemvist, farkostens namn och nummer, inventarier och redskap till art, beskaffenhet och antal samt de försäkrade föremålens antagna försäkringsvärde och det belopp, som efter § 41 af Föreningen ersättes, m. m. i enlighet med af styrelsen godkändt formulär.

Äro flere delegare uti gemensamt försäkrad farkost och fiskeredskap, skall försäkringsbrefvet upptaga hvar och en af dem såsom delegare i Föreningen för beloppet af hvars och ens försäkrade gods.

§ 40.

Hvarje uti Föreningen försäkrad farkost skall hafva namnet tydligen måladt på skrofvet och numret på öfre delen af storseglet.

§ 41.

Föreningen meddelar endast försäkring mot *total förlust* och ersätter blott fyra femtedelar af det försäkrades antagna värde enligt försäkringsbrefvet, så att försäkringstagaren står själf ansvaret för all blott partiell förlust och för en femtedel af äfven total förlust jämte den risk, hvarom i § 50 förmäles. Föreningen ikläder sig icke i något fall å en försäkring af farkost med inventarier och redskap ansvar för högre belopp än tolf tusen kronor.

§ 42.

Försäkrad farkost och försäkrade inventarier och redskap, som vid besigtning icke befinnas uti behörigt skick, eger styrelsen rättighet att utesluta från försäkring i Föreningen. Sker det ej, skall vid den i § 47 stadgade påföljd anmärkt bristfällighet afhjälpas, innan föremålet vidare användes.

Art VI.

Om ersättning af förluster.

§ 43.

Såsom total förlust anses:

1:o) när farkost med inventarier och redskap gått helt och hållet förlorade, samt

2:o) när farkost och inventarier blifvit så skadade, att deras iståndsättande uppgår till två tredjedelar af det antagna försäkringsvärdet, dervid försäkrad redskap icke ingår uti beräkningen.

§ 44.

Besigtning eller undersökning för utrönande af timade förluster, om de skett vid svensk kust, verkställes af försäkringsområdets besigtningsman och försäkringstagarnes i orten ombud med biträde af en utaf styrelsen och försäkringstagaren gemensamt utsedd, i skeppsbyggeri kunnig, ojäfvig man eller, der parterne ej kunnat förena sig om valet, tvänne sådane män, af hvilke hvardera parten utsett en.

Har deremot olycka träffat försäkrad farkost vid främmande kust, upprättas sjöförklaring, undertecknad af skepparen och öfrige vid olyckstillfället närvarande delegare i försäkringen, hvilken förklaring ofördröjligen insändes till styrelsen, som då eger att fordra, det denna förklaring af vederbörande bekräftas med ed inför domstol.

§ 45.

Vid inträffad total förlisning underrättas styrelsen så skyndsamt som möjligt derom. Har vid strandning något blifvit bergadt, vare sig af skrof, inventarier eller redskap, beror på styrelsen, om sådant skall säljas eller hemföras, och farkost får ej för vrak förklaras utan styrelsens medgifvande. Hvad bergadt är, tillfaller Föreningen till fyra femtedelar och försäkringstagare till en femtedel, der icke annat förhållande mellan Föreningens och försäkringstagares andelar påkallas i följd af den minskning i till betalning fastställdt ersättningsbelopp, som enligt § 50 kan drabba ersättningstagare.

§ 46.

Försäkringstagare och besättning äro pliktige, vid i § 47 stadgad påföljd, att göra allt hvad möjligt är för att berga sjöstående redskap och farkosten samt, i händelse af inträffad olycka, rädda allt hvad räddas kan.

Försäkringstagare och besättning äro skyldige att inställa sig inför styrelsen, då undersökning hålles med anledning af befarad försumlighet vid olyckstillfället.

§ 47.

Har försäkringstagaren af uppsåt eller genom grof vårdslöshet orsakat förlust af försäkrad egendom, eller har han eljest öfvat svek mot Föreningen, ege han ej utfå ersättning för förlusten.

Föremål, som går förloradt, medan derå belöpande förfallen års- eller tillskottsafgift utestår ogulden eller innan bristfällighet, som vid besigtning anmärkts, blifvit afhulpen, ersättes ej af Föreningen.

För farkost med inventarier och redskap, som förstöras af fiänden under krigstid, lemnas ej heller ersättning.

§ 48.

För hvarje af styrelsen utredt och godkändt ersättningsanspråk får, med den i § 50 omförmälda inskränk-

ning, beloppet genast lyftas hos kamreraren mot kvitto, utgifvet af försäkringstagaren eller, om han är frånvarande, af hans rättsinnehafvare; och ankommer på styrelsens pröfning att fordra säkerhet för återbäring af ersättningsbelopp, som utbetalas, innan bedömas kan, huruvida sådan brist kan komma att uppstå, som de till ersättning berättigade enligt § 50 skola vidkännas.

Uti de fall, der tvifvel förefinnes om ersättningsanspråks rättmätighet, och då sådana hänskjutas till förstärkt styrelse eller bolagsstämma, eger styrelsen, om den finner sådant skäligt, att till försäkringstagare utbetala större eller mindre del af det fordrade beloppet, dock endast emot godkänd borgen för återbetalning, om sådan ifrågakommer.

§ 49.

Ersättningstagare betala genom afdrag från ersättningssumman sex procent ränta å tillgodonjutna beloppet från den dag, penningarne af styrelsen utanordnats, till den 1 nästföljande januari månad.

§ 50.

Tima något år förluster af försäkrad egendom till sådant belopp, att de ej kunna ersättas af Föreningens dertill afsedda tillgångar, äro delegarne skyldige att erlägga den tillskottsafgift, som af styrelsen i öfverensstämmelse med § 36 beslutes.

Kunna ej ur dessa tillskottsafgifter jämte Föreningens öfriga för ändamålet tillgängliga medel de under året uppkomna förluster fullt ersättas, skola de till ersättning berättigade, hvar i förhållande till det honom tillerkända belopp, vidkännas bristen.

Art. VII.

Om Föreningens fonder.

§ 51.

Från länets hushållningssällskap har Föreningen till en *grundfond* fått emottaga tio tusen kronor, hvilka icke må i annan ordning, än i § 56 sista stycket föreskrifves, Föreningen afhändas. Till denna grundfond föras äfven de såsom inträdesafgifter inflytande medel. Af denna fond må allenast årliga räntan användas såsom bidrag till bestridande af förvaltningskostnad. När räntan ej för sådant ändamål erfordras, skall den läggas till kapitalet.

§ 52.

Till bestridande af förvaltningskostnad och ersättning för förluster skola i första hand användas inflytande årsafgifter. Uppstår öfverskott, skall det särskildt bokföras under namn af *reservfond* och utgöra Föreningens rörelsekapital. Om åter, sedan årsafgifterna och öfriga för ändamålet användbara inkomster åtgått till gäldande af förvaltningskostnad och ersättning för förluster, brist uppstår, skall den fyllas genom enligt § 36 utskrifna tillskottsafgifter och räntan å reservfonden, så långt dessa medel räcka. Reservfondens kapital får deremot endast i utomordentliga fall, efter bolagsstämmas derom fattade beslut, anlitas för lindrande af sådan förlust för försäkringstagare, som enligt § 50 uppstått i följd af tillskottsafgifternas otillräcklighet för betalning af fastställda ersättningsbelopp.

§ 53.

Föreningens tillgångar skola, i den mon de ej omedelbarligen behöfvas för förestående utgifter, af styrelsen göras fruktbärande genom insättning uti bankinrättning, som åtnjuter allmänt förtroende för säkerhet, eller användas för inköp af till säkerheten fullgoda räntebärande obligationer eller utlånas emot skuldförbindelser med godkänbar säkerhet till enskilde låntagare, dervid företräde bör lemnas den, som för en tid af högst fem år behöfver förlagslån för utrustande af farkost eller redskap för fiske.

Skuldsedel, som för Föreningens utlånta medel mottages, skall ställas till Föreningen. Inköpes redan utfärdad löpande skuldsedel, skall öfverlåtelse till Föreningen derå tecknas.

Föreningens värdehandlingar skola förvaras uti brandfritt kassaskåp. Afskrift af förteckningen öfver värdehandlingarna bör innehafvas af minst två af styrelsens ledamöter.

Art. VIII.

Om ändring af detta reglemente och om Föreningens upplösning.

§ 54.

Förslag om ändring i detta reglemente eller om Föreningens upplösning i annat fall, än som i § 55 sägs,

måste för att anses antaget hafva bifallits af tvänne på hvarandra följande bolagsstämmor, af hvilka åtminstone den ena bör vara ordinarie. Sålunda antaget förslag till ändring i Föreningens reglemente skall dock för att blifva gällande underställas Konungens befallningshafvandes i länet pröfning och fastställelse.

§ 55.

Nedgår Föreningens sammanlagda försäkringssumma under det i § 3 stadgade belopp, skall Föreningen upplösas.

§ 56.

Skall Föreningen upplösas, välje bolagsstämman tre gode män, hvilke hafva att träda i styrelsens ställe samt med hennes makt och myndighet verkställa utredning och afveckling af Föreningens affärer; egande desse gode män att själfve eller genom ombud tala och svara för Föreningen.

Om, sedan afvecklingen afslutats, öfverskott uppstått, må det ej utdelas bland delegarne, utan skall efter bolagsstämmans beslut, som underställes Konungens befallningshafvandes i länet pröfning, användas till något för bohuslänska skärgården och hafsfisket gagnande allmänt ändamål.

2:o efterföljande

Reglemente för Göteborgs och Bohus läns Fiskareförenings Afdelning för försäkring af sillförarebåtar och liknande fraktbåtar.

§ 1.

Göteborgs och Bohus läns Fiskareförenings *Afdelning för försäkring af sillförarebåtar och liknande fraktbåtar* har till ändamål att åt egarne inom länet af däckade sådana båtar meddela ömsesidig försäkring mot förlust af eller skada å samma båtar med tillhörande inventarier.

§ 2.

Afdelningens verksamhet, hvilken utöfvas genom Afdelningens styrelse och ombudsmän samt bolagsstämma, omfattar Göteborgs och Bohus län, hvars skärgård för

ändamålet indelas uti följande sex försäkringsområden, nemligen: 1) *Södra* eller skärgården från gränsen mot Halland till och med Sälöfjord. 2) *Tjörns* eller skärgården från Sälöfjord till och med Stig- och Halsefjordarne. 3) *Orosts* eller skärgården från Stig- och Halsefjordarne till och med Gullmarsfjorden, 4) *Kungshamns* eller skärgården från Gullmarsfjorden till och med Bottnafjorden. 5) *Fjällbacka* eller skärgården från Bottnafjorden till Hafstenssund och 6) *Norra* eller skärgården från och med Hafstenssund till norska gränsen.

§ 3.

Afdelningens verksamhet begynner den 1 januari 1896 och fortfar, så länge intagna försäkringar uppgå till minst femtio tusen kronor.

§ 4.

Såsom Afdelningens styrelse och ombudsmän tjänstgöra Fiskareföreningens styrelse och ombudsmän.

§ 5.

Afdelningens delegare, styrelse och ombudsmän sammanträda till ordinarie bolagsstämma omedelbart efter afslutandet af Fiskareföreningens ordinarie bolagsstämma å samma dag och plats som denna senare stämma eger rum. Extra bolagsstämma halles, när styrelsen finner omständigheterna det påkalla.

§ 6.

Hvarje försäkringstagare erlägger, första gången försäkringsbref för farkost emottages, såsom *inträdesafgift* till Fiskareföreningens grundfond två för tusendet af försäkringsbeloppet och såsom *årsafgift* till Afdelningens kassa åtta för tusendet af försäkringsbeloppet samt afgifve jämväl förbindelse att derutöfver inbetala den *tillskottsafgift* med högst åttio för tusendet af försäkringsbeloppet, som kan erfordras för att betäcka årets förluster. Ny årsafgift erlägges och ny förbindelse att inbetala erforderlig tillskottsafgift lemnas sedan för hvarje följande år emot undfående af nytt försäkringsbref.

§ 7.

Afdelningen ersätter försäkrad båt, när den gått förlorad, sjunkit eller tagit skada i följd af svår sjö, kantring,

grundstötning, påsegling eller dylikt eller genom brand. Då båten kan efter olyckshändelsen räddas, lemnas ersättsättning endast i det fall att kostnaderna för båtens upptagning eller iståndsättande uppgå till mer än en tiondedel af försäkringsbeloppet. Försäkrade inventarier, som gått förlorade eller skadats, ersättas endast, om jämväl den båt, hvari de funnos vid olyckshändelsen, då var i Afdelningen försäkrad och samtidigt gått förlorad, sjunkit eller skadats, såsom nu är sagdt. Båt med inventarier, som gå förlorade, sjunka eller taga skada i följd deraf att båten innehaft last af sprängämnen, sprit eller eldfarliga oljor, som exploderat, ersättas ej af Afdelningen.

§ 8.

Afdelningen ersätter blott fyra femtedelar af värdet utaf sådan förlust, för hvilken enligt § 7 försäkringstagare är berättigad undfå ersättning, så att försäkringstagare själf står ansvaret för en femtedel af förlusten jämte den minskning i till utbetalning fastställdt ersättningsbelopp, som kan blifva följden af tillskottsafgifternas och reservfondens otillräcklighet för det med dem afsedda ändamålet. Afdelningen ikläder sig emellertid icke i något fall å en försäkring af båt med inventarier ansvar för högre belopp än sex tusen kronor.

§ 9.

Öfver Afdelningens hela rörelse, ej mindre hvad angår beviljade försäkringar än äfven inkomster och utgifter samt tillgångar och gäld, skall föras noggrann räkenskap, som granskas af Fiskareföreningens revisorer.

§ 10.

Till bestridande af förvaltningskostnad och ersättning för förluster skola i första hand användas inflytande årsafgifter. Uppstår öfverskott, skall det i lika hälfter fördelas och särskildt bokföras å tvänne skilda fonder, *försäkringsfonden* och *reservfonden*, hvilka tillsammans utgöra Afdelningens rörelsekapital. Om åter, sedan årsafgifterna och öfriga för ändamålet tillgängliga inkomster samt försäkringsfondens behållning åtgått till gäldande af förvaltningskostnad och ersättning af förluster, brist uppstår, skall den fyllas med tillskottsafgifter och räntan å reservfonden, så långt dessa medel räcka. Reservfondens kapital

får deremot endast i utomordentliga fall, efter bolagsstämmans derom fattade beslut, anlitas för lindrande af sådan förlust för försäkringstagare, som uppstått i följd af tillskottsafgifternas otillräcklighet för betalning af enligt § 8 fastställda ersättningsbelopp.

§ 11.

Afdelningens i föregående § nämnda fonder skola hållas fullt skilda från Fiskareföreningens egna fonder, till dess Fiskareföreningen i vederbörlig ordning fattat beslut om sammanslagning af Fiskareföreningens och Afdelningens försäkringsverksamhet samt detta beslut vunnit laga kraft.

§ 12.

I afseende på Afdelningens hela verksamhet gäller för öfrigt i tillämpliga delar allt hvad för Fiskareföreningen finnes stadgadt i dennas reglemente. Upplöses Afdelningen, tillfalla hennes fonder och öfriga tillhörigheter Fiskareföreningen.

G. Snoilsky.

Henr. Westin.

Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under elfte och tolfte åren af Föreningens tillvaro.*) 1894 och 1895.

Föreningen har under *elfte* och *tolfte* åren af sin tillvaro på samma sätt som tillförene fortfarit med sina sträfvanden till bohuslänska fiskeriernas och skärgårdens förkofran.

Föreningens **verksamhet** har liksom under de föregående åren måst afpassas efter Föreningens ringa ekonomiska krafter, hvilka icke medgifvit att »anställa nödigt aflönte personer för utförandet af en väl behöflig verksamhet till fiskerinäringens förkofran eller lemna någon ersättning för sådant arbete, som för genomförandet af Föreningens syftemål är oumbärligt»; men Föreningen har icke dess mindre kunnat genom sina egna ledamöters frivilliga arbete uträtta åtskilligt till främjande af Föreningens syfte. Af förekommen anledning får derför än ytterligare framhållas, att Föreningens förtroende- eller embetsmän samt utgifvaren af Bohuslänsk Fiskeritidskrift *icke* uppburit något det ringaste arvode eller någon som helst ersättning för sin verksamhet såsom sådane, hvadan anspråken å dem äfven böra vara helt mattliga.

Föreningen har under de tvänne förflutna åren liksom under de föregående genom sina funktionärer tillhandagått dem med råd och upplysningar, som sådana önskat, samt å sina sammanträden hållit öfverläggningar om för bohuslänska hafsfiskebedriften viktiga angelägenheter och för öfrigt verkat för en riktigare uppfattning om den för bohuslänska skärgårdens bästa önskliga utvecklingen, än under föregående sillfiskeperioder gjort sig gällande, o. s. v.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 361 - 380; 1885, sid. 363—368; 1886, sid. 275—280; 1887, sid. 354—362; 1888, sid. 337—340; 1889, sid. 152—155; 1890, sid. 134—138; 1891, sid. 233—236; 1892, sid. 376—379; 1893, sid. 14—17.

Föreningens **ekonomi** är allt fortfarande inskränkt till helt små förhållanden. Enligt de af Föreningens revisorer afgifna berättelserne öfver Föreningens ekonomiska förvaltning under tiden från och med den 1 september 1893 till och med den 31 augusti 1894 samt från och med den 1 september 1894 till och med den 31 augusti 1895 befunnos resultaten af denna förvaltning vara följande:

1893—1894.

Föreningens egna medel:

Inkomster:		
Behållning från förra räkenskapsåret	Kr. 1,224: 04	
Årsafgifter	» 140: —	
Räntor	» 26: 78	1,390: 82
Utgifter:		
Åtskilliga omkostnader		19: 84
Behållning till nästa räkenskapsår.....		Kr. 1.370: 98

Hushållningssällskapets anslag:

Föreningens förskott från förra räkenskapsåret.....	Kr. 403: 93	
Bohuslänsk Fiskeritidskrift	» 313: 31	
Föreningens förskott vid räkenskapsårets slut		717: 24
Föreningens *nettobehållning*		653: 74
		Summa Kr. 1.370: 98

Föreningens *tillgångar:*		
Innestående i Bohusläns Enskilda Bank	Kr. 734: 38	
Föreningens *skulder:*		
Förskott af Föreningens skattmästare	» 80: 64	
Tillgångar utöfver skulderna...		Kr. 653: 74

1894—1895.

Föreningens egna medel:

Inkomster:

Behållning från förra räkenskapsåret	Kr. 1,370: 98		
Räntor	» 11: 89	1,382: 87	
Utgifter:			
Åtskilliga omkostnader		14: 84	
Behållning till nästa räkenskapsår			Kr. 1,368: 03

Hushållningssällskapets anslag:

Inkomster:

Anslag för år 1894.....		Kr. 500: —	
Utgifter:			
Föreningens förskott från förra räkenskapsåret.....	Kr. 717: 24		
Bohuslänsk Fiskeritidskrift	» 811: —	1,528: 24	
Föreningens förskott vid räkenskapsårets slut			Kr. 1,028: 24
Föreningens *nettobehållning*.....			Kr. 339: 79
Föreningens *tillgångar:*			
Innestående Bohusläns Enskilda Bank		Kr. 353: 83	
Föreningens *skulder:*			
Förskott af Föreningens skattmästare		» 14: 04	
Tillgångar utöfver skulderna.....			Kr. 339: 79

Föreningens **arbetsafdelningar** och **styrelse** utgöras efter senaste val af följande ledamöter, nemligen:

Arbetsafdelningen för fiskfångst och fiskeredskap:
J. Peterson (Uddevalla), ordförande.
G. Hallgren (Gullholmen), vice ordförande.
N. Olsson (Glimsås, Kårehogen).

Arbetsafdelningen för fiskberedning och fiskhandel:
C. W. Collander (Uddevalla), ordförande.
A. Hagberg (Grundsund), vice ordförande.
A. Rydholm (Källviken, Uddevalla).

Arbetsafdelningen för fiskevård:
G. J. von Yhlen (Känsö, Styrsö), ordförande.
W. Gibson (Jonsered), vice ordförande.
A. H. A. Malm (Lysekil).

Arbetsafdelningen för fiskarevård och skärgårdens förkofran:
A. V. Ljungman (Hoga), ordförande.
J. N. Sanne (Uddevalla), vice ordförande.
S. Hedström (Varekil).

Ledamöter i styrelsen jämte de fyra arbetsafdelningarnas ordförander:
W. T. Lundgren (Strömstad).
J. N. Sanne (Uddevalla).
A. Hagberg (Grundsund).
A. H. A. Malm (Lysekil).
D. Thorburn (Uddevalla).

Suppleanter i styrelsen jämte arbetsafdelningarnas vice ordförander:
A. W. Rydholm (Uddevalla).
M. Janson (Stenungssund).
G. Hallgren (Gullholmen).
S. Hedström (Varekil).
J. Collander (Uddevalla).

Inom Föreningens styrelse äro utsedde till ordförande och skattmästare herr C. W. Collander (Uddevalla), till vice ordförande herr J. N. Sanne (Uddevalla) och till sekreterare doktor A. V. Ljungman (Hoga).

Uddevalla i december 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

Berättelse öfver Orosts och Tjörns Fiskeriförenings verksamhet under åren 1894 och 1895.*)

Föreningen har under de nu tillryggalagda båda åren fortsatt sina sträfvanden att efter bästa förmåga bevaka bohuslänska skärgårdsbefolkningens och fiskerinäringens intressen och har fördenskull bland annat förnyat sina ansträngningar att hos Kongl. Maj:t utverka en förbättrad fiskeriadministration och bättre samfärdsmedel inom skärgården samt vidtagit förberedande åtgärder för åstadkommande af ett mer omfattande och för försäkringstagarne allmänt betryggande försäkringsväsende i skärgården och för ernåendet af en välbehöflig lagstiftning till förhindrande af det fisktillgången ödeläggande bruket af s. k. skäddevad inomskärs, och hon har genom sina funktionärer tillhandagått dem med råd och upplysningar, som för sådanas erhållande vändt sig till Föreningen.

Föreningen har under hvartdera af de tvänne förflutna åren fått från länets hushållningssällskap emottaga ett anslag af 500 kronor, hvilka medel användts till understödjande af telefonväsendets utveckling i skärgården samt af åtgärder till åstadkommande af ett vidgadt försäkringsväsende och af en välbehöflig förbudslagstiftning mot skäddevadfiske m. fl. rent praktiska ändamål. Föreningens funktionärer hafva för sin verksamhet såsom sådane *icke* mottagit något det minsta arvode eller något slags ersättning.

Ellös den 31 december 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift. 1889 sid. 156—177; 1890. sid. 130—156; 1891. sid. 237—250; 1892. sid. 380—384; 1893. sid. 18—34.

Bihang.

I.

Till Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Med anledning af från fiskare i trakten af Marstrand ingifven ansökan om *förbud* mot användning af så kallad skäddevad (danskarnes »Flyndersnurrevaad») i de till Orosts och Tjörns samt Inlands fögderier hörande fiskevattnen i saltsjön får Orosts och Tjörns fiskeriförening härmed vördsammast anföra följande till styrkande af sökandenas önskningar.

Redskapet i fråga är icke allenast ödeläggande såsom för starkt fiskande och fångande äfven den omogna fisken, utan äfven skadligt så till vida att det, om det finge fritt användas, skulle komma att alstra en särskild klass af fiskare, som ströfvade omkring från fjord till fjord för att helt hastigt upptaga den fisk, som eljest under hela året skulle utgöra föremål för strandbornes husbehofsfiske. Slikt fiske är fördenskull i utlandet flerstädes i större eller mindre omfattning förbjudet, och förtjänar hos oss i så mycket högre grad att blifva det som inomskärsfisket i Bohusläns från öppna hafvet afskilda fjordar å ena sidan mångenstädes lämpar sig för nämnda redskaps användning och å andra sidan mer skulle lida deraf, än i utlandet vanligen är fallet. Sådant fiske skulle ock komma i strid med den inomskärs rådande strandegarerätten samt förr eller senare föra med sig skadliga fiskerättstvister och oenighet mellan de fiskande och strandegarne*).

I den konvention, som antagligen inom kort torde komma att afslutas med Danmark rörande fisket i Katte-

*) Då enligt bestämmelserna i byggningabalken kap. 17 § 3 och strafflagen kap. 24 §§ 14—16 fiskerättsinnehafvare är själf berättigad att »taga åter» hvad den olofligen fiskande »åtkommit» och att »taga af honom båt, not och nät eller annat till vedermäle och pant och behålla det ospildt, till dess han rätt för sig bjuder», och då enligt § 2 i fiskeristadgan »saltsjöfisket inomskärs bör för deras enskilda egendom anses, som strand och holmar deromkring ega», samt då denna strandegarerätt i afseende på ifrågavarande fiske *icke* inskränkes af något som helst undantag i §§ 3 och 4 af samma stadga, så inses lätt, till hvilka betänkliga förvecklingar det nyligen införda fisket med skäddevad kan leda.

(Utg. anm.)

gatt och Öresund, är ock förbud i olika omfattning föreslaget mot såväl ifrågavarande som med densamma lika verkan å fisket utöfvande släpnätsredskap*).

Ellös i maj 1895.

Orosts och Tjörns fiskeriförening:

(Underskrifter.)

II.

Till Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskap.

Bland svårigheter, med hvilka den bohuslänska fiskarebefolkningen har att kämpa, intager bristen å dugligt dricksvatten å fiskelägena ett framstående rum, och då nutiden i brunnsborrning med diamantborr funnit ett medel att afhjälpa denna brist, men fiskelägenas ekonomiska svaghet lägger ett betydande hinder i vägen för detta medels allmännare anlitande; så få underteckade härmed vördsammast hemställa,

---

*) *Konungens befallningshafvandes allmänna kungörelser, n:o 65, 1895.*

»N:o 4362. Sedan hit ankommit två särskilda skrifter, innefattande framställning om förbud mot så kalladt skäddevadsfiske i till Göteborgs och Bohus län hörande fiskevatten, samt sammanträde den 22 sistlidne maj hållits inför Konungens befallningshafvande härstädes med fiskeriidkare inom länet för att öfverenskomma om de åtgärder, som borde vidtagas med anledning af klagomål, som innehölles i de förenämnda skrifterna, så och efter det intendenten vid länets hafsfisken (*sic!*) filosofie doktorn A. H. Malm hit inkommit med infordradt yttrande i ärendet, fann Konungens befallningshafvande skäligt till efterrättelse stadga och förordna följande:

§ 1. Fiske med skäddevad och liknande släpnätsredskap vare vid kusten af Göteborgs och Bohus län förbjudet såväl allestädes inomskärs som ock i allt vatten vid öppen hafsstrand samt utomskärs inom det område, hvilket under strandeganderätten inbegripes. Öfverträdelse häraf straffas med femtio kronors böter jämte förlust af redskap och fångst i öfverensstämmelse med 42 § fiskeristadgan.

§ 2. Denna stadga afser endast rikets innebyggare. Utländingar hafva att rätta sig efter kongl. kungörelsen den 5 maj 1871.

Göteborg å Landskansliet den 25 oktober 1895.

G. Snoilsky.

Henr. Westin.»

(Utg. anm.)

det måtte Hushållningssällskapet på vilkor, som af Förvaltningsutskottet bestämmas, för år 1896 bevilja ett anslag af 4,000 kronor till understödjande af brunnsborrning med diamantborr å sådana fiskelägen inom länet, som lida brist å dugligt drickesvatten*).

Uddevalla den 18 maj 1895.

(Underskrifter.)

III.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Då landstingsområdets förseende med för dess ekonomiska utveckling nödiga samfärdsanstalter och särskildt med de för ändamålet behöfliga järnvägarne under åtminstone det senaste årtiondet utgjort ett af hufvudföremålen för landstingets verksamhet, torde ligga vikt uppå att landstingets åtgöranden i saken å ena sidan med önsklig kraft fortsättas och å andra sidan icke afledas från sin en gång af landstinget fastställda riktning derhän att den för önskningarnas uppfyllande oumbärliga *enigheten* förspilles.

För att möjligast främja åstadkommandet af de för landstingsområdets ekonomiska utveckling oumbärliga järnvägarne beslöt landstinget nemligen den 23 september 1885: »*att* understödja ett successivt genomförande af en landstingsområdet i dess helhet afseende järnvägsplan af beskaffenhet att den med iakttagande af nödig begränsning i anseende till utförbarheten dels på bästa sätt tillgodoså ge det stora flertalets intressen med hänsyn till såväl länet i dess helhet som hvart och ett af dess fögderier, dels förlänade åt hvart och ett af dessa en så vidt möjligt i förhållande till deras både betydenhet och behof rättvist afpassad järnvägssträcka», och »*att* i främsta rummet un-

---

*) Hemställan bifölls å Hushållningssällskapets allmänna årssammankomst i Uddevalla den 31 juli 1895 sålunda att det begärda anslaget beviljades såsom »reservationsanslag» och att understöd icke skulle få afse större bidrag än »högst halfva kostnaden» (Bihang n:o 4 till Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskaps qvartalsskrift 1895, sid. 107, § 30). *(Utg. anm.)*

derstödja utförandet af en genom åtminstone största delen af länet gående längdbana såsom en oundgänglig del af ofvan antydda järnvägsplan» samt »*att*, med fästadt afseende å fördelen för länets blifvande järnvägsföretag, uttala sig för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banans inlösen till staten och utläggning till normal spårvidd utan afgift från landstinget» (Landstingets tryckta handlingar 1885, n:r 36, sid. 9—10, § 42).

Detta beslut, hvilket med rätta erhållit det betecknande namnet »endräktsbeslutet af 1885», afsåg icke blott att gifva den s. k. *längdbanan* företrädet framför tvärbanorna och att fastslå några till sin beskaffenhet obestridligen *rättvisa* grundsatser för beviljandet af anslag till järnvägsföretag från landstinget, hvarigenom anlitandet af olika hög beskattning i förhållande till olika förmon af de ifrågasatta järnvägslinierne kunde undvikas, utan äfven att tillgodose länets mest betydande skärgård, hvars näringslif och intressen ju kräfva möjligast gena och normalspåriga järnvägsförbindelse mellan samma skärgårds för ändamålet lämpligaste uthamn och det inre landets järnvägsnät. Den för syftemålets vinnande oumbärliga enigheten inom landstingsområdet afsåg beslutet vidare att bibehålla och stärka derigenom, att landstinget förband sig att med sin ifrågavarande verksamhet afse »*landstingsområdet i dess helhet*» på sådant sätt, att »*hvart och ett af dess fögderier*» erhölle »en så vidt möjligt i förhållande till både betydenhet och behof *rättvist* afpassad järnvägssträcka», och att i hvarje särskildt fall »tillgodose det stora *flertalets* intressen» gent emot *mindretalets* anspråk, äfven om dessa senare vore stödda på privilegier, monopoliserad bränvinsförsäljning eller andra förmoner af liknande slag; så att icke i afseende på järnvägsföretag det fattigare flertalet måtte utan hänsyn till dess intressen blott beskattas till gagn för det rikare mindretalet. Landstingets bidrag till åstadkommandet af järnvägar inom länet skulle alltså icke utgöra ett blott premium å rikedom och bristande samvetsömhet eller innebära en landsbygdens skattläggning under städerne och köpingen Lysekil. »Begränsning» af verksamheten med hänsyn till landstingets ekonomiska förmåga afsågs slutligen genom beslutets sådan afseende bestämmelser om bland annat ett blott »*successivt* genomförande» af den »järnvägsplan»

för »landstingsområdet i dess helhet», landstinget efter föregången utredning i öfverensstämmelse med nämnda grundsatser fastställde för sina ifrågavarande åtgöranden.

I fullaste öfverensstämmelse med nämnda »endräktsbeslut» har landstinget den 25 september 1885 beviljat till en järnväg från Göteborg till Varberg 100,000 kronor (Landstingets tryckta handlingar 1885, n:r 26, sid. 18, § 65) och den 18 september 1890 till en järnväg från Göteborg till Borås 50,000 kronor (Landstingets tryckta handlingar 1890, n:r 26, sid. 16, § 64 under 1:o), hvaremot det sistnämnda dag och år till en järnväg från Strömstad till Mon beviljade och den 23 september 1892 från 60,000 kronor till 100,000 kronor höjda bidraget (Landstingets tryckta handlingar 1890, n:r 26, sid. 17, § 64 under 2:o; 1892, n:r 25, sid. 23, § 73 under 2:o; 1893, n:r 29, sid. 15, § 62 under 4:o) samt det den 24 september 1891 till en järnväg från Uddevalla till sjön Lelången beviljade bidraget af 60,000 kronor (Landstingets tryckta handlingar 1891, n:r 27, sid. 20, § 68) icke kunna sägas hafva tillkommit såsom en omedelbar följd af samma »endräktsbeslut».

För utförandet, hvad Bohuslän vidkommer, af bemälda »endräktsbeslut» beslöt landstinget först den 22 september 1886 »att, för det successiva genomförandet af landstingets järnvägsplan inom en närmare framtid, uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om anläggandet såsom normalspåriga statsbanor af de på hushållningssällskapets och landstingets bekostnad redan fullständigt undersökta samt särskildt för hafsfiskebedriftens och skärgårdens utveckling den största betydelsen egande linierne Uddevalla—Torp (Herrestad)—Munkeby—*Morlanda-Ellös* och Torp (Herrestad)—Saltkällan—Rabbalshede—Norra Litsleby—*Grebbestad-Krossekärr* i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banans inlösen till statsverket och dermed följande utläggning till normal spårvidd» (Landstingets tryckta handlingar 1886, n:r 24, sid. 12, § 48), och vidare den 23 september 1892 »*dels* att i skrifvelse till Kongl. Maj:t meddela, att landstinget vore villigt betala de kostnader, som vore förenade med anskaffande af nödig jord åt såväl de af landstinget år 1886 såsom statsbanor begärda järnvägslinierna Uddevalla—Torp (Herrestad)—Munkeby—*Morlanda-Ellös* och Torp (Herrestad)—Saltkällan—Rabbalshede—Norra Litsleby—*Grebbestad-Krosse-*

kärr, som äfven för *längdbanans* fortsättning å ena sidan till vestkustbanan vid Göteborg och å andra sidan till norska gränsen, allt i händelse beslut om dessa liniers byggande fattades före utgången af år 1897, *dels* ock att understödja byggandet af järnvägar med 891 eller 1,1435 millimeters spårvidd inom länet för de delar deraf, som icke undfinge statsbanor, med ett belopp för kilometer af 4,000 kronor för den förra och 7,000 kronor för den senare spårvidden, samt att för sådant understöds utgående redan då fastställa följande vilkor, nemligen: att järnvägen i fråga vore afsedd för ordnad järnvägstrafik med minst en station (eller hållplats) å milen och egde för den afsedda trafiken lämplig byggnad med tillräckligt långa krökningsradier och ej för branta stigningar; att aktier i järnvägen af förmonligaste serien erhölles för understödsbeloppet; samt att utbetalning af någon del af nämnda belopp ej finge ske förr, än vederbörlig koncession å järnvägen erhållits och bolag med af Kongl. Maj:t fastställd bolagsordning funnes bildadt samt förmådde styrka att, landstingets bidrag inberäknadt, aktieteckning af godkänbar beskaffenhet funnes, motsvarande halfva anläggningskostnaden» (Landstingets tryckta handlingar 1892, n:r 25, sid. 22—23, § 73 under 1:o).

Beträffande sistnämnda beslut har egendomligt nog den missuppfattningen sökt göra sig gällande, att dess andra stycke skulle innebära, att landstinget, utan någon som helst begränsning till vare sig tid eller myckenhet och utan någon den minsta förutsättning med hänsyn till uppfyllandet af önskningarne i första stycket, en gång för alla anslagit det anförda beloppet för hvarje kilometer järnväg, som ifrågasattes; men denna till de mest uppenbara *orimligheter* synbarligen ledande misstydning vederlägges fullständigt *dels* af den öfverläggning, som föregick beslutets fattande och hvilken ådagalade, att beslutet var riktadt mot utskottets åt annat håll än beslutet syftande förslag och mot understödjandet af »hufvudliniernes» byggande såsom enskilda företag samt mot särskildt en smalspårig längdbana såsom sådant, *dels* af den uppenbara strid mellan beslutets första och andra stycken, som vid tillämpningen skulle blifva en följd af nämnda missuppfattning, *dels* af själfva ordalydelsen i andra stycket, der orden »för de delar deraf, som icke undfinge statsbanor,

tydligen ådagalägga, att beviljandet af statsbanor åt några delar af länet utgör den oundgängliga förutsättningen för landstingets bidrag till privatbanor i de öfriga delarne, *dels* af landstingets beslut åren 1892 och 1893 i fråga om bidrag till Strömstad—Mons järnväg med en rund summa i ett för allt och icke, trots ansökan derom år 1893, med det uti ifrågavarande stycke fastställda beloppet för hvarje kilometer järnväg. Uti sin till Kongl. Maj:t med anledning af 1892 års bemälda beslut aflåtna skrifvelse framlägger landstinget vidare följande förklaring af beslutets innebörd, så lydande: »Landstinget, som fortfarande vidhåller sina år 1886 uttalade önskningar och åsikter, har nu för att än ytterligare lägga i dagen både sitt varma intresse . . . . . och sin offervillighet att, *i händelse* »staten skulle åt Bohuslän liksom åt så många andra af sina provinser bekosta utförandet af de viktigaste hufvudlinierne och derigenom en nu saknad samverkan mellan de skilda intressena inom länet åstadkommes, anstränga sig så långt krafterna räcka för att vidare utveckla de järnvägsförbindelser, *staten sålunda gifvit det*», beslutat dels att i skrifvelse etc.*). Äfvenledes har landstingets samfärdsutskott i dess utlåtande år 1893 öfver ansökan om tillämpning i fråga om Strömstad—Mons järnväg af sista stycket uti ifrågavarande beslut af 1892 uttalat den uppfattning att 1885 års »endräktsbeslut» fortfarande gällde och närmare begränsade beslutet i fråga af 1892, och blef denna uppfattning af landstinget gillad (Landstingets tryckta handlingar 1893, n:r 25, sid. 3—4; n:r 29, sid. 15, § 62 under 4:o).

Landstingets merabemälda beslut af 1892 upphör salunda att gälla, »i händelse» staten ej »*före utgången af år 1897*» åtager sig att bygga statsbanor i Bohuslän, men intill dess den fastställda tiden utgått, kan landstinget, då beslutet ju vunnit laga kraft, lika litet *ensidigt* och utan vederbörande intresserades medgifvande ändra eller upphäfva detsamma som det kan ensidigt upphäfva eller ändra be-

*) Den af Landstinget genom beslut af den 20 september 1895 gifna tolkningen ansluter sig i stället till den uppfattning, som låg till grund för samfärdsutskottets utlåtande den 20 september 1892 (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1892, sid. 362—369).

(Utg. anm.)

slutet om bidrag till Strömstad—Mons järnväg till de i denne intresserades skada. Ifrågavarande beslut utgöra nemligen i verkligheten af landstinget till *andre* med lagligt bindande kraft utställda förbindelser, som måste af landstinget infrias, i händelse sådant inom den fastställda tiden påkallas.

Genomförandet af landstingets järnvägsönskningar kräfver, såsom nedan skall visas, *dels* vidhållandet af fattade beslut och det en gång fastställda målet, *dels* begränsning till och koncentration å det nämnda målet, *dels* afsättandet af medel till en järnvägsfond, *dels* ock ingifvandet af förnyad ansökan till Kongl. Maj:t om statsbanor i Bohuslän med tillkännagifvande om att fri jord lemnas af landstinget, om beslut angående sådana banors byggande fattas före utgången af den tid, som af tinget bestämmes för järnvägsfondens samlande.

Att det stränga *vidhållandet af fattade besluts helgd* i afseende på genomförandet af landstingets järnvägsönskningar är oumbärligt, framgår redan deraf att samma genomförande i så hög grad påkallar understöd från staten, ett understöd hvars undfående knappast står att vinna, om landstinget och befolkningen vackla mellan stridiga uppfattningar. En sådan vördnad för egna beslut är så mycket mer af nöden i föreliggande fall, som landstingets ansökningar till Kongl. Maj:t åren 1886 och 1892 i väsentlig mon erhållit understöd från Elfsborgs läns och Skaraborgs läns landsting, en omständighet som med hänsyn till Bohusläns i afseende på rikets järnvägsnät isolerade läge och hufvudsakligen blott lokal betydelse egande järnvägsförslag ingalunda är att underskatta. Vacklande önskningar och åsikter väcka deremot misstro till värdet af det önskade och tvifvel om att anspråken äro berättigade, en sanning hvars vikt ytterligare stärkes deraf att ingen ännu förmått åvägabringa en utredning, som bevisar att landstingets uppfattning i dess första ansökan varit oriktig.

Ett annat talande skäl för ett sådant vidhållande af särskildt »endräktsbeslutet af 1885» är att genomförandet af landstingets järnvägsönskningar obestridligen kräfver medverkan från både regering och riksdag och att en sådan medverkan alldeles icke vinnes derigenom, att man slår in på rättsförnärmelsernas väg och framkallar berät-

tigade invändningar med på ovederläggliga grunder fotade bestridanden från länet själft, utan tvärtom motarbetas. För att erhålla den oumbärliga medverkan fordras nemligen att man visar sig stå på *rättvisans* ståndpunkt och ej genom godtyckligt undertryckande af berättigade och förut erkända anspråk samt svikande af gifna löften framtvingar rättänkande personers motstånd till skyddande af de förnärmades rätt. Det är för öfrigt en *hederssak* för landstinget att ärligt och utan allt svek infria sina år 1885 gifna löften.

Slutligen utgör vidhållandet af merabemälda »endräktsbeslut» en förutsättning för att icke enligt landstingsförordningens 47 § framtvingas en uttaxering för afgifter till järnvägsföretag enligt särskild, efter företagets »beskaffenhet» att i högre eller lägre grad gagna de skilda kommunerna fastställd »grund», hvarigenom bördan rättvisligen till största delen förlägges å dem, som af företaget hafva gagn.

Att genomförandet af landstingets järnvägsönskningar vidare kräfver *begränsning* af dessa till det genom besluten af 1885, 1886 och 1892 närmare angifna samt af en *koncentration* å de i dessa beslut nämnda linierna, är klart redan af dessa liniers sammanlagda stora längd och anläggningskostnad i förhållande till landstingets och Bohus läns ekonomiska förmåga, hvarförutom ett öfverskridande af det i nämnda beslut angifna minimum icke allenast skulle vålla splittring och oenighet samt ökad svaghet i förmågan att genomföra besluten, utan äfven framkalla berättigade anspråk på en uttaxering af landstingets bidrag efter, i förhållande till det olika gagnet för de skilda kommunerne, enligt landstingsförordningens 47 § särskildt fastställd »grund». Landstingets järnvägsbidrag böra fördenskull begränsas till blott och bart de linier, hvilka uttryckligen finnas angifna såsom föremål för landstingets önskningar och »finansiella understöd» i landstingets skrifvelser till Konungen åren 1886 och 1892 samt linien Strömstad—Mon med det belopp, som år 1892 för denna linie fastställdes, och endast »i händelse» af bifall till nämnda skrifvelsers begäran om statsbanor utsträckas äfven till andra linier. Endast genom en sådan begränsning kan man undgå att förfela målet och detta verkligen nås inom den närmare framtiden. Afvisandet af nya an-

språk, till dess de redan godkända blifvit tillgodosedda, måste derför fastställas såsom regel för landstingets handlingssätt i frågan. I Halland, hvilket så ofta åberopas såsom föredöme för Bohuslän, har man, sedan hvarje härad genom vestkustbanan erhållit järnvägsförbindelse, i öfverenstämmelse med en sådan uppfattning icke lemnat bidrag till de i Halmstad och Falkenberg ändande tvärbanorna.

Uti sitt till landstinget 1885 afgifna utlåtande hade den 1884 tillsatta järnvägskomitén bland annat anfört, hurusom för det framtida genomförandet af en för järnvägsbyggandet inom länet gemensam plan och särskildt underlättande af räntelikvider och amortering af de lån, landstinget för järnvägsbyggnader kan komma att upptaga, det syntes vara fördelaktigt, att en derför afsedd fond på det sätt bildades, att ett visst belopp årligen afsattes, samt med anledning deraf hemstält, »att landstinget måtte besluta att årligen från och med år 1886 afsätta 25,000 kronor till en *järnvägsfond*, hufvudsakligen afsedd för ränta och amortering af blifvande järnvägslån, och dermed fortfara till en början under fem år; men detta förslag vann ej då landstingets bifall (Landstingets tryckta handlingar 1885, n:r 13, sid. 5, 6; n:r 26, sid. 10, § 42). Samma öde träffade ock den af mig m. fl. 1892 i ämnet väckta och af vederbörligt utskott tillstyrkta motion (Landstingets tryckta handlingar 1892, n:r 9, sid. 5, 7, 8; n:r 24, sid. 5; n:r 25, sid. 22, § 73 under 1:o).

Vill man i Bohuslän verkligen följa och ej blott åberopa sig på föredömet och erfarenheten från Halland, då är tvifvelsutan bildandet af en dylik järnvägsfond en nödvändig förutsättning för understödjandet i större omfattning af privatbanors anläggning; ty eljest kan den för nödiga järnvägslåns räntande och amortering behöfliga uttaxeringen å landstinget varda allt för tryckande. De bohuslänska järnvägslinierne torde nemligen icke i afseende på trafikutsikter och afkastning kunna mäta sig med den halländska vestkustbanan, hvarförutom man helt säkert finge under byggnadstiden ingen och derefter under flera år icke större afkastning, än som behöfde användas till den rullande materielens ökande och nödiga förbättringar, hvadan ju äfven så länge *allt* måste läggas å beskattningen, om icke en järnvägsfond finnes att tillgå. Den af länets hushållningssällskap afsatta järnvägsfonden är der-

emot bildad för blifvande teckning af aktier och sålunda äfven af helt annan art än den här ifrågasatta, hvars hufvuduppgift ju skulle vara att möjligast jämnt fördela landstingets utgifter för järnvägsbyggnader å ett större antal år samt derigenom göra bördorna mindre tryckande.

Denna järnvägsfond bör uppgå till minst 150,000 kronor, innan ett så stort företag som byggandet af längdbanan såsom privatbana bör ifrågakomma. Att landstinget skulle kunna utan anlitande af beskattning betala ränta och amortering å lån för tecknade aktier i en längdbana för omkring *en* million kronor, är naturligen alldeles omöjligt, då inkomsterne af bränvinsmedlen icke på långt när räcka till ens för de ordinarie utgifterna.

Under den tid, som åtgår för järnvägsfondens bildande, bör landstinget naturligen vidhålla sin ansökan till Kongl. Maj:t af år 1892 om *byggandet af statsbanor i Bohuslän,* dervid, i följd af längdbanans större betydelse för länet och redan 1885 beslutade tidigare understöjande såsom enskildt företag, tiden för väntan å önskad åtgärd från statens sida naturligen måste sättas längre för banan till Morlanda-Ellös än för längdbanan.

Utsikterna att erhålla önskningarna uppfyllda genom statens åtgöranden äro visserligen icke stora, men dock några, och för länet utgör alltid hvarje sträcka järnväg, staten bygger inom detsamma, en vinst, som ej bör försmås. Men å andra sidan är ock klart, att endast talande *statsskäl* kunna framkalla statsbanebyggnad i Bohuslän och att man intet vinner genom att söka vilseleda regeringen med påståenden om t. ex. längdbanans betydelse för fiskerinäringen och dylikt, utan att klokheten bjuder att, såsom redan ofvan påvisats, vidhålla redan gjorda uttalanden samt låta regeringen själf bedöma hvad som vid riksdagen kan hafva de bästa utsikterna till framgång. Ett motsatt beteende skulle nemligen endast försvaga ansökan och minska utsikterna, beträffande hvilka för öfrigt ett möjligen förestående inlösande af Bergslagernas järnvägar till staten och ett än några år fortsatt järnvägsbyggande i Norrland tydligen utöfva ej ringa inflytande. Väntan å ett statens ingripande i saken till länets fromma kan sålunda med hänsyn särskildt till längdbanan blifva alldeles för lång, och man får derföre med hänsyn till åtminstone längdbanan bereda sig på att liksom i Halland

bygga densamma såsom enskild bana, dervid man dock ej får eller bör förbise önskligheten af ett framtida inlösande till statsverket.

Den bästa hittills angifna utvägen för Bohuslän att inom den närmare framtiden skaffa sig nödiga järnvägsförbindelser synes mig alltså vara den af landstingets samfärdsutskott 1892 föreslagna (Landstingets tryckta handlingar 1892, n:r 24, sid. 3—5), hvilken endast behöfver underkastas en liten med anledning af 1892 års beslut nödig modifikation, för att motsvara ändamålet.

På grund af hvad här i korthet anförts och med hänvisning till den af landstingets järnvägskomité år 1886 afgifna utförliga utredningen, får jag alltså hemställa,

det Landstinget, *med vidhållande af sina den 23 september 1885 fattade samt den 22 september 1886 och den 23 september 1892 till vissa bestämda linier begränsade beslut i ämnet,* måtte för dessas genomförande besluta dels 1:o) att i skrifvelse till Kongl. Maj:t meddela, att landstinget är villigt förlänga den tid, inom hvilken beslut om de af landstinget begärda järnvägsliniernas byggande såsom statsbanor bör vara fattadt, från slutet af år 1897 till utgången af år 1902 för längdbanan och till utgången af år 1912 för järnvägen till Morlanda -Ellös, dels ock 2:o) att årligen till en för hufvudsakligast betalning af ränta och amortering å blifvande järnvägslån afsedd *järnvägsfond* intill slutet af år 1905 afsätta ett belopp, som efter sig teende omständigheter vid uppgörandet af hvarje års budget föreslås af förvaltningsutskottet.

Lilldal den 30 augusti 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

Bil. A.

Tabell, utvisande hur lång sträcka järnväg hvart och ett af Göteborgs och Bohus läns fem fögderier komme att erhålla efter genomförandet af samma läns landstings järnvägsplan.

	Längd i kilometer på					Summa längd i kilometer
	Göteborgs stad och fögderi	Inlands fögderi	Orosls och Tjörns fögderi	Sunnervikens fögderi	Norrvikens fögderi	
Vestra Stambanan	15,00	—	—	—	—	15,00
Uddevalla—Vernersborg—Herrljunga järnväg	—	—	—	13,05	—	13,05
Bergslagernas järnväg	5,53	—	—	—	—	5,53
Göteborg—Hallands järnväg	15,80	—	—	—	—	15,80
Göteborg—Borås järnväg	31,00	—	—	—	—	31,00
Uddevalla—Lelångens järnväg	—	—	—	14,26	—	14,26
Linien Göteborg—Tingstad	1,25	—	—	—	—	1,25
» Tingstad—Jörlanda	16,27	16,73	—	—	—	33,00
» Jörlanda—Källsnäs	—	3,20	—	—	—	3,20
Jörlanda—Ucklum—Ljungskile	—	30,80	—	—	—	30,80
» Ljungskile—Uddevalla	—	12,47	—	4,36	—	16,83
» Uddevalla—Herrestad	—	—	—	7,00	—	7,00
Herrestad—Morlanda-Ellös	—	—	9,26	24,30	—	33,56
» Herrestad—Lågum	—	—	—	22,60	—	22,60
» Lågum—Bovallsstrand Grafvarne	—	—	—	33,00	—	33,00
» Lågum—Norra Litsleby	—	—	—	12,40	17,36	29,76
» Norra Litsleby—Krossekärr	—	—	—	—	6,64	6,64
» Norra Litsleby—Hjältsgård	—	—	—	—	26,54	26,54
» Hjältsgård—Strömstad	—	—	—	—	7,14	7,14
» Hjältsgård—Svinesund	—	—	—	—	21,46	21,46
	84,85	63,20	9,26	130,97	79,14	367,42

Obs. 1. För den inom länet mellan Hjältsgård och Mon belägna, järnvägsplanen *icke* tillhörande delen af linien Strömstad—Mon är exakta längden icke känd och har sålunda icke heller kunnat angifvas i tabellen. För linien Lågum—Bovallsstrand—Grafvarne, som med en del af sin sträckning ligger i själfva gränsen mellan Sotenäs och Kville härader, har längden ej kunnat med säkerhet uppgifvas, enär fullständig undersökning ännu ej egt rum.

Obs. 2. Väljes för södra delen af längdbanan alternativet Jörlanda—Stenung—Ljungskile, ökas samma banas längd genom Inlands fögderi med 1,22 km., och väljes för norra delen af längdbanan alternativet genom Bullaredalen, ökas längden järnväg i planen för Sunnervikens fögderi med 6,01 km. och för Norrvikens fögderi med omkring 3 km., ovissheten beroende derpå att bibanelinien Bramseröd—Lur—Hjältsgård—Strömstad blott till en del blifvit fullständigt undersökt. Linien Lågum—Tingvall—Vassbotten mäter nemligen 43,11 km., af hvilka 18,41 km. komma på Sunnervikens fögderi och 24,70 km. på Norrvikens fögderi, och linien Tingvall—Bramseröd—Krossekärr 27,30 km.

Obs. 3. För Bergslagernas järnväg har den 3,81 km. långa sträckningen genom den till Hisings vestra härad fordom hörande delen af Nödinge socken i tabellen utlemnats, hvilket äfven är fallet med hamnspåren i både Göteborg och Uddevalla.

Bil. B.

Uppgift å folkmängden den 31 december 1894 i de pastorat inom landstingsområdet, hvilkas områden genomlöpas eller icke af de skilda bohuslänska längdbaneförslagens linier.

Styrsö	2,145	—	—	—	—	—	—	—	—
Nya Varfvet	382	—	—	—	—	—	—	—	—
Vestra Frölunda	3,970	—	—	—	—	—	—	—	—
Fässberg	7,701	—	—	—	—	—	—	—	—
Landvetter	5,182	—	—	—	—	—	—	—	—
Örgryte	9,219	—	—	—	—	—	—	—	—
Lundby	7,923	—	—	—	—	—	—	—	—
Torslanda	4,052	—	—	—	—	—	—	—	—
Säfve	4,090	4,090	4,090	4,090	4,090	4,090	4,090	4,090	4,090
Kongelf	3,252	3,252	3,252	3,252	3,252	3,252	3,252	3,252	3,252
Romelanda	3,408	3,408	3,408	3,408	3,408	3,408	3,408	3,408	3,408
Torsby	4,009	—	—	—	—	—	—	—	—
Marstrand	1,613	—	—	—	—	—	—	—	—
Solberga	5,290	5,290	5,290	5,290	5,290	5,290	5,290	5,290	5,290
Spekeröd	2,824	2,824	2,824	—	—	2,824	2,824	—	—
Ödsmål	3,168	—	—	3,168	3,168	—	—	3,168	3,168
Hjärtum	5,006	—	—	—	—	—	—	—	—
Forshälla	5,905	5,905	5,905	5,905	5,905	5,905	5,905	5,905	5,905

Tjörn	10,191	—	—	—	—	—	—	—	—
Morlanda	8,734	—	—	—	—	—	—	—	—
Tegneby	6,020	—	—	—	—	—	—	—	—
Myckleby	6,328	—	—	—	—	—	—	—	—
Bokenäs	2,356	—	—	—	—	—	—	—	—
Uddevalla	11,542	11,542	—	11,542	—	11,542	—	11,542	—
Skredsvik	4,498	4,498	4,498	4,498	4,498	4,498	4,498	4,498	4,498
Foss	7,069	7,069	7,069	7,069	7,069	7,069	7,069	7,069	7,069
Krokstad	5,051	—	—	—	—	—	—	—	—
Bro	10,696	—	—	—	—	—	—	—	—
Tossene	10,047	—	—	—	—	—	—	—	—
Kville	8,312	8,312	8,312	8,312	8,312	—	—	—	—
Tanum	9,118	9,118	9,118	9,118	9,118	—	—	—	—
Skede	10,566	10,566	10,566	10,566	10,566	—	—	—	—
Näsinge	3,388	3,388	3,388	3,388	3,388	—	—	—	—
Nafverstad	4,382	—	—	—	—	4,382	4,382	4,382	4,382
	197,437	79,262	67,720	79,606	68,064	52,260	40,718	52,604	41,062

Bil. C.

Till Konungen.

Hvilken ofantlig betydelse samfärdseln utöfvar på en trakts hela såväl ekonomiska som andliga utveckling. torde vara lika så allmänt erkändt som det är visst, att järnvägarna intaga främsta rummet bland nutidens samfärdsanstalter i afseende på förmågan att kraftigt främja denna utveckling. Bohuslän utgör i detta hänseende intet undantag, hvarför behofvet af en förbättrad, fullt tidsenlig samfärdsel och särskildt af järnvägsförbindelser äfven der starkt framträder, och detta i synnerhet i fråga om länets vidsträckta skärgård med dess sjöfart och betydande hafsfiske. Bohuslän är nemligen långt sämre utrustadt med allmänna samfärdsanstalter än andra landskap med motsvarande folkmängd och ekonomisk betydenhet såväl inom riket som väl ock inom hela Europa, och följden häraf har blifvit, att Bohuslän i allt för många hänseenden intager en vida lägre ståndpunkt, än under andra förhållanden skulle vara fallet (Bil. sid. 22—23, 73—74, 78—80, 125—127).

Bohuslän är emellertid till följd af inom länet rådande egendomliga förhållanden oförmöget att själft skaffa sig ens det i föreliggande hänseende allra nödigaste. In-

tressena i de gemenligen äfven af naturen skilda och tillsammans blott en smal kustremsa af rätt stor längd utgörande delarne af länet äro nemligen för stridiga och svårförenliga, jorden för mycket styckad och skärgården för fattig och spridd samt anspråken till följd af länets långsmala form och splittrade beskaffenhet allt för stora, för att det skulle vara möjligt, att under den närmare framtiden kunna bringa till stånd så betydande ansträngningar och uppoffringar, som äro oumbärliga för åstadkommandet af de för nämnda landsdelar behöfliga järnvägarne; och än mindre lär det lyckas, att förena samtliga eller åtminstone flertalet af dessa delar om uppoffringar för hvad som hufvudsakligen skulle gagna blott ett mindretal af dem. Skulle emellertid staten åt Bohuslän liksom åt så många andra af sina provinser bekosta utförandet af de viktigaste hufvudlinierne, och derigenom en nu saknad samverkan mellan de skilda intressena inom länet åstadkommas, så lider det heller intet tvifvel att ju icke äfven Bohuslän är villigt, att anstränga sig så långt krafterna räcka för att vidare utveckla de järnvägsförbindelser, staten sålunda gifvit det.

Det är fördenskull äfven nödigt, att staten öfvertager utförandet af åtminstone de nämnda järnvägslinierne, om icke Bohusläns utveckling till ett högre välstånd skall hämmas eller rent af uteblifva, och detta dess hellre som de nu rådande konjunkturerna synbarligen äro att hålla för mer än vanligt fördelaktiga för staten att återupptaga byggandet af nya järnvägar i vestra Sverige och en fullt berättigad strömning inom allmänna meningen till förmon för ett fullständigare statsbanesystem dessutom mer och mer söker göra sig gällande här uti vårt land såväl som uti andra kulturländer. Staten kan och bör äfven i fråga om uppoffringar för järnvägsanläggningar taga i betraktande flera förhållanden, som den enskilda företagsamheten alls icke eller vida mindre fäster sig vid, nemligen fastighetsvärdenas stigande och näringslifvets förkofran samt de till följd deraf ökade skatteinkomsterna från järnvägsliniernas områden och ändpunkter, förenandet medelst en lifligare samfärdsel af eljest afskilda landsdelar med landets hufvuddel, strategiska förmoner o. s. v. Särskildt af behofvet påkalladt är ett sådant statens ingripande för en landsdels förseende med järnvägsförbindelser, då det, såsom

i Bohuslän är fallet, är oumbärligt för att upphjälpa en i betryck befintlig skärgård genom att bringa dess näringslif och särskildt dess lofvande hafsfiskebedrift derhän, att de blifva af verkligt stor betydelse för riket. Utlandets erfarenhet lemnar nemligen mer än tillräckliga bevis på hur ofantligt stort inflytande tillräckliga järnvägsförbindelser utöfva på fiskerinäringen, hur oumbärliga sådana äro för en tillfredsställande utveckling af samma näring och huru en dylik utveckling med hänsyn till ett så vidsträckt och jämförelsevis glest befolkadt land som Sverige kräfver att de fiskafsättningen hufvudsakligen ombesörjande banorna äro normalspåriga och tillhöra eller åtminstone trafikeras af staten (Bil. sid. 25—29, 81—83).

Statens uppoffringar för ett landskaps förseende med järnvägsförbindelser måste emellertid för ernåendet af full ändamålsenlighet och bästa resultat med minsta utgift samt till förekommande af sådana misstag, hvilka, till följd af järnvägsanläggningars synnerliga kostsamhet och deraf härrörande ekonomiska hinder för deras ändrande, med största sorgfällighet böra undvikas, föregås af en den noggrannaste utredning, som ådagalägger, hvad som är nödigast och gagnligast ur både landskapets och rikets synpunkt samt med afseende på såväl tillfredsställandet af den närvarande tidens kraf som en framdeles tvifvelsutan behöflig vidare utveckling.

Länets hushållningssällskap har ock redan för närmare två årtionden sedan börjat bevilja anslag för undersökning af de för nödigast hållna järnvägslinierne, men sedan denna undersökning icke ledt till vidare resultat samt efter det behofvet af en den största planmessighet och klokaste begränsning till blott det oumbärligaste allt mer gjorde sig gällande, hafva såväl landstinget som hushållningssällskapet anslagit medel för icke blott samma undersöknings fullständiga afslutande utan äfven hela den bohuslänska järnvägsfrågans möjligast noggranna utredning och uppgörandet i samband dermed af en *plan* för landstingets verksamhet att befordra anläggningen af för Bohusläns utveckling oumbärliga järnvägar (Bil. sid. 8—9, 13—14, 18—19, 33—34).

Vid valet af linier för Bohusläns tillgodoseende med de för dess utveckling oumbärliga järnvägarne var vid denna plans uppgörande tydligen att taga i betraktande

dels de enskilda fögderiernas och hufvudnäringarnas olika behof, dervid naturligen det större behofvet medförde företräde åt dess anspråk framför det mindres, *dels* nödvändigheten af största planmessighet och möjligast klok beräkning med hänsyn till läge, längd och anläggningskostnad, på det att med minsta uppoffring måtte ernås mesta gagn för såväl största möjliga del af länet som dettas hufvudnäringar, på samma gång som bästa utsikt till nöjaktig afkastning erhölles. Vid valet åter af ändpunkter vid sjön för de särskildt för skärgården med dess näringslif behöfliga utfartsbanorna har derför afseende fästats vid *dels* den till platsen i fråga ledande liniens möjligast största förmonlighet med hänsyn till minsta längd och anläggningskostnad, i förhållande till förmågan att medföra kraftigaste gagn för de viktigaste näringarne och tillgodose största och mest i behof af förbättrad samfärdsel varande del af länet, samt bästa utsikterna att lemna nödig afkastning, och *dels* platsens lämplighet för ombesörjandet af den utaf linien framkallade affärsrörelsen, *men* deremot alls icke vid befintligheten derstädes af några hundratal invånare mer eller mindre eller af vissa privilegier m. m. dylikt, enär synbarligen ingen ort inom länet med undantag allena af Göteborg eger sådan betydenhet, att densamma genom sin egen folkmängds storlek kan gifva upphof åt en nämnvärd trafik för tillförseln af förbrukningsartiklar för samma folkmängds behof. Ingen ort inom länet kräfver nemligen för sådant ändamål eller kan gifva en nog stor dylik trafik åt en järnväg. Det allmännas intresse har för den skull äfven måst sättas i främsta rummet och de enskilda små lokalintressena tillgodses endast i den mon de stodo i öfverenstämmelse med det allmänna intressets kraf. Ett motsatt förfarande skulle deremot kunna medföra ganska allvarlig *skada* för länet genom de stora hinder, det skulle lagt i vägen för en det allmänna bästa med hänsyn till samfärdseln inom länet afseende utveckling, om ett blott lokalintresse sålunda fått göra sig gällande. Det måste ock anses vara för länet långt förmonligare, att ännu någon tid få umbära till och med hvad som i afseende på järnvägsförbindelser är mest behöfligt, än att inom en närmare tidpunkt erhålla en eller annan lokalbana utförd, som utan nämnvärdt gagn för

länet blott skulle medföra dylika hinder för åstadkommandet af det i verkligheten eftersträfvansvärda.

Resultaten af den med anförda syfte verkställda utredningen har emellertid endast bekräftat den redan förut allmänna uppfattningen om önskligheten för Bohuslän att erhålla en längs genom länet gående s. k. *längdbana* såsom en direkt fortsättning af hallänska kustbanan samt tvänne utfartsbanor från denna längdbana, den ena med ändpunkt vid *Morlanda-Ellös* å Orost och den andra vid *Grebbestad-Krossekärr* i Tanums härad (Bil., sid. 72), på samma gång, som det än ytterligare lagt i dagen både den otillfredsställande beskaffenheten med hänsyn till Bohusläns behof af förbättrad samfärdsel och de ringa ekonomiska utsikterna för de ifrågasatta s. k. tvärbanorna från Dalslands-banan eller Bergslagernas järnvägar till Strömstad, Lysekil eller annan bohuslänsk hamn, hvarför landstinget också upprepade gånger utan votering afslagit väckta förslag om understöd i vare sig den ena eller andra formen åt dessa banor (Bil., sid. 19, 34—35, 37, 40—42, 44—69, 75, 84).

Då de nämnda för önskvärda nog allmänt ansedda bohuslänska järnvägslinierna emellertid tillsammans ega en längd af öfver tjugu mil och deras åstadkommande sålunda är förenadt med en i förhållande till särskildt Bohusläns ekonomiska krafter allt för stor kostnad och för öfrigt väl icke heller kan vinnas på en gång, utan måste successive eftersträfvas och ernås; så blef tydligen äfven nödigt, att utreda hvilka delar af nämnda linier, som mest vore af behofvet påkallade och erbjöde största utsikterna i ena som andra fallet. Härvid var alltså att taga i öfvervägande icke blott de skilda länshufvuddelarnes olika behof af järnvägsförbindelser på grund af dels redan erhållna sådana, dels närheten till befintliga järnvägsstationer utom länet eller till Göteborg såsom den viktigaste afsättningsorten och dels tillgången å tillräckliga ångbåtskommunikationer, utan äfven de skilda hufvudnäringarnas olika behof och anspråk; och visade sig vid närmare granskning af förhållandena ur de anförda synpunkterna, att Göteborgs fögderi med dess fyra härad redan egde alla billiga anspråk på det för afsättningen af dess produkter nödiga uppfyllda, under det att deremot den öfriga delen af länet

eller det egentliga Bohuslän med dess sexton härad vore mindre lyckligt lottadt. Af de rent bohuslänska fyra fögderierna åter är emellertid det sydligaste synbarligen icke i så hög grad i behof af järnvägsförbindelser som de aflägsnare från Göteborg belägna tre nordliga fögderierna, för hvilka senare detta behof dessutom på grund af deras mångfaldigt större betydelse för hafsfisket och sjöfarten mycket starkt framträder äfven med hänsyn till skärgårdsnäringarna, hvilket deremot näppeligen kan sägas vara fallet i fråga om det sydligaste bohuslänska fögderiet eller Inland.

Det allra nödigaste för de nämnda tre nordliga fögderierna med hänsyn till såväl landtmannanäringarna som hafsfisket och sjöfarten är emellertid tydligen de anförda båda utfartsbanorna till *Morlanda-Ellös* och *Grebbestad-Krossekärr* jämte den del af den s. k. *längdbanan*, som sammanbinder dessa utfartsbanor med hvarandra och med den i Uddevalla ändande Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-järnväg (Bil., sid. 80—81, 83—84, 85—86, 88—91). Afsättningen på Göteborg af förbrukningsartiklar visar sig nemligen för de två nordligaste och mest i behof af förbättrad samfärdsel för sådan afsättning varande fögderierna kräfva alldeles samma linier som hafsfiskedriften och sjöfarten samt trafiken med det inre landet; ty samfärdseln från norra och mellersta delen af länet med såväl det inre landet som Göteborg kan synbarligen lättast och med minsta kostnad åstadkommas genom nyss anförda linier i förening med linien *Uddevalla—Öxnered* medelst Bergslagernas järnvägar och medelst linien från Öxnered öfver Håkantorp till Herrljunga.

Landstinget har fördenskull efter föregången grundlig utredning genom en af landstinget för ändamålet tillförordnad komité bestämt sig för att ansluta sig till samma uppfattning, som redan 1881 gjorde sig gällande inom hushållningssällskapet och som under åren 1882 och 1883 inom riksdagen och 1884 hos Eders Kongl. Maj:t framstälts af Bohusläns riksdagsmän i andra kammaren, eller att en järnvägslinie från Uddevalla öfver Torp (Herrestad), Bokenäs och Munkeby till Morlanda-Ellös med en grenlinie från Torp (Herrestad) öfver Saltkällan, Foss, Skogen och Rabbalshede till Grebbestad-Krossekärr, såsom »*egande*

den största betydelsen särskildt för hafsfiskedriftens och skärgårdens utveckling», just utgjorde hvad som för länet i fråga om järnvägar vore mest af behofvet påkalladt att erhålla genom statens försorg utfördt i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrjunga-järnvägs inlösande till statsverket och utläggning till normal spårvidd. Sistnämnda järnvägs öfvertagande af statsverket är nemligen oumbärligt för ett nöjaktigt ordnande af samfärdseln från den norra och mellersta bohuslänska skärgården till det inre landet medelst Bergslagernas järnvägar och Vestra stambanan, hvilken samfärdsel nu är hindrad af den olika spårvidden å banorna med deraf följande omlastningar, som ju nödga större delen af denna samfärdsel att till ej ringa men särskildt för bohuslänska skärgården sjöledes söka den allt för långa vägen öfver Göteborg. Äfven ur bohuslänska hafsfiskedriftens synpunkt måste man på ofvan åberopade skäl hålla nödigt, att inlösa till statsverket en järnväg, hvilken liksom Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banan genaste vägen förmedlar trafiken från norra och mellersta bohuslänska skärgården till Vestra stambanan samt Bergslagernas järvägar; ty med mindre så sker kunna från nämnda delar af samma skärgård till det inre landet öfver Uddevalla ledande järnvägslinier icke såsom sig bör motsvara sin bestämmelse (Bil. sid, 58—60, 66—67, 82—84, 85—86).

På grund såväl af hvad ofvan blifvit anfördt som af den utförliga utredning, hvilken lemnats uti det härtill såsom *bilaga* fogade tryckta betänkandet från den af landstinget utsedde järnvägskommiten, får landstinget alltså i djupaste underdånighet hemställa,

> det täcktes Eders Kongl. Maj:t i nåder vidtaga nödiga åtgärder för anläggandet såsom normalspåriga statsbanor af de på Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps och landstings bekostnad undersökta samt särskildt för bohuslänska hafsfiskedriftens och skärgårdens utveckling den största betydelsen egande linierne Uddevalla—Torp (Herrestad)—Berg—Bokenäs—Munkeby—Morlanda-Ellös och Torp (Herrestad)—Saltkällan—Foss—Skogen—Rabbalshede—Trättelanda—Orrekläpp—Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-järnvägs inlösen till statsver-

ket och dermed följande utläggning till normal spårvidd.

Underdånigast
På Landstingets vägnar:
A. Rosenqvist.

Ludv. Essén.

Göteborg den 29 oktober 1886.

Särskildt yrkande i järnvägsfrågan.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Under åberopande af landstingsförordningens § 32 sista stycket, § 41 andra stycket och § 47 första och tredje styckena samt med hänvisning till den af mig i min motion n:r 18 lemnade motiveringen och till den af landstingets järnvägskommité år 1886 i utförligt betänkande företedda utredningen, får jag, med anledning af de till landstinget i järnvägsfrågan ingifna motionerne n:r 4, 8, 17, 18 och 19 (Landstingets tryckta handlingar 1895, n:r 13, sid. 2—4, 28—29; n:r 14, sid. 8—30) samt en från Konungens befallningshafvande i länet inkommen ansökan med liknande syfte (Landstingets tryckta handlingar 1895, n:r 15, sid. 1—9), hemställa:

1:o) *att* landstinget, med hänsyn till de på grund af åren 1885, 1886 och 1892 fattade beslut föremål för landstingets önskningar och »finansiella understöd» utgörande järnvägslinierne Göteborg—Ljungskile—Uddevalla—Herrestad Rabbalshede—Norra Litsleby—Hjältsgård—Svinesund och Herrestad—Munkeby—Morlanda-Ellös samt Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr, måtte besluta,

dels att i skrifvelse till Kongl. Maj:t meddela, att landstinget är villigt förlänga den för tillhandahållandet af kostnadsfri jord åt nämnda, af landstinget såsom statsbanor begärda, linier bestämda tid, inom hvilken beslut om alla eller någon del af dessa liniers byggande af

staten bör vara fattadt, från slutet af år 1897 till utgången af år 1902 för linierne Göteborg — Herrestad — Norra Litsleby—Svinesund och Norra Litsleby —Grebbestad-Krossekärr samt till utgången af år 1912 för linien Herrestad —Morlanda-Ellös,

dels ock att, i förstone intill slutet af år 1900, årligen till en för hufvudsakligast betalning af ränta och amortering å förestående järnvägslån afsedd järnvägsfond afsätta ett belopp, som efter sig teende omständigheter vid uppgörandet af hvarje års budget föreslås af förvaltningsutskottet;

2:o) *att* landstinget, med hänsyn såväl till nämnda liniers åstadkommande såsom enskilda järnvägar, i händelse afslag erhålles å landstingets bemälda ansökan till Kongl. Maj:t, som till understödjandet äfven af andra linier, i händelse af bifall till samma ansökan, måtte, med vidhållande af sina den 23 september 1885 fattade beslut i ämnet, förnya sitt beslut den 23 september 1892 att understödja byggandet af dessa enskilda järnvägar med 891 eller 1,435 millimeters spårvidd inom länet för de delar deraf, som icke undfått statsbanor, med ett belopp för kilometer af 4,000 kronor för den förra och 7,000 kronor för den senare spårvidden samt att för sådant understöds utgående redan nu fastställa följande vilkor, nemligen: att järnvägen i fråga är afsedd för ordnad järnvägstrafik med minst en station eller hållplats å milen och eger för den afsedda trafiken lämplig byggnad med tillräckligt långa krökningsradier och ej för branta stigningar; att aktier i järnvägen af förmonligaste serien bekommas för understödsbeloppet, samt att utbetalning af någon del af nämnda belopp ej får ske förr, än vederbörlig koncession å järnvägen erhållits och bolag för ändamålet

finnes bildadt och blifvit vederbörligen registreradt samt förmår styrka att, landstingets bidrag inberäknadt, aktieteckning af godkänbar beskaffenhet finnes, motsvarande halfva anläggningskostnaden*); och

3:o) *att* landstinget, med hänsyn till förslag om bidrag till andra järnvägsföretag, än de under föregående tvänne punkter anförda, eller till sådana järnvägsföretag, hvars understödjande innebär motverkande eller upphäfvande af eller står i strid med eller vid sidan af 1885 års åberopade beslut, måtte

dels, enligt 47 § landstingsförordningen, fastställa särskild »grund» för dylika bidrags »uttaxering» med syfte att förlägga bördan hufvudsakligast å dem, hvilke hafva gagn af företagets utförande, och i förhållande till detta gagn,

dels ock bestämma tiden för samma bidrags »uttaxering» till minst tio år; samt

---

*) I anledning af detta yrkande och de i detsamma åberopade motionernes förslag beslöt landstinget den 20 september 1895 bland annat »utan omröstning»

1:o) *att*, hvad anginge den i motionen n:o 18 (första punkten) och det ingifna tilläggsyrkandet gjorda hemställan om utsträckt erbjudande till staten att bekosta nödig jord åt de såsom statsbanor begärda järnvägslinier, uppskjuta samma fråga till nästa lagtima landsting för att då tagas till afgörande, sedan tillsatt beredning i järnvägssaken afgifvit yttrande;

2:o) *att*, till följd af de i såväl Hisingens järnvägs-aktiebolags skrifvelse som motionen n:o 17 och herr LJUNGMAN'S tilläggsyrkande framkomna olika tolkningar af 1892 års landstings beslut, i hvad det handlade om aktieteckning med visst belopp per bankilometer, göra det uttalande, att samma beslut afsåge sådana såsom statsbanor begärda järnvägslinier, om hvilkas anläggande i deras helhet eller delvis staten icke funnit anledning att före 1897 års utgång besluta och som i landstingsbeslutets första punkt vore uttryckligt angifna, nemligen bandelarne Uddevalla—Torp—Munkeby—*Ellös* och Torp—Saltkällan—*Grebbestad-Krossekärr* äfvensom *längdbanans* fortsättning å ena sidan till Vestkustbanan vid Göteborg och å andra sidan till norska gränsen;

att —

att frågorna om bildande af en järnvägsfond skulle blifva föremål för nästa landstings beslut, — — — — (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar 1895. n:o 36. sid. 24—25. § 85).

(Utg. anm.)

4:o) *att* landstinget, med hänsyn till behofvet af järnvägsfrågans ytterligare utredning och bevakandet af landstingets intressen i fråga om den till Kongl. Maj:t ingifna ansökan, måtte utse en järnvägskomité af fem personer, en från hvartdera af länets fögderier, samt för ändamålet till denna komités förfogande ställa ett förslagsanslag af 1,000 kronor.

Lilldal den 10 september 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

Anmärkningar till förestående yrkande.

Folkmängden i landstingsområdet den 31 december 1894:

Askims och Säfvedals härader	28,599
Hisingen och Inland med Kungelf och Marstrand	50,540
Orost och Tjörn samt Lane härad med Uddevalla	49,669
Sunnerviken norr om Gullmaren samt Norrviken med Strömstad	68,629
Summa invånare för landstingsområdet	197,437

Längd i meter af Landstingets järnvägsplans linier:

Göteborg—Tingstad	840
Tingstad—Ljungskile—Herrestad—Norra Litsleby—Svinesund	187,990
Herrestad—Munkeby	23,910
Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr	6,640
	219,380
Munkeby—Morlanda-Ellös	9,650
Summa för länet i dess helhet M.	229,030

Anläggningskostnaden för järnvägsplanens linier med normal spårvidd:

Göteborg—Tingstad	264,100
Tingstad—Ljungskile—Herrestad—Norra Litsleby—Svinesund	8,590,000

Herrestad—Munkeby	1,012,900
Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr	364,000
	10,231,400
Munkeby—Morlanda-Ellös	791,300
Summa för länet i dess helhet Kr.	11,022,700

Kostnaden för fri jord åt begärda statsbanor:

Göteborg—Tingstad	4,200
Tingstad—Ljungskile—Herrestad—Norra Litsleby—Svinesund	416,600
Herrestad—Munkeby	55,350
Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr	17,200
	493,350
Munkeby—Morlanda-Ellös	15,050
Summa för länet i dess helhet Kr.	508,400

Kostnaden för understöd med 7,000 kr. för km. af järnvägsplanens linier:

Göteborg—Tingstad	5,880
Tingstad—Ljungskile—Herrestad—Norra Litsleby—Svinesund	1,315,930
Herrestad—Munkeby	167,370
Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr	46,480
	1,535,660
Munkeby—Morlanda-Ellös	67,550
Summa för länet i dess helhet Kr.	1,603,210

Kostnaden för understöd med 4,000 kr. för km. af järnvägsplanens linier:

Göteborg—Tingstad	3,360
Tingstad—Ljungskile—Herrestad—Norra Litsleby—Svinesund	751,960
Herrestad—Munkeby	95,640
Norra Litsleby—Grebbestad-Krossekärr	26,560
	877,520
Munkeby—Morlanda-Ellös	38,600
Summa för länet i dess helhet Kr.	916,120

IV.

Till Göteborgs och Bohus läns Landstings Samfärdsutskott.

Med anledning *dels* af Konungens befallningshafvandes i länet hemställan om bidrag till Göteborg—Hisingen—Inlands järnväg med 114,000 kronor, *dels ock* af det vid remissen till samfärdsutskottet af nämnda hemställan gjorda yrkandet om fastställande enligt 47 § landstingsförordningen af »särskild grund för dylika bidrags uttaxering med syfte att förlägga bördan hufvudsakligast å dem, hvilka hafva gagn af företagets utförande och i förhållande till detta gagn», få undertecknade såsom representanter i landstinget för Tjörns härad härmed till utskottets öfvervägande om järnvägen i fråga anföra:

1:o) *att* den såsom smalspårig och i följd af sin beskaffenhet i öfrigt saknar all verklig betydelse för fiskerinäringen och särskildt allt värde för det ymniga sillfisket, samt

2:o) *att* den icke heller kan ega någon som helst nämnvärd betydelse för afsättningen af Tjörns vare sig jordbruks- eller ladugårdsprodukter*), hvadan järnvägen

*) För att en bohuslänsk järnväg skall kunna få större betydelse till gagn för hafsfisket fordras att den skall vara normalspårig, så att omlastning kan undvikas, samt att den vid hafvet ändar vid en hamn, som direkt och ej blott medelbart öfver Göteborg står i förbindelse med det inre landets järnvägsnät samt derigenom såväl som genom i öfrigt för ändamålet gynsam belägenhet lämpar sig till en fiskhandelsplats, hvilket tydligen icke är fallet med Tjufkilshufvud. Att först segla med sillen till Tjufkilshufvud för att der lasta henne å en smalspårig järnväg och å denna föra henne till järnvägsstationen vid Hisingsbron, hvarifrån hon sedan skulle forslas med häst till järnvägsstation söder om elfven eller till försäljningsplats, der förvaringsrum under försäljningen finge anskaffas, blefve helt visst så högeligen både dyrt och äfventyrligt, att sillförarne måste föredraga att med båt forsla sillen till Göteborg, enär båten ju i alla händelser behöfves och sålunda ej medför någon kostnad, som kan undvikas, samt vid forsling till Göteborg under försäljningen äfven tjänstgör både som förvaringsrum för sillen och som husrum för säljaren, och enär tvänne omlastningar derigenom kunna undgås. — För Tjörns åkerbruks- och ladugårdsprodukter blifver ångbåtsfarten förmonligast för afsättningen, då ångbåtarne erbjuda så många och tydliga fördelar för Tjörnbon, hvilken äfven under sträng isvinter genom isrännan i det längsta hindras från järnvägens begagnande och dessutom skulle under sådan vinter hafva bekvämast att anlita Jörlanda station å längdbanan. *(Utg. anm.)*

icke heller är ur Tjörns härads synpunkt önsklig och hvarföre vi äfven hemställa, att vid fastställandet af nämnda uttaxeringsgrund Tjörn måtte hänföras till de härad, som få erlägga *lägsta* afgift till företaget.

Göteborg den 16 september 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

J. E. Billström. J. L. Kjellberg.

V.

Till Konungen.

Sedan Riksdagen till bohuslänska fiskerinäringens upphjälpande åren 1885 och 1887 beviljat särskilda anslag till inrättande af offentliga telefonstationer för allmänheten å de flesta af Bohusläns större fiskelägen, hafva sådana stationer äfven kommit till stånd å de storsjöfiske idkande stora fiskelägena i mellersta delen af bohuslänska skärgården; men då de sålunda åstadkomna telefonledningarna äro enkeltrådiga och fått sin duglighet i väsentlig mon minskad derigenom att telefonnätet i orten till största delen ombygts till dubbeltrådigt, och då af dessa fiskelägen blott Grundsund lyckats att med bistånd af länets landsting och hushållningssällskap samt enskilde personer få sin telefonledning fördubblad, och då vidare å ena sidan fiskelägena i fråga under de nuvarande för deras näringslif i flera hänseenden tryckta förhållandena sakna för ändamålet nödiga medel och å andra sidan ej kunna påräkna dertill behöfliga anslag från länets landsting och hushållningssällskap, hvilkas offervillighet redan är för telefonväsendets utveckling inom länet i så hög grad som möjligt anlitad, samt då nämnda fiskelägen hafva en sådan i hafvet långt utskjuten belägenhet att telefonlinierne till dem kräfva användningen af synnerligt kostsamma kabelledningar; så återstår för samma fiskelägen i verkligheten ingen annan utväg, än att nu liksom 1885 och 1887 påkalla åtgärder från statens sida äfven för ifrågavarande telefonledningars tidsenliga förbättring.

Burgenheten och inkomsterna å de storsjöfiske idkande fiskelägena äro nemligen nu långt mindre än för tjugu år sedan, då sjöfarten lemnade en mycket stor afkastning

och då storsjöfisket var mera lönande och omfattande. Under förra hälften af 1870-talet skulle det sålunda helt säkert icke mött så stora svårigheter som nu att å Gullholmen, Mollösund och Klädesholmen hopsamla rätt betydande belopp för allmänna ändamål, men nu är sådant omöjligt i följd af den försämrade ekonomiska ställningen och de minskade inkomsterna af sjöfart och fiske samt fiskhandel och salterirörelse.

Sillfisket lemnar visserligen stora inkomster åt tran- och guanofabrikernas egare och åt de hufvudsakligen utländske exportörerne af sill i Marstrand, men blott ringa behållning i förhållande till omkostnaderna, risken och arbetet åt fiskarena och salteriidkarne, hvadan den ekonomiska ställningen å fiskelägena i verkligheten är vida sämre, än man gemenligen föreställer sig; så att ett eller annat års misslyckadt fiske genast skulle komma att medföra svårigheter för fiskarebefolkningen alldeles som under förra sillfiskeperioden.

Fiskhandeln, som förr lemnade stora inkomster åt flera af de ifrågavarande fiskelägena, är nu för dessa en vida mindre betydande affär än fordom, sedan städerna och köpingen Lysekil allt mer slagit under sig den del deraf, som lemnar största behållningen, under det att bristen å nödiga samfärdsmedel och bekvämligheter för rörelsen å samma fiskelägen för dem försvårar att med framgång bestå i konkurrensen med sina genom hvarjehanda privilegier och förmoner af staten gynnade medtäflare.

Bland sådana samfärdsmedel är ett fullständigt telegraf- och telefonväsende tvifvelsutan det billigaste och lättast åvägabragta, då en god stomme till det mest behöfliga redan finnes och då det sedan 1885 i bohuslänska skärgården utvecklade, för Sverige egendomliga telefonväsendet med telefonstationer för allmänheten, hvilka göra tjänst såsom offentliga telegrafstationer, ganska väl fyller sin uppgift. Detta slags telefonstationer kunna nemligen icke ersättas med eller utbytas mot enskilda abonementsstationer, enär genom ett sådant utbyte fördelen af telefonsamfärdseln skulle monopoliseras i några få rika personers händer.

Då nu Riksdagen år 1889 så betydligt ökat anslaget till fiskerinäringens understöd, att en stor del af detsamma årligen lemnats oanlitad, och då storsjöfisket uppen-

barligen är den gren af bohuslänska fiskerinäringen, som företrädesvis är i behof af att från statens sida uppmuntras och äfven förtjänar det, enär detsamma ju vid sillfiskeperiodens upphörande måste öfvertaga största delen af fiskarebefolkningens försörjande, samt då telefonledningarnes i fråga stora betydelse för fiskerinäringen icke blott ådagalagts vid besluten om deras första utförande med af Riksdagen dertill anslagna medel, utan äfven hvad ledningarne till Gullholmen, Mollösund och Klädesholmen vidkommer vitsordats af den utaf Eders Kongl. Maj:t tillförordnade s. k. hafsfiskekomitén i dess senaste utlåtande öfver rapporter under sillfisket; så ser sig Orosts och Tjörns fiskeriförening nu nödsakad att för ändamålets vinnande i djupaste underdånighet hemställa,

det Eders Kongl. Maj:t af de till fiskerinäringens understöd anslagna medlen täcktes anvisa ett belopp (enligt Kongl. Telegrafstyrelsens beräkning) af 12.170 kronor för ombyggnad af telefonledningarna Kårehogen—Gullholmen, Kårehogen—Helleviksstrand—Käringön, Varekil—Mollösund och Stockevik—Klädesholmen till dubbeltrådiga.

Ellös den 7 oktober 1895.

Underdånigast

Å Orosts och Tjörns Fiskeriförenings vägnar:

(Underskrifter).

VI.

Till Konungen.

Då etthundratrettio år nu förflutit, sedan Rikets Ständers fiskerideputation vid riksdagen åren 1765—1766 framlade ett fullständigt förslag till en på hafsfiskebedriftens representerande genom valda ombud grundad fiskeristyrelse för bohuslänska hafsfisket (Bil. A, sid. 3, 5—30), och då tretton år förflutit, sedan Göteborgs och Bohus läns landsting till Eders Kongl. Maj:t första gången ingick med en underdånig ansökan om inrättandet af en sådan fiskeristyrelse, samt då fyra år förflutit, sedan Orosts och Tjörns fiskeriförening hos Eders Kongl. Maj:t i djupaste under-

dånighet anhöll om bifall till nämnda ansökan från länets landsting (Bil. A, sid. 31—37), under det att erfarenheten år efter år allt mer ådagalagt, både att bohuslänska hafsfiskebedriften är i behof af en förbättrad omvårdnad från det allmännas sida och att näringslifvet i bohuslänska skärgården icke nått en de genom sillfisket yppade förhållandena motsvarande utveckling till åstadkommande af ett varaktigt välstånd i samma skärgård under nu innevarande sillfiskeperiod; så finner Orosts och Tjörns fiskeriförening sig föranledd att än en gång fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet å saken. Det lider nemligen intet tvifvel, att ju icke bohuslänska sillfisket bort lemna en flera millioner kronor större årlig afkastning, än nu är fallet, om från det allmännas sida vidtagits åtminstone de för ett godt resultat mest nödiga åtgärderna, på samma gång som den ekonomiska utvecklingen i bohuslänska skärgården med hänsyn till vinnandet af ett varaktigt välstånd äfven skulle blifvit en helt annan och vida bättre, om någon myndighet funnits till, som vårdat sig om fiskarebefolkningens bästa. Liksom under förra sillfiskeperioden visar det sig ock nu, att verksamheten från enskilda personer till främjande af fiskerinäringen och fiskarebefolkningens bästa börjar slappas i följd af den från statens sida visade likgiltigheten, hvadan ock hvarje vän af bohuslänska skärgårdens framåtskridande till önskligt välstånd allt mer med bekymmer motser den tid, då vid sillfiskeperiodens inträffande slut fiskarebefolkningen än en gång kommer att nedstörtas i djupaste elände och fattigdom, derför att man försummat vidtaga de åtgärder, hvarigenom en sådan olycklig tingens utveckling kunnat i möjligaste måtto undvikas.

Det gifves helt visst intet annat bildadt folk i verlden, som skulle lemnat ett så stort fiske som det bohuslänska sillfisket helt och hållet åt sig själft, fastän man af nio århundradens erfarenhet vet, att detta fiske är semisekulärt periodiskt och påkallar mycken omvårdnad från det allmännas sida, om utvecklingen icke skall blifva sådan, att blott ett fåtal komma att skörda vinsten af fisket, under det att fiskarebefolkningen bringas i en allt svagare och af blott sillfisket mer och mer beroende ställning, derhän att det mer skenbara än verkliga välståndet en gång, på sätt nyss nämnts, försvinner med sillfiskeperioden.

I det öfriga Europa liksom i Norra Amerika behandlas frågan om fiskerinäringens bästa administration icke med samma likgiltighet som i Sverige, utan är tvärtom föremål för en den lifligaste uppmärksamhet, så att man t. ex. i Skottland under innevarande år fått sin fiskeristyrelse omorganiserad med syfte att den i högre grad, än dessförinnan varit fallet, må kunna representera fiskerinäringen, fast den förut befintliga organisationen ej var mer än tretton år gammal (Bil. B).

På grund af hvad sålunda i underdånighet anförts, får Orosts och Tjörns fiskeriförening alltså hemställa,

det de ofvan åberopade under åren 1882 och 1891 till Eders Kongl. Maj:t ingifna underdåniga framställningarna från Göteborgs och Bohus län om en förbättrad administration af länets hafsfiskebedrift måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall och föranleda till de åsyftade åtgärdernas vidtagande.

Ellös den 7 oktober 1895.

Underdånigast

Å Orosts och Tjörns Fiskeriförenings vägnar:

(Underskrifter).

Såsom bilagor följde:

A). Bihang till Riksdagens Protokoll 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band, 34 Häft. (N:is 149—151).

B). Sea Fisheries Regulation (Scotland) Act. 1895. (58 & 59 Vict. Ch. 42).

Schematisk öfversigt

öfver

fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll.

Ett utkast

af

Axel Vilh. Ljungman.

Uppdraget att uti en i Stockholm utkommande nationalekonomisk handbok (»Det ekonomiska samhällslifvet. Handbok i nationalekonomi») behandla fiskerinäringen föranledde nedskrifvandet af följande lilla uppsats, hvilken i verkligheten blott utgör en naken stomme för ett utförligare verk i det ämne, öfverskriften antyder. Tiden och andra förhållanden, för hvilka här icke är platsen att redogöra, hafva nemligen icke ännu medgifvit bearbetandet af det rika material, författaren under ett fjärdedels århundrade med för honom mycket stora uppoffringar samlat i syfte att åstadkomma en vetenskapens nutida fordringar motsvarande fiskerinäringens nationalekonomik med ty åtföljande utförlig behandling äfven af den s. k. fiskeripolitiken. Den lilla uppsats, som helt hastigt kunnat åvägabringas, aftryckes emellertid nu i Bohuslänsk Fiskeritidskrift, på det att den måtte blifva tillgänglig äfven för en allmänhet, som sannolikt icke är i tillfälle att läsa det verk, för hvilkets af lätt begripliga skäl knappt tillmätta utrymme, såsom nyss nämnts, uppsatsen ursprungligen är skrifven*).

---

*) Handbok i nationalekonomi II. Stockholm (Fahlcrantz & C:o) 1895, sid. 205—238.

Fiskerinäringen*).

I. Fiskerinäringens betydelse, begrepp, olika slag m. m. samt fiskerikunskapens indelning. — II. Fiskeriförvaltningspolitik.

I. Fiskerinäringens betydelse, begrepp, olika slag m. m. samt fiskerikunskapens indelning.

1. Fisket liksom jakten utgör ett af mänsklighetens tidigaste näringsfång och bedrifves äfven i vår tid af flera vilda folkslag såsom hufvudsakligaste eller nära nog enda näringskällan för deras lifsuppehälle (jfr Handb. I, sid. 38—40). I den mon kulturen utvecklats, har fisket visserligen å ena sidan förlorat det mesta af sin ursprungliga *betydelse* för folkhushållningen, men å andra sidan äfven hos de bildade folken bibehållit en ej ringa vikt för näringslifvet, under det att jakten för samma folk eger sin största betydelse såsom sport för den förmögnare befolkningen. Den betydenhet, fisket sålunda eger äfven i de odlade länderna, har särskildt med hänsyn till hafsfisket, ökats i jämnbredd med samfärdselns utveckling och de förbättrade metoderna att förvara fisken i oskadt skick eller bereda honom till mer eller mindre hållbara handelsvaror, så att fiskeriyrket i länder med läge vid hafvet ofta utgör en ingalunda obetydlig del af den samfällda yrkesverksamheten. Det mänskliga framåtskridandet har emellertid icke verkat lika förmonligt med hänsyn till söt-

*) Den här meddelade framställningen gör intet anspråk på fullständighet utan endast på att i största korthet lemna åtskilliga efter innehållets beskaffenhet ordnade antydningar i ämnet, som hvarken här blifver eller någonsin tillförene blifvit föremål för en uttömmande behandling från nationalekonomisk synpunkt. Jämför vidare: Schroeder, E. A. Fischerei-Wirtschaftslehre der natürlichen Binnengewässer. Dresden 1889. Buchenberger, A., Fischerei (i Handbuch der politischen Oekonomie, herausgegeben von G. Schönberg, III, Tübingen 1891, sid. 321—362). Schwappach, A. Fischereipolitik (i Hand- und Lehrbuch der Staatswissenschaften von K. Frankenstein, I Abt. 10 Bd., Leipzig 1894, sid. 326—364, 392—396). Ljungman, A. V., Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket. Göteborg 1882. Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1882. Om de stora hafsfiskena, betraktade från nationalekonomisk synpunkt. Göteborg 1890. (Nationalekonomiska Föreningens förhandlingar 1883, sid. 27—47, 1889, sid. 24—44. Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1889, sid. 100—151).

vattensfisket, och smakligare sötvattensfisk såsom t. ex lax och karp är derför numera nära nog en sällsynt lyxartikel, under det att flera värdefulla hafsfiskar kunna komma den stora allmänheten till godo i den största omfattning samt i flera fall rent af utgöra det i förhållande till näringsvärdet billigaste animala födoämne, som finnes till.

Fisket eger vidare särskild betydelse deruti, att det mestadels utgör ett blott tillegnande (ockupation) af naturens utan mänsklig tillhjälp åvägabragta produktion, och det skiljer sig derigenom väsentligen från jordbruket.

Fisket har slutligen betydelse i förhållande till andra näringar eller statsändamål, som af detsamma främjas, och i synnerhet gäller detta för hafsfisket med hänsyn till sjöfarten och sjöförsvaret genom de härdade sjömän, det uppammar. Hafsfisket har fördenskull äfven tidigt blifvit föremål för uppmuntran och understöd från statens sida.

Fiskets *uppgifter* för folkhushållningen torde emellertid hufvudsakligast vara dels att förskaffa folket en välsmakande och närande fiskföda, dels att öka nationalförmögenheten och om möjligt äfven bidraga till att för bättra handelsbalansen med utlandet och dels att bringa välstånd och en tillfredsställande social ställning åt fiskets idkare; men i synnerhet i äldre tider har en öfverskattning af fiskets vikt för handelsbalansen och nationalförmögenheten samt ett förbiseende af de båda öfriga här anförda uppgifterna åstadkommit en missuppfattning af fiskets verkliga betydelse, som varit ödesdiger nog för fiskerinäringen och hennes idkare.

2. Under begreppet *fiske* i ordets egentliga bemärkelse innefattas fångsten icke allenast af fiskar, utan äfven af andra vattendjur såsom hummer, kräftor, räkor, ostron, agnskal, perlmusslor, koraller, tvättsvampar m. fl., hvilka äro föremål för användning i privathushållningen. I äldre tider räknades hval- och sälfångsten äfven för fiske, och så sker i utlandet någon gång äfven i vår tid. Med fiske i ordets vidsträcktare bemärkelse menas detsamma som *fiskeri* eller *fiskebedrift*, d. v. s. hela fiskerinäringens utöfning, fast ordet fiskebedrift mer syftar å den på fisket grundade affären och ordet fiskeri mer å själfva fiskfångsten.

Med *fiskeriväsende* menas inbegeppet af såväl fiske-

bedriftens verkliga tillstånd som alla de faktiska offentliga åtgörandene till fiskerinäringens främjande. Fiskeriväsendet afser sålunda icke blott tillegnandet af fiskevattnens för den mänskliga förbrukningen nyttiga djur samt dessas afsättning och förbrukning, utan äfven hushållningen med fiskevattnen, i syfte att göra dem möjligast gifvande, samt de fiskandes välstånd, och det inbegriper fördenskull alla de tekniska, ekonomiska och rättsliga förhållanden, som framträda vid fiskebedriftens utöfning och fiskets vårdande, samt omsorgen om fiskarenas ekonomiska och sociala välbefinnande.

3. Fisket indelas efter fiskevattnets beskaffenhet i saltvattens- eller *hafsfiske* och *sötvattensfiske* eller fisket i insjöar och rinnande vatten. Med hänsyn till hafsfisket skiljer man dels mellan *territorialfiske* eller det till statens område hörande fisket och *extraterritorialfiske* eller det utanför nämnda område idkade fisket *), dels mellan *kustfiske* eller sådant vid kusten (inom- eller utomskärs eller vid eller utanför öppna hafsstranden) idkadt fiske, vid hvilket fångsten dagligen ilandföres färsk af den fiskande, och *storsjöfiske* eller sådant i öppna sjön (utomskärs eller utanför öppna hafskusten) bedrifvet fiske, vid hvilket fångsten förvaras eller saltas ombord och först efter någon tids förlopp ilandföres af de fiskande eller ock i sjön afhemtas från fiskefartygen utaf särskilda fiskforslingsfartyg. Såsom allmänt kända exempel på dessa senare båda hufvudslag af hafsfisken kunna nämnas bland kustfiskena de bohuslänska, norska och skotska sillfiskena samt det stora torskfisket vid Lofoten, och bland storsjöfiskena engelska sillfisket från Yarmouth och det holländska s. k. »stora» sillfisket samt fransmännens, holländarnes, tyskarnes och svenskarnes bankfisken i Nordsjön. Till dessa sistnämnda hör äfven det under vår tid så hastigt till en den största betydenhet i samband med järnvägs-

*) I Tyskland förblandas vanligen de hvarandra till sin innebörd så olika begreppen territorialfiske och kustfiske. Territorialområdet anses enligt nyaste folkrättsliga bestämmelser hålla i bredd utanför yttersta skär eller strand 3 sjömil eller vanliga geografiska mil, motsvarande tillsammans 5.57 kilometer; men vid svenska och norska kusterna räknas enligt senaste derom utfärdade författningar nämnda område sträcka sig 4 sjömil eller en tysk geografisk mil (motsvarande 7.42 kilometer) ut ifrån yttersta skär eller strand.

nätens utsträckning till fiskehamnarne utvecklade fisket med storulke eller bomsläpnät (fransmännens »chalut», holländarnes »scrobnet», engelsmännens »beamtrawlnet» och tyskarnes »Kurre»).

Med *storfiske* åter menas hafsfisket såsom rederiaffär i det stora privatkapitalets tjänst. Storfisket är gemenligen storsjöfiske, men idkas äfven såsom kustfiske, ja undantagsvis t. o. m. inomskärs. Såsom exempel på storfiske kunna nämnas engelsmännens sillfiske från Yarmouth, holländarnes s. k. »stora» sillfiske, tyskarnes sillfiske från Emden samt engelsmännens och holländarnes fiske med storulke eller bomsläpnät (»trawlfiske»). Norrmännens sillfiske med vad vid Island utgör ett exempel på storfiske inomskärs äfven i våra dagar.

Man skiljer slutligen mellan *naturligt*, blott ockupation af fisken i naturliga fiskevatten afseende fiske, och *konstladt*, fångsten i konstgjorda eller åtminstone slutna och med konst skötta fiskevatten eller å med konst anlagda eller skötta grund i hafvet afseende fiske. *Slutet* kallas ett fiskevatten, ehvad det är konstgjordt eller naturligt, då fiskens fria gång derifrån är med konst eller af naturen omöjliggjord.

4. Den mänskliga kunskapen om fiskerinäringen är dels ren erfarenhetskunskap såsom grundad på den vid näringens utöfning inhemtade erfarenheten, dels spekulativ såsom grundad på vetenskaplig behandling af nämnda erfarenhet och dennas sammanställning med vetenskapens resultat och erfarenheten från närstående områden. Den har gifvit upphof till följande skilda läror, nemligen:

1) *Fiskeriläran* eller kunskapen om fiskens fångande och afsättning, om fiskets vårdande och om fiskarena*);

---

*) Fiskeriläran kan indelas uti 1) *Fiskfångstlära* (eller fiskelära), d. ä. kunskapen om fiskens fångande och de dervid använda redskapen, 2) *Fiskafsättningslära*, d. ä. kunskapen om fiskfångstens afsättning och förbrukning, 3) *Fiskevårdslära*, d. ä. kunskapen om fiskets och fiskevattnens privata vård för fisktillgångens vidmakthållande och om möjligt äfven förökande och förbättrande, samt 4) *Fiskarelära*, d. ä. kunskapen om fiskarebefolkningens faktiska ekonomiska och sociala ställning. Fiskafsättningsläran åter kan indelas uti a) *Fiskförvaringslära*, d. ä. kunskapen om fiskfångstens förvarande eller beredning till mer eller mindre hållbara handelsvaror, b) *Fiskhandelslära*, d. ä. kunskapen om fiskfångstens eller fiskvarornas afyttrande i marknaden (fiskförsling och fiskförsäljning) samt c) *Fisk-*

2) *Fiskerihushållningsläran* (Fiskerinäringens nationalekonomik) eller kunskapen om det ekonomiska samhällslifvet, för så vidt detta är bestämdt i och genom fiskerinäringens utöfning, eller kunskapen om de ekonomiska förhållanden, som uppstå och ega rum människorna emellan i följd af fiskerinäringens utöfning; samt

3) *Fiskeriförvaltningspolitiken* eller kunskapen om fiskerihushållningsvården, d. v. s. de offentliga åtgärderna till fiskebedriftens främjande samt fiskarebefolkningens ekonomiska och sociala förkofran.

Fiskerilären är en rent beskrifvande erfarenhetslära, under det fiskerihushållningsläran och fiskeriförvaltningspolitiken äro vetenskaper, som ur olika synpunkter behandla fiskerilärans empiriska innehåll och påvisa dettas betydelse för det ekonomiska samhällslifvet.

Fiskerihushållningsläran har ännu knappast blifvit föremål ens för vetenskaplig bearbetning, hvadan heller icke mycket är att om densamma meddela. I nationalekonomiskt hänseende erbjuder också fiskerinäringen mycken öfverensstämmelse med närstående näringar, men i särskildt vissa enskildheter företer den afvikande egendomligheter af icke ringa betydelse för både vetenskapen och en praktiskt riktig uppfattning af fiskerinäringens utöfvande och främjande.

I fråga om fiskerihushållningsvården kan man skilja mellan

1) *offentlig fiskfångstvård*, d. ä. de offentliga åtgärderna till förbättrande af fiskfångstens utöfning (genom t. ex. ökadt deltagande deri, bättre fångstmateriel och fångstsätt),

2) *offentlig fiskafsättningsvård*, d. ä. de offentliga åtgärderna till förbättrande af

a) fiskfångstens förvarande eller beredning till mer eller mindre hållbara handelsvaror,

b) fiskfångstens eller fiskvarornas forsling till och afyttrande i marknaden (fiskhandeln), och

---

förbrukningslära, d. ä. kunskapen om fiskens förbrukning i privathushållningen. Fiskerilären tillkommer vidare att redogöra för *fiskerinäringens historia* och *statistik* samt för den faktiskt befintliga *fiskerilagstiftningen* och *offentliga fiskeriförvaltningen* (fiskeriadministrationen) äfvensom för samma lagstiftnings och förvaltnings historiska utveckling.

c) fiskfångstens eller fiskvarornas förbrukning i privathushållningen,

3) *offentlig fiskevård*, d. ä. de offentliga åtgärderna till fisktillgångens vidmakthållande samt om möjligt äfven förökande och förbättrande, samt

4) *offentlig fiskarevård*, d. ä. de offentliga åtgärderna till förbättrande af fiskarebefolkningens ställning i ekonomiskt och socialt hänseende.

II. Fiskeriförvaltningspolitik.

1. Den offentliga fiskfångstvården torde vara den näst äldsta af de till fiskeripolitiken hörande grenarne, enär de länge så högt öfverdrifna föreställningarna om det flamska och holländska s. k. »stora» sillfiskets förmonlighet redan tidigt påkallade åtgärder från regeringarnes sida i flera länder, fastän af skäl, som nedan skola påvisas, med blott ringa eller ingen framgång. Frankrike, Storbritannien, Tyskland och de tre skandinaviska länderna hafva nemligen under särskildt de tre senaste århundradena med stora, i några fall t. o. m. rent af ofantliga kostnader gjort upprepade försök att införa samma slags fiske, men trots premier för både utrustning och fångst, låneunderstöd, skyddstullar m. fl. hjälpmedel står det nämnda sillfisket fortfarande nära nog enastående i sitt slag, enär det efter detsamma såsom mönster anordnade franska sillfisket aldrig nått någon verkligt stor betydenhet och dessutom synes vara i tillbakagående, under det att det tyska sillfisket från Emden ej tyckes vilja höja sig öfver den ringa betydenhet, det städse haft. De skandinaviska försöken hafva slagit fullständigt fel och upprepas ej för närvarande.

Från *lagstiftningens* sida har man sökt främja fiskfångsten genom bestämmelser till betryggande af den fiskandes rätt att för fiskets utöfning beträda och begagna stranden, genom föreskrifter till förhindrande af ombordläggning, till skiljande af sammandrifven eller ihopsnärjd redskap och till upprätthållande af god ordning vid fisket, genom afslutande af fiskerifördrag (konventioner) mellan samma fiskevatten angränsande länder till skydd för fiskets utöfning och den dervid begagnade materielen samt genom

föreskrifter i syfte att vid storfiske förhindra det de förhyrde fiskarena öfvergifva sin tjänst. De märkligaste *fiskeriförd*rag till skydd för fiskfångstens utöfning i hafvet torde vara de, som afslötos 1839 mellan Frankrike och Storbritannien samt 1882 och 1887 mellan Frankrike, Belgien, Storbritannien, Nederländerna, Tyskland och Danmark.

För upprätthållande af god ordning bland de fiskande har man vid de norska stora sill- och torskfiskena anordnat ett särskildt s. k. »Opsyn», som utöfvar en vidsträckt polismyndighet, samt anställt särskilda fiskedomare o. s. v.

Ett isynnerhet i äldre tider, men äfven i nutiden användt sätt att uppmuntra fiskfångsten i hafvet är utdelandet af *premier* för antingen utrustningen för fisket eller fångsten eller bådadera. Under särskildt förra århundradet voro dylika premier för hafsfisket mycket vanliga och framkallade från Adam Smith i hans berömda verk om nationernas välstånd det bekanta yttrandet »att man fiskade för att fånga premier och icke för att fånga fisk». I vår tid är det hufvudsakligast Frankrike och Canada, som ännu vidhålla premiesystemet, hvilket, då tyska storfisket efter sill undantages, i öfrigt torde vara, hvad fiskfångsten vidkommer, öfvergifvet.

Ett annat sätt att direkt främja fiskfångsten är beviljandet af *lån* (räntefritt eller mot billig ränta) till fiskeriidkare för anskaffande af lämplig fångstmateriel för särskildt hafsfiskes utöfning. Irland, Skottland, Tyskland och de skandinaviska länderna lemna exempel härpå.

Hafsfiskets utöfning har man vidare sökt främja genom *hamnanläggningar* och hamnförbättringar i fiskaresamhällena, och hafva sålunda mycket goda resultat vunnits i särskildt Frankrike, Irland, Skottland, Tyskland och Norge. Ja äfven i Sverige har detta sätt med framgång försökts. Vid användningen af ifrågavarande sätt att främja fiskfångsten har man än bekostat arbetena helt och hållet eller till större del af allmänna medel, än understödt arbetena medelst räntefria eller billig ränta dragande lån.

Ett vanligt sätt att gynna hafsfisket är befrielse från eller lindring i hamn- och lotsafgifters utgörande.

Anläggande och förbättrande af för fiskfångstens utöfning behöfliga *farleder* samt dessas nödiga utprickning är ett i åtminstone Sverige och Norge anlitadt sätt att främja fisket. Inrättandet af *fyrar* har äfven flerstädes

visat sig vara af stor nytta för särskildt hafsfisket, dessa fyrar må nu utmärka inseglingen till hamnar eller farleder eller grund, som böra undvikas, eller annat, som är af nöden för den seglande att känna.

Medelst utgifvandet af *sjökort* öfver fiskegrund och bankar har man sökt gagna fiskfångsten i Nordsjön och vid norska kusten.

Vid de stora norska sill- och torskfiskena och äfven vid skotska sillfisket har man sökt underlätta fiskfångsten medelst *telegrafiska underrättelser* om ställena, der ymnig fångst eger rum. I bohuslänska skärgården är sådant vid der bedrifna sillfiske obehöfligt i följd af det utvecklade telefonväsendet.

Ett i särskildt senare tider anlitadt medel att främja fiskfångsten är anställandet af *fiskeförsök* på bekostnad eller med understöd af allmänna medel, i afsikt att derigenom införa nya eller förbättrade fiskesätt eller fiskeredskap. Att emellertid dylika försök så sällan medfört något verkligt gagn, torde helt visst hafva sin orsak deri, att deras utförande ledts ej af i yrkets praktiska utöfning erfarna män med kännedom om näringens ekonomiska förutsättningar utan af naturforskare med i verkligheten snanare teoretiska än praktiska insikter och syften.

Ett närstående men verksammare sätt att främja fiskfångsten är *undervisning* i dennas utöfning genom utsändande af fiskare till utlandet för att, der näringen står högst, inhemta och hemföra en värdefull erfarenhet, genom inkallande af i fiskets utöfning kunnige utländingar, genom särskildt anställde undervisare, genom hållandet af yrkesskolor för meddelande af vissa för fiskfångstens utöfning nyttiga kunskaper åt ynglingar, som tänka egna sig åt fisket, samt genom lokala utställningar eller muséer för spridandet af kännedom om ny eller förbättrad fångstmateriel. De flesta länder med fiske af någon betydenhet hafva med större eller mindre framgång anlitat det ena eller andra af de anförda sätten att genom undervisning i en eller annan form höja sin fiskfångst. Det från Emden bedrifna tyska sillfisket är sålunda satt i gång medelst från Holland anskaffade fiskare, o. s. v. *)

*) För bohuslänska skärgårdens vidkommande har liknande resultat ernåtts derigenom att bohuslänske storsjöfiskare i yngre år så ofta pläga taga tjänst å engelska, amerikanska eller norska fiskefartyg. *(Utg. anm.)*

Viktigast af allt vid sträfvandena för fiskfångstens utveckling är att taga noga hänsyn till icke blott de å platsen, der och hvarifrån fisket skall utöfvas, rådande fysiska och ekonomiska förhållandena, utan äfven och framför det öfriga de *ekonomiska förutsättningarna* för de ifrågasatta fångstsättens användning med önskad framgång. Förbiseendet häraf utgör den vanligaste orsaken till fiskeföretags och fiskeförsöks misslyckande samt har särskildt vållat att de med ofta rent af kolossala uppoffringar gjorda försöken att uppamma ett storsjöfiske efter sill, liknande det holländska s. k. »stora» sillfisket, i regeln medfört så afskräckande resultat. Man fortsatte nemligen knappast längre med fisket, än detsamma lönade sig blott på grund af statsunderstödet (premierna), och slutligen lärde man sig å ett eller annat ställe åtminstone att inse, att det holländska storsjöfisket efter sill var i både ekonomiskt och socialt hänseende långt oförmonligare än andra fiskesätt, som lämpade sig bättre efter ortens i fråga förhållanden.

Vid jämförelse mellan storsjöfisket och kustfisket efter sill med drifgarn finner man, att med det senare är förenad den förmonen, att man för detsamma behöfver mindre arbetskraft ombord på fiskebåten, hvilken icke heller behöfver vara så stor och tung eller hafva så dyrbar utrustning som för storsjöfisket är af nöden. Man vinner således vid kustfisket större resultat med mindre kapital. En olägenhet för kustfisket är deremot obestridligen, att man icke kan med detsamma följa sillen efter hennes dref i sjön på sätt vid storsjöfisket är möjligt, men denna olägenhet motväges i regeln mer än tillräckligt af kustfiskets större förmonlighet i andra hänseenden (jfr nedan under framställningen af den offentliga fiskafsättningsvården).

Då det är uppenbart, att vid storfisket en legd fiskefartygsbesättning icke har samma intresse för fiskfångstens drift som de fångstmaterielen själfve egande fiskarena, så har man på senare tider sökt förbättra detta förhållande derigenom att man gifvit besättningen en viss andel i vinsten såsom aflöning. Det är naturligt, att ett sådant vinstandelssystem utgör en betydande sporre å fiskarena, men å andra sidan äro desse mer än andra arbetare benägna för en viss själfständighet och deras arbete äfven svårare

att öfvervaka af redaren, hvadan långt ifrån alla svårigheterna äro dermed afhjälpta. I Norra Amerika har man uppfunnit en som det synes bättre form för arbetets anordnande i detta hänseende. Der öfverlåter nemligen rederifirman, som eger fiskefartyget, detta åt ett helt lag af fiskare, som sedan självständigt bedrifva fisket mot viss andel af fångsten.

Vid det holländska s. k. »stora» sillfisket har man städse ansett nödvändigt att, innan man skaffade sig ett nytt fiskefartyg, hafva tillgång å en lämplig person, som kunde såsom skeppare sättas i spetsen för företaget; ty af dennes förmåga att upprätthålla disciplinen, pådrifva fångsten och öfvervaka saltningen beror det nära nog helt och hållet, om företaget skall blifva vinstgifvande. Förmår han icke det, så lönar sig icke affären.

Ett väsentligt inflytande på hafsfiskets utveckling spelar folklynnet. Det är en ofantlig skillnad mellan nationallynnet sådant det ter sig t. ex. i Nederländerna med dess flacka kuster och uti Norges och Bohusläns klippiga skärgårdar. Sådana arbeten, hvartill holländarne bekväma sig, skulle man få mycket svårt att förmå en norrman eller en bohusläning att utföra såsom ett ständigt yrke. Folklynnet spelar derför en större rol i fråga om sättet för fiskets utöfning, än man hittills velat erkänna. Finnes sålunda någon den ringaste tillgång till sport i fiskets utöfning, så uppsökes den gerna af sådana nationers fiskare. hvilkas folklynne ligger åt det hållet. I Norra Amerika hafva ock nya, ett friskare folklynne mer tilltalande former för fiskets bedrifvande uppstått. En sådan form är utrustandet af fartyg, som på öppna hafvet skola uppsöka fiskstimmen för att sedan med ett sinnrikt uttänkt redskap, den s. k. snörpvaden (»the purse-seine»). i hast göra en rik fångst. Der ligger just svårigheten i sökandet, och derför är man angelägen om att få snabbseglande fartyg och sjödugligt folk, som förvärfvat vana vid yrket. På samma gång som detta fiskesätt genom växlingarne mellan sökande efter fisken under snabbsegling och själfva fångandet verkar mindre tröttande på sinnet än t. ex. det trälaktiga holländska, s. k. »stora» fisket, är det ofta äfven mer lönande och medgifver större frihet åt fiskarena. Redskapets större fullkomlighet får här på en jämförelsevis kort stund lemna samma fångst som kanske en eller

annan veckas släpiga arbete med de holländska drifgarnen. Äfven det skotska sättet att fiska sillen med drifgarn är en sport i jämförelse med det nämnda holländska fisket.

Med hänsyn till den fångstredskap, med hvilken särskildt det nuvarande ymniga bohuslänska sillfisket lämpligast borde idkas, har mycken strid egt rum, med anledning hvaraf några ord här må anföras till det äfven ur nationalekonomisk synpunkt för Sverige viktiga ämnets belysande.

Såsom bekant finnas flera olika sätt för sillfångstens utöfning, hvilka äro af väsentligen olika ekonomisk art. Dessa fiskesätt äro lämpade dels efter de rådande ekonomiska förhållandena och dels efter naturförhållandena på den ort, hvarifrån eller der fisket utöfvas; men vill man så fullständigt som möjligt tillgodogöra sig fisktillgången på en plats, så måste man naturligen använda så många fiskesätt som möjligt för att kunna under alla förhållanden påräkna rikligaste fångst. Huruvida detta åter lönar sig eller icke beror för hvarje fiskesätt på om detsamma i förhållande till utrustningens kostnad och fiskarenas arbete lemnar en tillräckligt hög afkastning eller icke, och deraf åter beror om fiskesättet kommer till användning eller ej; ty naturligtvis är det ingen som idkar fiske såsom lefnadsyrke blott för nöjets skull utan för att förtjäna penningar.

De redskap, som användas för sillfiske i stort, äro garn och vadar. Garnfisket går ut på att fånga fisken derigenom att han, då han simmar emot garnet, fastnar och strypes i dettas maskor, under det att vid fiske med vad fiskstimmen omringas och lefvande drages mot land, eller ock snörpes vaden ihop under fiskstimmen ute på öppna sjön, så att fisken fångas liksom i en stor håf. Betraktas dessa fiskesätt ur ekonomisk synpunkt, så är det klart, att på ju flera olika sätt ett redskap kan användas ju bättre. Det är förmonligare, att man t. ex. med ett och samma redskap kan fånga både makrill och sill än blott den ena af dessa fiskarter. Vidare är det likaledes mer fördelaktigt, om man med samma redskap kan taga fisk af olika storlekar än af blott en viss storlek, äfvensom om redskapet kan användas i så många olika fiskevatten som möjligt, så att man t. ex. kan fiska dermed både inom- och utomskärs i stället för blott å ettdera stället. Och äfvenledes är det klart, att redskap,

som kunna användas på olika djup, äro förmonligare än de, som blott kunna nyttjas å ett visst djup. Sålunda var det t. ex. ett ganska stort framsteg i näringen, då man konstruerade drifgarnen så att man kunde sänka dem på ett större djup, i stället för att de dessförinnan endast användes sålunda att de flöto, hängande vid själfva ytan. Sammalunda var det ock ett stort framsteg, då man i Norge fann upp sättet att genom s. k. kaggsättning ställa sättgarnen sålunda att de kunde fånga sillen på hvilket djup under ytan som helst. Naturligt är också, när ett fiske är sådant, att man t. ex. måste använda garn för fångsten, att det är bättre begagna flera sätt för garnfisket än blott ett, således både sätt- och drifgarn allt eftersom fiskens gång i sjön kan det fordra. Sammalunda är förhållandet i afseende på fisket med vadar. Det var sålunda ett stort framsteg i ekonomiskt afseende, när man uppfann den s. k. »flottvaden», hvilken kunde ställas att gå på hvilket djup man ville. Förut var det vanligt, att vaden följde bottnen åt eller sam, hängande vid ytan. Och ett annat än större framsteg utgjorde den i Norra Amerika uppfunna s. k. »snörpvaden», hvilken kan användas äfven utomskärs i öppna hafvet. Vidare är det klart, att ju större del af året ett redskap kan begagnas, dess bättre. Ju längre fiskaren kan fiska med ett och samma redskap med hopp om lönande fångst, ju större utsikt finnes äfven att kunna betala ränta och amortering på det uti redskapen nedlagda kapitalet. Det är i detta hänseende af synnerlig vikt, att, om det finnes flera fisken, som pågå under olika tider af året, man hela tiden kan i möjligast stor omfattning begagna samma materiel. Så är fallet med sillfisket vid Storbritanniens kuster, och så torde vara fallet i Öresund, der man fiskar under större delen af året, ehuruväl det hufvudsakligaste sillfisket eger rum om hösten. Vidare är det klart, att ju säkrare ett redskap kan användas, ju bättre. Låt vara att fiskaren är aldrig så djärf, så anser han ändock som synnerlig fördel, om han icke behöfver riskera att förlora sin materiel. Fruktan att mista redskapen är ganska stor hos fiskarena, isynnerhet då jämförelsevis stort kapital är nedlagdt i redskapen. Detta visar sig särskildt vid det stora skotska ostkustfisket. Så snart det ser ut till att varda för svårt väder, segla fiskarena genast hem och våga icke utsätta

sina drifgarn i sjön Äfven faran för lifvet spelar en större rol med hänsyn till fiskets både utöfning och valet af fiskesätt, än man vanligen tror. Vidare är det klart, att ju rikare fångsten är i förhållande till materielens kapitalvärde, ju bättre, fast i detta hänseende förhållandena te sig mycket olika på olika ställen, då mycket beror på hur högt man får betaldt för fångsten, hvilket kan växla ofantligt under olika tider och förhållanden och på skilda ställen.

Vill man bedöma ett fiskesätts utsikter, får man naturligtvis taga i betraktande dels myckenheten af den fångst, som man kan beräkna att få i förhållande till utrustningen med materiel och arbetskrafter, dels ock det medelpris, som kan erhållas för denna fångst. Vill man åter för ett ymnigt fiske beräkna detta medelpris, så får man taga hänsyn hufvudsakligast till afsättningen i stort. Om man sålunda, liksom i Skottland och till dels äfven i Bohuslän är fallet, behöfver afyttra sillfångsten såsom saltad sill, får man taga i beräkning det pris, som för sådan sill betalas i de stora importhamnarne i norra Tyskland och i ryska östersjöprovinserna efter afdrag af tull och frakt samt assurans m. fl. exportkostnader. Härtill kommer äfven afdrag för tunnor, salt, arbetskostnad och den vinst, salteriidkaren alltid skall hafva. Man får sålunda alls icke göra upp sina beräkningar efter de undantagspris, som kunna erhållas för smärre mängder af färsk sill, hvilka införas till försäljningsorten vid tider, då tillgången på sådan för tillfället är ringa i förhållande till efterfrågan och det högre priset sålunda blott utgör en *sällsynthetspremie*, hvilken uteblifver, så snart större utbud ega rum.

De pris, som betalas för den med drifgarn vid Sveriges vestkust fiskade sillen äro i regeln så höga, att en salterinäring i stort ej kan grundas på inköp af sådan sill, så länge åtminstone nämnda näring ännu står så lågt och vårt drifgarnsfiske är så obetydligt, som fortfarande är fallet. Under sådana förhållanden kan det heller icke falla drifgarnsfiskarena in att öfvergå till en för dem i verkligheten ny näringsform med afsättning hufvudsakligast åt salteriidkare, hvarigenom de ju skulle få lägre betalning för sin fångst, än de nu i regeln erhålla, och likväl få skaffa sig en kostsammare utrustning, än den för deras närvarande fiske tillräckliga med afsättning af sillen såsom färsk till hufvudsakligast utlandet.

Såsom bekant, är det ymniga bohuslänska sillfisket *semisekulärt periodiskt*, d. v. s. det varar högst omkring ett halft århundrade och sedermera uteblifver hafssillen från våra farvatten 50 till 70 år. Perioden för sillfisket är i regeln vida kortare än perioden för dess uteblifvande, men i medeltal synas en period af sillförekomst och en period af silluteblifvande tillsammans utgöra 111 år och sammanfalla med solfläcksperioder af $55^1/_2$ års längd*). Att denna periodicitet, som iakttagits under åtminstone nio århundraden, i hög grad måste inverka på näringsutöfningens hela art, är tydligt nog. Då det ständiga fisket medgifver utbildandet under århundraden af näringsformer, som förutsätta en befolkningens uppfostran till skicklighet i yrket, så kräfver deremot det periodiska anlitandet af fiskesätt, som fordra så litet både speciel yrkesskicklighet, arbetskrafter och utrustningskostnad som möjligt, på det att bedriften snarast möjligt må komma i farten. Då det ständiga fisket möjliggör, att den fiskande befolkningen kan bedrifva detsamma såsom sitt egentliga yrke och att hon under dettas oafbrutna utöfvande kan förvärfva en yrkesskicklighet, som medför både att mer kan skördas af fisket och att detta kan nära ett större antal fiskande; så är å andra sidan självklart, att det periodiska fisket får nöja sig med sådana näringsformer, med hvilka man kan åstadkomma större fångst med en mindre talrik och öfvad personal. En dylik näringsutveckling erbjuder ock vida ringare olägenheter både under periodens fortvaro, deruti att den lockar färre arbetskrafter från andra näringar, och vid periodens slut, deruti att den lemnar en långt mindre talrik befolkning utan sin vanda näringskälla, än eljest skulle varit fallet.

Tager man ofvan framställda synpunkter och anmärkningar i öfvervägande, finner man snart, att den utveckling, det nuvarande bohuslänska sillfisket fått i afseende på valet af fångstredskap och fångstsätt, är den efter de rådande förhållandena bäst afpassade, att särskildt det bohuslänska sillfisket med vad lemnar den i förhållande till utrustningens kostnad, personalens storlek m. m. rikaste

*) Ljungman, A., Bidrag till lösningen af frågan om de stora sillfiskenas sekulära periodicitet. Kjöbenhavn 1880. (Aftr. ur Nordisk Tidskrift for Fiskeri. V. Kjöbenhavn 1879, sid. 257—268).

och *billigaste* fångst, något fiske i verlden har att uppvisa, och att äfven det bohuslänska sillfisket med sättgarn är ett i nationalekonomiskt hänseende förmonligare fiske, än ett drifgarnsfiske i stort skulle vara för Bohuslän, samt att de ekonomiska förutsättningarna för ett stort drifgarnsfiske efter sill der ännu ej kommit till stånd *). Sättgarnfisket erbjuder emellertid, oafsedt den i jämförelse med vadfisket mindre ekonomiska förmonligheten, den olägenheten att det gifver anledning till flere kollisioner mellan fiskare med både sättgarn och annan redskap samt att det omöjliggör fisket med snörpvad.

Ett förhållande, som vid de stora sillfiskena med drifgarn i Nordsjön under senare tider börjat allt mer framträda, är behofvet af att öka garnmassan och derigenom äfven båtarnes storlek, utrustningens dyrhet och arbetet vid garnens indragning, fastän fångstens storlek långt ifrån ökats i motsvarande grad; och är detsamma helt visst att jämföra med den ofvan påvisade »lagen om jordens från en viss gräns aftagande produktivitet» (Handb. I, sid. 389, 443; II, sid. 91). Saken är emellertid af så mycket större betydelse som bolagsformen i regeln visat sig olämplig för storfiskets bedrifvande och de allt mer sig ökande utrustningskostnaderna försvåra för fiskarena att själfva skaffa sig den fångstmateriel, som behöfves för fiskets bedrifvande såsom deras egen affär.

Erfarenheten allestädes ifrån visar emellertid på det mest otvetydiga sätt, att det är en för den fiskande *gynsam afsättning* för fångsten, som utgör den allra främsta driffjädern i fråga om fiskfångstens utveckling. Om det stora skotska sillfisket vet man sålunda, att det uteslutande har regeringens kraftiga åtgärder till uppammandet af en fullgod och möjligast likformig sillsaltning samt en derigenom lönande afsättning för fångsten att tacka för sin storartade utveckling, och samma lärdom har man från alla andra håll, ja t. o. m. från det berömda holländska s. k. »stora» fisket. Redan under adertonde århundradet började detta nemligen att uppehållas genom premier, men aftynade icke dess mindre så småningom, derhän att det vid medlet af innevarande århundrade var helt obetydligt.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift. 1889. sid. 168—176; 1890. sid. 151—156. *(Utg. anm.).*

Man uppgaf då den gamla, under tidernas lopp allt mer utvecklade skyddslagstiftningen och började att i stället tillämpa friare grundsatser, hvilka i förening med vår tids förbättrade samfärdsel gåfvo den holländska hafsfiskebedriften nytt lif. Den äldre uppfattningen, som dessförinnan gjorde sig gällande, gick ut på att man skulle fästa mindre vikt vid fångstens mängd, än vid att få densamma högt betald, eller en tillämpning af grundsatsen »litet men dyrt». Det blef således egentligen blott den jämförelsevis mer förmögna delen af befolkningen, som hade råd att köpa holländsk sill, hvarföre man för att vinna större afsättning under åren 1855 och 1857 beslöt ändra planen för fiskets idkande. I öfverensstämmelse dermed utvecklades fisket i sådan riktning, att man fick större fångst, som kunde afyttras för jämförelsevis billigt pris, eller en tillämpning af grundsatsen »mycket och billigt»*); och lyckades detta så väl, att, då det holländska s. k. »stora» fisket år 1856 bedrefs med blott 82 fartyg och inbragte 35,924 tunnor sill, så hade år 1887 fartygens antal ökat sig till 196 och fångsten till 210.897 tunnor. Ett lysande exempel på den i följd af järnvägarne förbättrade samfärdselns förmåga att främja afsättningen för fångsten och dermed äfven själfva fisket. En gynnsam afsättning utgör nemligen den ekonomiska förutsättningen för all produktion; och är det alldeles gifvet att, om man befrämjar afsättningen af fångsten, så skola fiskarena, i samma mon som de derigenom få högre betaldt för sin fångst, äfven ega större resurser att skaffa sig bättre materiel och att i allmänhet förkofra näringen samt egna sig åt sådana former för densammas utöfning, som först med en rikligare afkastning äro möjliga att bringa till stånd.

Vidare är det med hänsyn till allt hafsfiske af stor betydenhet förmonligt för fiskfångstens utveckling, att den på fisket grundade affären så vidt möjligt eges af de fiskeidkande samhällena själfva och att dessa samhällen genom en dylik näringens koncentration och genom samfärds- och andra anstalter till näringsutöfningens fromma förlänas den nödiga ekonomiska kraften för ett uppblomstrande näringslif. Vill man sålunda ernå möjligast bästa form

*) Jfr Beaujou, A., The history of dutch sea fisheries. London 1883, sid. 260.

för vårt svenska hafsfiske vid vestkusten och bringa detta till en stor och kraftig utveckling, måste man i främsta rummet tillgodose den fiskerinäringen idkande befolkningen i de samhällen, som skola uppbära den önskade högre utvecklingen. I dessa samhällen måste nemligen genom tillgodogörandet på bästa sätt af den nuvarande näringsformen uppammas en befolkning med håg och tillräckliga kapital för fiskerinäringens utöfning, en befolkning som samlat de insikter och den erfarenhet, som behöfvas för att med framgång kunna idka hafsfiskebedriften i allt mer betydande omfattning och om nödigt äfven såsom verkligt »storfiske». För att sålunda åstadkomma och vidmakthålla ett dylikt, egentligen en rederiaffär utgörande fiske som storfisket fordras icke blott desse redare, som ega kapital att utrusta fartygen och duglighet att sköta affären, utan äfven fiskare, som äro benägna och passande för att taga hyra å dessa fartyg. Sådana förhållanden kunna emellertid icke skapas i en handvändning, utan fordras det tid att så småningom utveckla dem. Det vore ock fullkomligt fåfängt att i någon annan ordning söka åstadkomma en i stort utvecklad fiskerinäring sådan som t. ex. den nämnda holländska eller den, som bedrifves från fiskarestäderna på den engelska sidan af Nordsjön.

Enda *naturliga* utvägen att genom offentliga åtgärder främja ett till möjligheten betydande hafsfiskes utveckling är sålunda att genom afsättningens underlättande och fiskaresamhällenas höjande i välstånd och yrkesenergi åstadkomma de ekonomiska förutsättningarna för samma utveckling. Genom premier och andra konstlade medel kan deremot visserligen någon gång såsom ett undantag vinnas ett starkt uppsving i näringen, men skapas också vanligen äfven en ständigt hotande fara för ruinerande bakslag.

2. Den offentliga fiskafsättningsvården torde vara den näst yngsta af fiskeripolitikens grenar, då den först under förra århundradet började mer allmänt blifva föremål för regeringarnes uppmärksamhet. Enstaka lagbestämmelser till förmon för t. ex. en ärlig och god sillsaltning finnas dock redan flera århundraden tidigare för de flesta stora sillfisken.

Då en lönande afsättning för fångsten utgör den starkaste drifkraften och viktigaste förutsättningen för fiskerinäringens uppblomstring, bör det ock vara en gifven sak,

att de offentliga åtgärderna till åtminstone alla mer betydande fiskens förkofran måste i främsta rummet vara riktade just på afsättningens främjande. Dessa åtgärder kunna åter i verkligheten afse en eller flera af följande tre områden, nemligen fiskfångstens förvarande eller beredning till handelsvaror, fiskfångstens eller fiskvarornas forslande till och afyttrande i marknaden (fiskhandeln) och fiskfångstens eller fiskvarornas förbrukning i privathushållningen.

Särskildt de mer betydande fiskena erbjuda i vår tid med hänsyn till afsättningen blott föga likhet med äldre tiders fisken. Sedan *järnvägarne* kommit till, har nemligen den dessförinnan öfliga formen för fångstens afsättning genom beredning till under längre tid hållbara handelsvaror medelst torkning, hårdrökning eller saltning allt mer fått gifva vika för fångstens förbrukning såsom färsk fisk, och af denna ändring i sättet för fångstens afsättning bestämmes, i mer och mer öfvervägande grad åtminstone, hafsfiskebedriftens hela art.

Först och främst kan man nemligen nu sända fisken i färskt tillstånd öfver ganska stora områden. I Norra Amerika har man sålunda kommit så långt, att man sänder lefvande ostron å järnvägarne från New York till San Francisco, o. s. v. I Sverige kan man sända färsk sill och annan hafsfisk från Göteborg med järnvägarne hela riket öfver från Gellivare i norr till Trelleborg i söder. Öfver hela det mellersta Europas stora järnvägsnät sändes nu hafsfisk från den ena eller andra hamnen till de mest aflägsna landsorter. Detta förhållande har naturligen måst i väsentlig mon förändra hela hafsfiskebedriften och gjort, att vår tids hafsfiskeaffär nu hufvudsakligast går ut på att sprida fångsten så färsk som möjligt eller blott i helt obetydlig grad beredd till konsumenterne. Man brukar t. ex. blanda fisken med krossad is eller låta honom undergå en obetydlig rökning, som gör att han håller sig en eller annan dag eller till och med vecka längre, än eljest skulle varit fallet. Man har för nämnda syfte äfven brukat nedlägga fisken i borsyrelösning eller att »frysa» honom i särskilda frysinrättningar och derefter afsända honom i kylvagnar. Fiskfångstens beredning i verkligt *stor* skala till under jämförelsevis längre tid hållbara handelsvaror kommer derför numera endast i fråga, der nödig samfärdsel för annan afsättning saknas eller der fångsten är

så riklig, att den kan afyttras till billigt pris och omöjligen mer än till blott en del kan vinna afsättning i färskt tillstånd. Lemnar nemligen icke fångstens riklighet ersättning för det låga pris, fiskarena i regeln måste nöja sig med vid fångstens beredning till dylika handelsvaror, då är fiskarenas lott ej afundsvärd. Beredning i jämförelsevis mindre omfattning af finare konserver eller delikatesser är här naturligtvis ej fråga om.

Der man, såsom i äldre tider nästan alltid var förhållandet, är nödsakad att för afsättningen *bereda fisken till handelsvaror,* sker detta vid hafsfisket antingen ombord å själfva fiskefartyget såsom vid det holländska s. k. »stora» sillfisket eller ock i land uti vanligen särskildt för ändamålet inrättade s. k. »verk». Det är härvid att märka, att man icke har samma lätthet att ombord å ett trångt fiskefartyg jämte den tidsödande och mödosamma fångsten sköta beredningen som i land med större tillgång å arbetskrafter inom ett rymligt etablissement, och att den, som eger affären, icke kan lika lätt öfvervaka beredningen i det förra fallet som det senare, hvilket allt vållar, att, då det gäller stora mängder, beredningen sällan blir så omsorgsfull i förra fallet som i det senare, då man nemligen får fisken tillräckligt snart förd i land, och att t. ex. det skotska kustfisket efter sill just på grund af de här anförda skälen kunnat i de största mängder åstadkomma den bästa och jämnaste saltade sill, som någonsin förekommit i verldsmarknaden. Den större arbetsfördelning, kustfisket med fångstens beredning i land erbjuder, måste för öfrigt, liksom vid andra näringar under liknande förhållanden, verka förmonligt å beredningens beskaffenhet.

Hvad särskildt sillsaltningen beträffar, är det af ej ringa vikt att densamma sker i stad eller stadsliknande samhälle. Salteriidkarne å samma plats utöfva nemligen en viss kontroll på hvarandra. Fuskar någon, så blifver det kändt. Sådant kan icke döljas lika lätt i en stad som å ett isoleradt liggande etablissement i en vidsträckt skärgård. Dessutom blifva de städer, i hvilka sillen beredes till handelsvaror, oftare besökta af sillhandlarnes agenter; och äfven desse äro då i tillfälle att utöfva en strängare kontroll på varans beredning och beskaffenhet, än om de skulle under en knappt tillmätt tid resa en stor skärgård utefter från läge till läge och från det ena salteriet till

det andra. Denna omständighet har också bidragit dertill, att den skotska sillen blifvit så berömd, emedan den nästan uteslutande beredes i städerna. Man insåg detta tidigt i Skottland, och under förra århundradet ifrågasattes derför äfven der, att man skulle främja uppkomsten af fiskareståder genom höga premier. Man trodde nemligen då, att man icke kunde främja näringarne på bättre sätt än genom utdelande af premier.

Genom *lagstiftning* sökte man redan tidigt förekomma slarf och oärlighet vid sillens saltning, och ännu finnas vid t. ex. skotska sillfisket i gällande kraft flera bestämmelser om silltunnornas storlek och beskaffenhet, hvarförutom vid den s. k. sillvrakningen ställas noggrannt angifna fordringar på saltningens beskaffenhet, innehållets myckenhet m. m., som vid afsättningen är af betydelse.

Bruket att låta »*vraka*», d. v. s. med offentligt brandmärke efter godkännde vid granskning förse saltad sill, är ganska gammalt, ehuru vrakningen väl i förstone egde rum blott i de sillköpande städerna och afsåg att skydda köparen; men anlitades sedermera äfven af producenterna i afsikt att erhålla ett afsättningen underlättande offentligt märke å silltunnorna, som utvisade varans beskaffenhet. Den äldre svenska sillfiskelagstiftningen från åren 1666 och 1754 påbjöd enligt holländskt föredöme äfven vrakning af sistnämnda slag, men 1684 begränsades densamma till allenast den sill, som fångats »efter holländska sättet». I Holland kvarstod ock den tvungna (obligatoriska) vrakningen för det s. k. »stora» fiskets sill intill slutet af år 1875, då den gjordes valfri (fakultativ), hvarefter år 1878 all med offentlig stämpling förenad vrakning afskaffades, fast af fiskerikollegiet anställde sillvrakare fortfarande finnas till tjänst för den, som vill anlita dem. Sin största betydelse har den offentliga sillvrakningen ernått i Skottland, derigenom att de vid densamma åsatta märkena vunnit ett sådant förtroende i marknaden, att de onödiggjorde den förut öfliga vrakningen uti importhamnarne i Tyskland, så att de med dessa märken stämplade silltunnorna kunnat gå hand ur hand såsom en kurant vara utan vidare undersökning. Den skotska sillvrakningen afsåg ursprungligen ett offentligt godkännande för utbekommande af de stora premier, med hvilka man under åren 1809—1830 sökte uppmuntra skotska sillfisket och som under åren

1815—1826, då de voro högst, utbetaltes med 4 shillings (= 3 kr. 60 öre) för tunnan. Derefter bestods vrakningen såsom en kostnadsfri förmon åt salteriidkarne intill 1859, från och med hvilket år för vrakningen af en tunna sill skall erläggas en afgift af 4 pence (= 30 öre). Vrakningen är valfri, men anlitas mycket och bibehålles för den skull äfven, trots att densamma anses strida mot frihandelsgundsatserna och häftigt bekämpats af särskildt de större salterifirmorna, hvilka hålla sina egna märken för tillräckliga. Hufvudförtjänsten hos den skotska sillvrakningen är, att den åstadkommit en ovanligt likformig och jämn handelsvara af den skotska saltade sillen samt underlättar för nybörjare inom salterinäringen att arbeta sig upp och hindrar de större och äldre firmorna från att i någon nämnvärd grad skaffa sig ett slags faktiskt monopol å skotska sillexporten. Sillvrakningen har vidare utrotat all icke yrkesmässig sillsaltning i Skottland, så att någon skillnad mellan köpmansvara och bondevara såsom i Norge der icke finnes till; men den förutsätter salterinäringens utöfning i städer eller stadslika samhällen af en i yrket erfaren, kunnig personal samt en talrik och skicklig kår af väl aflönta fiskeritjänstemän och en kraftigt tillämpad lagstiftning i fråga om tunnornas storlek och beskaffenhet.

Fiskberedningen har man sökt understödja dels genom *tillverkningspremier*, dels genom *lån* till s. k. förädlingsverks anläggning, dels ock genom tullfri införsel af salt vid utförsel af saltade fiskvaror.

Vidare har man under senaste tiden sökt främja fiskfångstens beredning till handelsvaror genom anställandet af *tekniska försök* med syfte att fullkomna äldre och upptäcka nya sätt för beredningen.

Ett verksamt sätt att främja ifrågavarande näringsgren har varit att sprida ökad *kunskap* om densammas utöfning genom utsändande af yrkesidkare till utlandet för inlärande af bättre beredningssätt, genom inkallande erfarne och skicklige utländingar, genom särskildt anställde undervisare, genom egna undervisningsanstalter samt genom lokala muséer och utställningar. I Bohuslän har man sålunda t. ex. skördat mycket gagn af inkallade skotska undervisare i sillsaltning, och i Norge har man i Bergen inrättat en undervisnings- och försöksanstalt till fiskbe-

redningens främjande, hvilken lofvar mycket godt för framtiden *).

De *ekonomiska förutsättningarna* för att fiskfångstens beredning i stort till handelsvaror skall kunna ega rum äro dels tillräcklig tillgång å råvara, som icke kan vinna förmonligare afsättning på annat sätt och som står att erhålla för nog billigt pris, dels själfva beredningens afpassande efter marknadens kraf. Att t. ex. grunda en sillsaltning i stort på sillmängder, som blott mer tillfälligtvis erhållas vid en eller annan dags rikligare än vanligt utfallande fångst, är tydligen en omöjlighet, enär ingen kan anlägga dyrbara salterier och hålla en öfvad personal i beredskap för sådana tillfälligheter.

En betydande inverkan på särskildt sillens beredning till handelsvaror, som måste tagas i betraktande vid bedömandet af hvad som står att vinna och är att åtgöra vid beredningens främjande, är sillfiskets egenskap att vara *ständigt* såsom de skotska och engelska ostkustfiskena eller *semisekulärt periodiskt* såsom det bohuslänska; ty vid detta senare måste tagas hänsyn till flera förhållanden, som vid de förra ej finnas till, på samma gång man måste i hast åstadkomma en utveckling, som vid de förra kan ske och bäst sker helt långsamt under kanske århundraden.

I enlighet med den ofvan lemnade redogörelsen för fiskebedriftens utveckling, sedan järnvägar nu allmänt kommit till stånd, är det afyttrandet af fiskfångsten eller fiskvarorna i en allt vidsträcktare marknad, som uppbär hela fiskerinäringen och gifver densamma både lifskraft och dess från äldre tiders fiskebedrift afvikande karaktär. På *fiskhandelns* förkofran är det sålunda som de offentliga åtgärderna till åtminstone de stora fiskeriernas utveckling böra i främsta rummet vara riktade, hvarför här ock skall lemnas en kort redogörelse för några af de utvägar, som anlitats för särskildt fiskhandelns främjande.

Genom *lagstiftning* har man sålunda med hänsyn till sillfisket fastställt särskilda mått för den färska sillens mätande, hvarigenom den eljest öfliga räkningen (i valar) kan undvikas.

Exportpremier och *skyddstullar* äro af gammalt

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1890, sid. 105—110.

försökta sätt att bereda ökad afsättning för fångsten eller fiskvarorna. Införselstullar kunna naturligen endast utöfva någon större betydelse i folkrika länder med betydande både fiskkonsumtion och egna fisken såsom t. ex. i Frankrike.

Viktigast för afsättningen hafva nutidens förbättrade samfärdsanstalter visat sig vara; och är det isynnerhet *järnvägarne*, som under det senaste halfva århundradet bragt fiskerinäringen upp till sin nuvarande i jämförelse med under nästföregående tidsskede mycket höga ståndpunkt. De hafva nemligen gagnat icke blott genom afsättningsområdets mångfaldiga vidgande, utan äfven genom folkmängdens och välståndets ökande och genom de stora städer, de skapat både vid kusterna och inuti länderna, samt sålunda på samma gång ökat och koncentrerat folkmängden och rikedomen, hvilket allt naturligen i sin ordning mäktigt bidragit till fiskförbrukningens ökande och fiskafsättningens underlättande. För att nu göra järnvägarne än mer gagnande för ändamålet har man medgifvit fraktlindringar och för ömtåligare fisksorter äfven förmonen af försändning med iltåg samt anskaffat kylvagnar. Äfven *telegrafen* och *telefonen* hafva gjort fiskafsättningen stora tjänster; ty särskildt handeln med färsk fisk är i behof af att anlita telegrafen för affärens skötande såsom kanske ingen annan näring. Att samfärdselns starka utveckling äfven i öfrigt är af betydelse för fiskhandeln, behöfver knappast sägas. *Ångbåtsfarten* spelar sålunda en stor roll för bohuslänska och norska sillfiskena, liksom den tyska *posten* gör det för de tyska sillrökerierna, o. s. v.

Vidare har man sökt gagna den på de stora hafsfiskena grundade fiskhandelsaffären genom offentliga *rapporter* om fångstens och beredningens belopp m. m., men gifvet är att sådana rapporter, hvilka användts vid norska sill- och torskfiskena samt vid bohuslänska sillfisket, måste för att gagna anordnas med mycken sakkunskap, beräkning och opartiskhet samt noga öfvervakas af den, som har rapportväsendets ledning om händer; ty eljest kunna de lätt blifva till större skada än nytta och gynna den ekonomiskt starkare på den svagares bekostnad*).

Att inrättande af *fiskmarknadsanstalter* och hvarje-

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1892, sid. 171—194.

handa *bekvämligheter* för fiskförsäljningens bedrifvande i afsättningsorterna är eftersträfvansvärdt för fiskhandelns utveckling, är lätt att inse. Fiskhandeln vinner derföre ock sin kraftigaste utveckling i städer och stadslika samhällen, som äro i besittning af de nödiga samfärdsanstalterna och bekvämligheterna för affärens utöfvande samt af *bankinrättningar* för rörelsekapitals erhållande och såsom förmedlare vid försäljningen o. s. v.*).

Exportförsök med utställning af fiskvaror i fremmande länder äro äfven, om än ej hitintills med någon större framgång, från det offentligas sida för ändamålets vinnande anlitade medel.

För spridandet af de nödiga *kunskaperna* om fiskhandeln har man skickat ut lämpliga personer för att i utlandet inhemta större insikter och den nödiga erfarenheten, inkallat skicklige och erfarne utländingar, utgifvit rapporter och berättelser från konsuler och myndigheter, anställt särskilda fiskhandelsagenter i utlandet, hvilke lemnat sökande upplysningar, samt anordnat lärorika lokala produktutställningar.

De *ekonomiska förutsättningarna* för fiskhandeln torde vara en förbrukande allmänhet med köpförmåga samt samfärdsmedel för fiskens eller fiskvarornas tillräckliga spridande för nog billig frakt. Vid fiskförsäljningen har det emellertid visat sig, att priset i första hand för fångsten ställer sig i regeln *högre*, då fisken kan förbrukas såsom färsk eller lättare beredd, än då han måste torkas, hårdrökas eller saltas för att under en längre tid kunna gå såsom handelsvara. Så måste ock vara förhållandet, ty kostnaden för mellanhänder och frakt skola i båda fallen gå ut, om än i lägre grad, då fångsten i färskt tillstånd sprides och säljes direkt till konsumenterna; men då fisken skall beredas till handelsvara tillkommer alltid det arbete, som beredningen kräfver, och fiskarena få nöja sig med så mycket mindre som detta arbete kostar

*) För att en stad eller ett stadslikt samhälle skall lämpa sig såsom fiskhandelsort fordras dock tydligen i främsta rummet att den eger för ändamålet tjänlig belägenhet samt, om fiskerinäringen och fiskarebefolkningen skola skörda direkt gagn af fiskaffären, att samhället i fråga är fiskeriidkande och icke ett blott vampyrsamhälle, som lefver hufvudsakligen af fiskarebefolkningens utsugande.
(Utg. anm.).

och beredaren behöfver i affärsvinst. Allmänheten betalar dessutom, då vissa fiskslag undantagas, som först genom beredning till handelsvara blifva i högre grad njutbara och begärliga, oftast och hellre mer för den färska fisken än för den till vanlig handelsvara beredda, en omständighet som ej får förbises vid bedömandet af en fiskaffärs ekonomiska utsikter. Ej heller får man dervid låta förleda sig af de ovanligt höga pris, som vid ringa tillförsel (i följd af tillbörlig sällsynthetspremie) erhållas för smärre mängder utbjuden fisk, utan måste i fråga om stora fisken beräkningarna göras efter prisen, som erhållas vid de stora utbuden.

Erfarenheten har visat, att vid de stora hafsfiskena öfverproduktion af fiskvaror eller utsändande af för mycket färsk fisk i marknaden, då långt rikligare fångst än vanligt erhålles, verkar synnerligen förderfbringande å fiskebedriften, hvarför en tydligen alltför rik fångst bör mana till försiktighet i stället för till öfverspekulation, ett förhållande som icke heller bör förbises vid den offentliga verksamheten till hafsfiskenäringens främjande.

Fiskfångstens eller fiskvarornas *förbrukning* i privathushållningen har hittills blifvit i blott helt ringa grad föremål för offentlig verksamhet med syfte att främja fiskfångstens afsättning. Man har dock sökt sprida kunskap om fiskmatlagning genom för ändamålet lämpliga skrifter, som af trycket utgifvits, i afsikt att göra fisk och fiskvaror mer eftersökta såsom människoföda, och man har anställt försök med af fisk eller fiskaffall beredda gödningsämnen för att ådagalägga dessas förmonlighet för jordbruket; men det mesta återstår att göra och försöka.

3. Den offentliga fiskevården utgör fiskeripolitikens äldsta gren, då redan medeltidens äldre lagstiftning innehåller bestämmelser till fiskets vårdande och gagn för möjligast många.

De tidigaste åtgärderna till fiskets vård skedde som nämnts genom *fiskerilagstiftningen*, hvilken i senare tider, trots det nutida näringslifvets jämförelsevis större obundenhet af legislativa band, svällt ut till allt större omfattning och allt rikare innehåll. Under förra århundradets senare hälft intog äfven Sverige ett framstående rum på fiskerilagstiftningens område, och 1766 års fiskeristadgar, i hvilkas utarbetande den framstående natinalekonomen

Anders Chydenius (Handb. I, sid. 143—145) tog en så verksam och i mycket rent af ledande del, utgöra för sin tid väl det bästa, den bildade verlden då hade att i den vägen uppvisa; men under innevarande århundrade har det långt öfverträffats af det mellersta Europa och Norra Amerika, så att det nu i afseende på lagstiftningen för fisket intager en jämförelsevis låg ståndpunkt.

Stor vikt för fiskets vård i sötvattnen och hafsfisket inomskärs eger den s. k. *fiskerätten* eller lagstadgandena om rätten till fiskets utöfning. I öppna hafvet anses fisket gemenligen »fritt» för en hvar som vill begagna det, ehuru inom ett lands territorialgräns naturligen endast för landets egna invånare; men vid själfva hafsstranden och inomskärs eller i flodmynningar eller vikar är förhållandet mycket olika i skilda länder, så att fisket der tillhör än kronan, än kommuner eller enskilde, i hvilket förra fall det kan vara upplåtet till »fritt» begagnande af en hvar eller ock åt särskilde brukare.

Till och med i öppna hafvet har det visat sig, att fisket kan aftaga genom öfverfiskning eller bruk af skadliga redskap, men slikt har man naturligen ej sökt afhjälpa genom begränsning af själfva rätten till fiske i det extraterritoriella hafvet. Inomskärs och vid hafsstranden åter har det visat sig, att en begränsning af rätten till fiskfångstens utöfning varit förmonlig för fiskets vidmakthållande, och det dess mer fiskevattnen i fråga utgöra naturligt afskilda områden för sig. Det s. k. »vilda och fria» fisket har nemligen der mestadels befunnits vara allt annat än öfverensstämmande med god fiskevård, då det vanligen framkallat ödeläggande fiske af ofta nog kringstrykande fiskare, som med kraftigt verkande redskap jämförelsevis hastigt kunna upphemta fisktillgången, hvilken olägenhet af det »vilda» fisket man endast förmått något minska genom en sådant fiske inskränkande lagstiftning och en kostsam fiskeripolis för denna lagstiftnings tillämpning. Det »fria eller vilda» fisket är sålunda inomskärs, då man ser bort från de ymniga fiskena af sill, skarpsill, sej m. fl. från öppna hafvet ingående fiskar, icke förenligt med en god fiskevård, utan gäller der för saltsjön ungefär samma förhållande som för sötvattnen. I dessa åter har det allestädes visat sig, att det »fria eller vilda» fisket är för fiskets vidmakthållande eller förkofran *skadligt*, och sådant

fiske är fördenskull numer så allmänt förbjudet hos bildade folk, att fisket med metspö (»à ligne flottante») i de »offentliga» floderna i Frankrike samt fisket i de stora sjöarne i Sverige och Finland utgöra nära nog enda undantagen. I Preussen m. fl. tyska stater har det förut »fria eller vilda» fisket öfverlåtits till kommunerna med skyldighet för dem att icke »frigifva» detsamma till allmänt begagnande, utan att i stället bruka detsamma genom särskildt anställde fiskare eller genom utarrendering. Fisket i de offentliga vattnen plägar eljest tillhöra staten och fisket i de enskilda vattnen kommuner eller enskilde, ehuru med många undantag. Hos oss liksom i de flesta länder tillhör sötvattensfisket strandegarne (»adjacenterne»), men då stränderna delats mellan allt för många eller jämte strandegarne äfven andra äro fiskeberättigade (»Koppelfischereirechte»), uppstår deraf olägenheter för fiskets vård, som man sökt afhjälpa derigenom att lämpliga områdens rationella bruk utöfvas genom s. k. fiskeföreningar (»Fischereigenossenschaften»), som kunna åvägabringas äfven på grund af det offentligas beslut (i Preussen), eller genom bildande af s. k. fiskerevir (»Fischereireviere») efter statens förordnande (i Österrike), eller genom fiskets öfverlåtande till kommunerne (i Baden).

Mycket gammal är lagstiftningen till undanrödjande af konstgjorda hinder för laxens m. fl. fiskars uppstigande till lekplatserna i de rinnande vattnen, i afsikt att de nedanför boende ej må beröfva de ofvanför boende deras tillbörliga andel i fisket; och har ur dylik lagstiftning i Sverige och Finland utbildat sig allmänna lagens stadganden om *kungsådra* (byggn.-balken kap. 17 § 4, kap. 20 § 3). Det behöfver knappast sägas, att ett sådant skyddande af de högre upp vid ett rinnande vatten boendes rätt utgör en oundgänglig förutsättning för laxfiskets och liknande fiskens fortfarande bestånd.

För fiskets vård i vatten, som tillhöra mer än ett land, har man sökt verka äfven genom afslutande af *fiskerifördrag* (konventioner), hvilka i flera fall, hvad åtminstone sötvattnen vidkommer, medfört gagnande verkan. Det mest bekanta af dylika fördrag torde vara det mellan Schweiz, Tyskland och Nederländerna år 1885 afslutade rörande fisket i Rhenfloden. Äfven för hafsfisket äro fördrag med sådant syfte ifrågasatta, men ännu torde ej

något sådant af nämnvärd betydenhet hafva afslutats, ehuru flera äro påtänkta och ett sådant (mellan Danmark och Sverige) t. o. m. blott beroende på vederbörligt godkännande.

Den ekonomiska lagstiftningen genom *fiskestadgar* och *fiskeordningar* utgör den egentligen omfångsrika och under nutiden mest utvecklade delen af fiskerilagstiftningen. De hithörande föreskrifterna kunna lämpligen indelas i sådana som afse antingen fiskevattnens bästa brukande eller aflägsnande af olägenheter för fisket eller ock inskränkningar i fiskfångstens utöfning.

För vinnande af fiskevattnens goda brukande har man gifvit föreskrifter om staten, kommuner eller korporationer tillhöriga fiskevattens utarrendering på för fiskets vård betryggande vilkor med skyldighet för arrendator att om nödigt vidtaga åtgärder för fiskstammens vidmakthållande och om möjligt äfven ökande. Erfarenheten har dervid visat, att arrendetiden ej bör göras för kort, utan minst uppgå till 6 år (såsom i Preussen) eller 9 till 12 år (såsom i Baden). Vidare hafva för sådana fiskevatten gifvits föreskrifter om beredande och fredande af lek- och hägnplatser med förbud mot skördande af vattenväxter under viss årstid och mot upphemtning af sten, sand m. m. å dessa platser, o. s. v.

Begagnandet särskildt af rinnande vatten såsom medel och afledning för renhållningen eller för bevattning eller såsom drifkraft eller för aflägsnande af affall från industriella verk m. m. sådant vållar ofta fisket i samma vatten skada eller t. o. m. rent af gör vattnet otjänligt såsom uppehållsort för fisken, hvarför det under de senare årtiondena varit en af den ekonomiska lagstiftningens svåraste uppgifter att skilja mellan de stridiga anspråken på att för hvar sina ändamål få möjligast fritt förfoga öfver vattnen. Lagstiftningen har dervid i regeln ställt sig på den ståndpunkten, att den bjuder det ingen må till egen fördel nyttja vatten till annans uppenbara skada och i öfverensstämmelse dermed föreskrifvit vidtagandet af sådana åtgärder, hvarigenom olägenheterna af vattnets begagnande för industriella ändamål möjligast minskas. Affallsvatten från fabrikerna har man sålunda stadgat skola före utsläppandet i fiskevatten klaras eller befrias från giftiga ämnen

i särskilda dammar eller grafvar, rötning af lin och hampa i fiskevatten har förbjudits, o. s. v.

Begagnandet af vattendrag för flottning af timmer och den olägenhet för fisket, som vållats deraf att äfven obarkadt timmer fått medfölja och barkmassor kvarstannat å för fiskens lek eller vistelse tjänliga platser, har vidare framkallat bestämmelser till denna olägenhets undanrödjande eller förminskande.

Då för rinnande vattens begagnande såsom drifkraft ofta är af nöden att uppföra dambyggnader, som afspärra fiskens fria upp- och nedgång i vattnet, har man föreskrifvit såsom vilkor för sådan byggnads anbringande, att genom s. k. fiskväg (laxtrappor, ålledare o. s. v.) eller annan lämplig åtgärd beredes fisken fritt dref, samt dessutom flerstädes gifvit de fiskeberättigade tillstånd att äfven mot bestridande af dambyggnads eller strands egare på egen bekostnad anlägga fiskväg. Vidare hafva skyddsgaller föreskrifvits för att hindra fisk att indragas i och krossas af turbiner eller kvarnhjul. Sammalunda ock för att hindra fiskens inträngande och uppfångande i bevattningsledningar, under det å andra sidan inrättningar, som vid flodens fallande efter öfversvämningar hindra fiskens återvändande till fiskevattnet, förbjudits.

Vidare har man sökt gagna fisket genom att i lag medgifva de fiskeberättigade och någon gång äfven andra rätt att döda för fisket skadliga djur såsom sälar, uttrar, kråkor och dylika, äfven der jakt eljest är för annan än jaktinnehafvaren otillåten, samt genom att förbjuda hållandet af änder och gäss i fiskevatten under särskildt fiskens lektid.

Egendomligt för Sverige och Finland är förbudet mot att afrödja skogsbackar eller lundar invid fiskevatten, der fiskerättigheten ej uteslutande tillhör dessa backars eller lundars egare.

Genom inskränkning i fiskfångstens utöfning har man sökt gagna fisket genom förbud emot skadliga eller ödeläggande fångstsätt och redskap, genom fastställande af minimistorlek eller minimivikt å den fisk, som får landas och utbjudas, samt genom bestämmelser om fridlysningstider och fridlysta områden (»Schonzeiten» och »Schonreviere») till hufvudsakligast fortplantningens skyddande.

I förstnämnda fallet har man förbjudit fiske med ex-

plosiva eller giftiga ämnen, med pilk eller pimpeldon, ljustrar, slagfjädrar och dylika mer fisk sårande än fiskande redskap, med allt för finmaskiga, omogen fisk uppfångande nätredskap samt med användning af eldsken (bloss) såsom lockmedel. För särskildt hafsfisket har man i detta fall å territorialområdena förbjudit användningen af s. k. storulke eller bomsläpnät (fransmännens »chalut», holländarnes »scrobnet», engelsmännens »beamtrawlnet», tyskarnes »Kurre») samt segelnot och skäddevad (engelsmännens »ottertrawl», tyskarnes »Zeese», »Krabbenwaade» och »Zeise», danskarnes »Snurrevaad») äfvensom för fjordfisket vidtagit åtgärder, liknande dem för sötvattensfisket. För fisket i rinnande vatten har man särskildt förbjudit fiske genom fiskevattnets torrläggning och för insjöfisket det s. k. »isfisket» genom bedöfvande slag å isen o. s. v.

Då fiskets skyddande genom förbud mot användningen af nätredskap med för små maskor visat sig otillräckligt i följd af skilda fiskarters olika storlek, redskapens beskaffenhet m. fl. orsaker, har man sökt fullständigare vinna målet genom att äfven förbjuda ilandförande och försäljning af fisk, som understege en viss för hvarje särskild art fastställd minimistorlek (eller någon gång minimivikt). Detta medel har med framgång anlitats äfven i fråga om hafsfisket för t. ex. ostron, hummer, ål, lax och flundrefiskar.

Genom fastställandet af *fridlysningstider* för fångsten har man afsett att skydda fiskens fortplantning samt i vissa fall äfven den utlekta fisken eller fiskens dref i vattendragen. I förra fallen har man fastställt en viss del af året (årsfridlysning) och i det sistnämnda en viss del af veckan (veckofridlysning), under hvilken fångst är förbjuden. Med hänsyn åter till årsfridlysningen kan man skilja mellan tvänne olika sätt för dess genomförande, allt efter som den gäller allt fiske under årstiden i fråga (»absolut» fridlysning) eller blott fiske af vissa bestämda fiskslag (»relativ» eller »individuell» fridlysning).

Vid tillämpningen af den »absoluta» fridlysningen har man vanligen fastställt tvänne skilda fridlysningstider nemligen en höst- och vinterfridlysningstid (vanligen oktober—december) och en vårfridlysningstid (vanligast april—juni); men då de vårlekande fiskslagen gemenligen förrätta sin lek å tvänne skilda tider, en tidigare och en senare, så

har det varit förenadt med svårigheter att upprätthålla den absoluta fridlysningen för särskildt vårtiden, hvartill kommer att hänsyn till fiskarena m. fl. förhållanden vållat, att man nödgats bevilja undantag från fridlysningen genom att t. ex. medgifva fångst under vissa dagar i veckan, hvilket allt medfört, att man ej kan göra fridlysningen effektiv genom försäljningsförbud. Den »absoluta» fridlysningen tillämpas i Preussen och flera genom fördrag med Preussen dertill förbundna nordtyska stater samt i Mähren.

Den »relativa» eller »individuella» fridlysningen åter, hvilken tillämpas i Finland, Sverige, Norge, Danmark, Sachsen, Sydtyskland, Österrike (med undantag för Mähren), Ungern och Italien, erbjuder synbarligen större fördelar genom riktigare afpassning efter verkliga lektiden, skadliga fiskars undantagande från skydd m. m. dylikt och mer effektiv tillämpning genom försäljningsförbud, hvarförutom den långt ifrån i samma grad som den »absoluta» fridlysningen påkallar undantagsbestämmelser.

Svårigheten att afpassa den »absoluta» fridlysningen efter behofvet har i vissa länder såsom Schweiz, Frankrike, Belgien och England framkallat tillämpningen af ett »blandadt» fridlysningssätt med en »absolut» vårfridlysning och en »relativ» höstfridlysning för blott laxartade fiskar.

Med hänsyn bland annat till olägenheten af de undantag, tillämpningen af det »absoluta» fridlysningssättet oftast medfört, har man vidare sökt främja fisket genom föreskrifter om *fridlysningsområden* (»Schonreviere»), i afsikt att skydda de bästa lekplatserna (»Laichschonreviere») och i vissa fall åtminstone äfven de för särskildt ynglets hägn lämpligaste platserna (»Fischschonreviere»). För de fridlysta områdena har man slutligen förbjudit afmejande af vattenväxter, bortförande af sand m. fl. ändamålet motverkande åtgärder.

Fiskets vård har från det allmännas sida främjats genom *understöd* för dels anställande af fiskeripolis till skyddande af fiskerättigheterna och öfvervakande af den fiskets vård afseende fiskerilagstiftningens efterlefnad, dels meddelande af undervisning och anställande af försök, dels åstadkommandet af för fisktillgångens ökande nödiga åtgärders vidtagande.

För spridande af ökad *kunskap* i fiskevård har man hufvudsakligast anlitat utsändning af personer till utlandet

för inhemtande af ökad erfarenhet, anställandet af undervisare och inrättandet af fiskeskolor, i hvilka undervisning i fiskevård meddelas.

Då betydande kostnader äro förenade med förbättrad fiskevård afseende *försöks* anställande, är det i sådant fall ofta endast genom det allmännas understöd, som de möjliggöras.

Fiskevattnens vård (och äfven fiskfångsten) har man vidare, hvad sötvattnen vidkommer, sökt främja genom anläggning och vidmakthållande af *fiskvägar* («Fischpässe»), hvarigenom fiskens tillträde till för leken och ynglets trefnad lämpliga vatten möjliggöres eller underlättas; och är det särskildt genom anläggningen af laxtrappor och ålledare, som man uti ifrågavarande hänseende under vår tid åstadkommit de bästa resultaten. Genom plantering dels af träd och buskar utmed stränderna, dels af lämpliga vattenväxter i själfva fiskevattnet och genom beredandet af ändamålsenliga lekplatser, der sådana saknas, samt genom utrotning af skadedjur kunna fiskevattnen i fråga förbättras och fisktillgången betydligt ökas

Slutligen har man för fisktillgångens ökande och vinnandet af största möjliga afkastning af fiskevattnen tillgripit verklig *fiskodling,* i afseende på hvilken man skiljer mellan »naturlig» fiskodling, då man i slutna fiskevatten håller vissa för ändamålet lämpliga fiskslag i efter fiskevattnens produktionsförmåga afpassadt förhållande och derigenom ernår ett högre resultat, eller s. k. dammodling («Teichwirtschaft») och »konstlad» eller »artificiell» fiskodling, då man i särskilda för ändamålet inrättade anstalter befruktar och utkläcker fiskrom (fiskutkläckningsanstalter) och sedan i lämpliga »uppfostringsdammar» eller direkt i fiskevattnen utsätter det kläckta ynglet.

Bruket att odla vissa värdefulla fisksorter är mycket gammalt och stod högt redan i forntiden. Under medeltiden var det i synnerhet vid klostren men äfven vid herresätena brukligt att odla fisk i dammar, och i vår tid har odling af karp m. fl. fiskar blifvit en affär af stor omfattning i särskildt Tyskland och Österrike, så att man t. o. m. anser sig kunna skörda lika stor vinst af en hektar fiskdam som af en hektar bästa hvetejord. Till den naturliga fiskodlingen är väl ock att räkna utplanteringen af fiskyngel och stamfisk i naturliga fiskevatten. Hit är dessutom

äfven att räkna agnskalodling och ostronodling i saltsjön, af hvilka den senare i Frankrike och Nederländerna, der förhållandena varit för densamma gynsamma, lemnat goda resultat.

Den artificiella fiskodlingen har, sedan genom den franske vetenskapsmannen Coste's initiativ en stor fiskkläckningsanstalt blifvit anlagd i Hüningen uti Elsass, nått en i flera hänseenden rent af storartad utveckling och äfven i många fall medfört goda resultat icke blott derigenom att den underlättat den naturliga fiskodlingen och möjliggjort förflyttningen af fiskslag från en ort till en annan, äfven om orterna varit från hvarandra skilda med de största afstånd, utan äfven derigenom att den beredt utväg att i väsentlig mon återställa fisktillgången i vatten, som blifvit fisktomma, samt att vidmakthålla och öka fisktillgången i vatten, der man förstört de naturliga lekplatserna, hvilket så ofta är förhållandet i de »reglerade» floderna, o. s. v. Men å andra sidan har man äfven allt för mycket öfverskattat den artificiella fiskutkläckningen och ofta icke nog tagit hänsyn till förutsättningarna för dess framgångsrika användning eller för dess behöflighet i ena eller andra fallet, och det kan heller icke nekas, att den i kanske allt för många fall användts utan urskiljning och någon gång t. o. m. i syfte att undanskjuta de för fiskets förkofran verkligen nödiga åtgärderna, ja, då man i öppna hafvet sökt odla torsk och dylika fiskarter, hvilkas fortplantning naturen själf sörjt så väl för, har man rent af gjort sig skyldig till uppenbar humbug*).

Vid all slags fiskodling får man icke förbise, att fiskevattnen icke kunna alstra större fiskmängd, än de hafva föda åt, och att vid densamma liksom vid jordbruket afkastningen i förhållande till odlingskostnaderna börjar vid en viss gräns raskt aftaga (Handb. I, sid. 389, 443; II, sid. 91).

4. Den offentliga fiskarevården är både den yngsta och den mest försummade af fiskeripolitikens grenar, så att densamma icke blott är nära nog helt och hållet

*) Jfr Bohusländsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 171. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohusländska hafsfiskets understöd och administration. 1841—1891. Göteborg 1891, sid. 171. *(Utg. anm.)*

förbigången i den fiskeripolitiska litteraturen, utan äfven blifvit af regeringarne betraktad ungefär så som om den icke en gång funnits till. Att emellertid den offentliga fiskarevården allenast kan afse egentlige yrkesfiskare och en verklig fiskarebefolkning, är en så uppenbarligen självklar sak, att det icke torde behöfva mer än blott nämnas.

Vidkommande det fiske, som är underkastadt enskild eganderätt och utöfvas såsom binäring åt jordbruket, är uti ifrågavarande hänseende till följd af sakens egen natur endast att, på sätt redan vid behandlingen af fiskevården skett, påpeka förmonligheten af att, der så lämpligen kan ega rum, fiskevattnen, fördelade i för en kraftig skötsel tillräckligt stora områden, utarrenderas till bruk af verklige yrkesfiskare på tid, som ej må vara för kort tilltagen. Deremot är det äfven ur synpunkten af en god fiskarevård ingalunda tjänligt att i fråga om sådant fiske uppmuntra dess nyttjande i någon som helst omfattning såsom s. k. »fritt eller vildt» fiske; ty både fisket och de yrkesfiskare, som egna sig deråt, blifva i längden derpå lidande.

Det är egentligen det i öppna hafvet idkade fisket, som framkallat uppkomsten af en oftast i smärre städer eller stadslika samhällen (fiskelägen) boende *fiskarebefolkning,* hvilken såsom självständigt yrke i större omfattning bedrifver fisket och derför äfven både behöfver och kan blifva föremål för en statens offentliga fiskarevård; och är det just en sådan befolkning, som här skall egnas de få anmärkningar, som ämnets fullständiga nyhet redan nu möjliggör.

En synpunkt, som härvid med hänsyn till hafsfisket är att taga i betraktande, är de olika fiskesättens användande i det stora eller i det mindre privatkapitalets tjänst. Rika firmor eller rederier sända nemligen ut hela flottor af fartyg och fiska med legdt folk, på samma gång som det finnes fiskare, som själfve bedrifva sin näring med egna fartyg och redskap. Nu är det alldeles gifvet, att det förra slaget af fiske eller det egentligen s. k. »storfisket», som bedrifves med folk, som när som helst kan afskedas af fartygets egare, icke är i vare sig socialt eller ekonomiskt hänseende för fiskarebefolkningen så förmonligt, som när fiskaren själf eger sin materiel och fullt självständigt bedrifver sin näring. Det s. k. storfisket kan fördenskull i särskildt socialt hänseende icke likställas med det uti det

mindre kapitalets tjänst varande fisket. Från bohuslänska kusten t. ex. bedrifves storsjöfisket på det sätt, att fiskarena själfve ega sina fartyg, och när någon af dem blifver orkeslös, ställer han annan man för sig, som mot halfva inkomsten i hans ställe besörjer fisket. Sammalunda sker ock i händelse af dödsfall, då den efterlemnade familjen uti inkomsten af den aflidnes lott i fiskefartyget har en god hjälp, på samma gång den sträfsamme halflottsmannen får tillfälle att så småningom förtjäna så mycket, att han kan köpa egen lott.

En märklig upplysning, som visar, hur föga eftersträfvansvärdt särskildt det berömda holländska s. k. »stora» sillfisket var i dess högsta blomstrings dagar, lemnades af Hollands sändebud vid de underhandlingar, som något efter medlet af sextonde århundradet bedrefvos mellan Skottland och Holland, och hvari desse framhöllo, att skottarne ej skulle kunna bedrifva detta fiske, enär det var en så genomusel näring, att de aldrig skulle kunna med framgång egna sig åt densamma. Denna utsago har också slagit in, så att ännu har detta fiskesätt, trots de genom premier så rikligt understödda försöken, ej blifvit infördt i Skottland. Senare i tiden än nämnda underhandlingar eller år 1824 kunde ock d:r I. Mac Culloch i en förträfflig afhandling om skotska sillfisket uttala den önskan, att den dag aldrig måtte komma, då man i Skottland behöfde tillgripa det holländska fiskesättet, d. v. s. storsjöfisket efter sill. Man insåg då redan, att det var ett i både ekonomiskt och socialt hänseende ofördelaktigare fiske än det inhemska kustsillfisket, som utbildat sig på nationell grund. Det s. k. storfisket är derför icke ens i fråga om sillfiske att ur fiskarevårdens synpunkt eftersträfva, der andra former för hafsfiskets utöfning kunna med fördel anlitas.

Deremot erbjuder särskildt hafsfiskenäringen efterföljansvärda föredömen i afseende på kooperativ verksamhet, hvilka förtjäna att iakttagas och efterliknas. I bohuslänska skärgården är det nemligen (särskildt i Orosts och Tjörns fögderi) brukligt, att såväl storsjöfisket som ofta nog äfven fiskhandeln utöfvas af kooperativa föreningar, hvilka visserligen icke skapa några stora förmögenheter såsom »storfisket» och fiskhandeln i de betydande enskilda privatkapitalens tjänst, men väl ett jämnt välstånd och sociala fördelar, som ingalunda äro att förakta. I samma

skärgård är det ock brukligt vid vadfisket efter sill och skarpsill att två eller tre vadlag öfverenskomma att dela ljuft och ledt vid fångsten, hvarigenom risken naturligen för hvardera minskas och olikheten i fångst utjämnas. Dessa vadlag äro äfven de, liksom storsjöfiskelagen, ett slags kooperativa föreningar.

Vid det skotska ostkustsillfisket plägade förr tillgå sålunda, att fiskarena af salteriidkarne utfingo en rund summa i betalning såsom s. k. »bounties» redan långt före fiskets början, hvilket för fiskarena på det hela taget var synnerligen förmonligt, ty slog fisket för dem fel, hade de dock utfått denna summa på förhand såsom ett slags assurans, hvaremot naturligen de särskildt af lyckan gynnade bland fiskarena fingo så mycket mindre för sin rika fångst som de missgynnade fingo för mycket för sin ringa fångst, något som de gynnade ju gerna kunde tåla vid. För emottagandet af denna betalning på förhand voro fiskarena emellertid förbundna att lemna den betalande salteriidkaren hela fångsten intill ett visst antal tunnor emot ett visst belopp för tunnan. Först derefter sålde fiskarena sin fångst fritt eller efter särskild öfverenskommelse, och var den betalning, de då fingo, naturligtvis beroende af hur rikligt fisket utfallit, under det att »bounties» och det fasta ackordspriset beräknades i väsentlig mon efter resultatet af föregående årets sillaffär.

Medelst *lagstiftning* har man sökt förbättra fiskarenas ställning genom internationella fiskerifördrag till skydd för den af fiskarena använda materielen och till förhindrande af försäljning af bränvin och andra rusdrycker i öppna sjön, genom bestämmelser till förekommande af sjöolyckor i följd af sammanstötning (»ombordläggning») eller på annat sätt, genom föreskrifter rörande anställning af lärlingar (»apprentices») å storfiskefartygen och till förekommande af olycksfall vid forsling af fångsten från släpnätsfiskefartygen till fiskforslingsfartygen och genom stadganden till åstadkommande af god ordning i fiskaresamhällena med hänsyn till byggnads-, brand-, hamn- och helsovårdsväsende m. m.*).

*) Af stor betydelse för särskildt bohuslänska skärgården har lagstiftningen till förekommande af starka dryckers missbrukande eller den s. k. bränvinslagstiftningen visat sig vara, och det icke blott genom den förbättring af de ekonomiska förhållandena, som densamma

Att vidare en god och omsorgsfullt tillämpad lagstiftning för de kommunala förhållandena, fattigvård, skolväsende m. m. äfven är af nöden för fiskaresamhällenas utveckling till högre välstånd, behöfver knappast framhållas.

Ett förhållande af stor betydelse för fiskarevården, som i Skottland, Norge och Sverige blifvit föremål för uppmärksamhet, om också icke ännu för nog verksamma åtgärder, är det ständigt växande behofvet af lämplig mark för fiskaresamhällens anläggning och utvidgning. I Sverige har staten för ändamålet kostnadsfritt lemnat byggnadsplatser å staten tillhöriga stränder, skär och holmar, och i alla tre de nämnda länderna har ifrågasatts lagstiftning för reglerandet af förhållandena mellan å ena sidan jordegarne och å andra sidan egarne af byggnader å ofri grund i fiskaresamhällena. Vidare har i Sverige expropriationsrätt för dessa senare år 1893 föreslagits såsom en utväg att lösa svårigheterne, under det att en kunglig komité i Norge år 1888 föreslog att staten skulle expropriera för ändamålet nödig mark och sedan »bortfästa» lämpliga tomter till fiskeriidkare för dessas lifstid mot »billig» afgift. Saken är allt för viktig för att fortfarande böra behandlas med likgiltighet*).

Från det allmännas sida har man vårdat sig om fiskarenas bästa genom att inrätta sparbanker och genom att åstadkomma och understödja försäkringsföreningar, enke- och pupillkassor, sjukkassor och andra s. k. självhjälpsföreningar till lindrande af sådana olyckor, för hvilka fiskarebefolkningen är utsatt. Äfven försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete kan ifrågasättas för fiskare likaväl som för arbetarebefolkningen.

Främsta föremålet för den offentliga fiskarevården

---

i förstone efter genomförandet från och med 1855 visade sig medföra, utan äfven och det väl i långt högre grad genom den nämnda förhållanden snedvridande utveckling, som medelbart genom det s. k. »Göteborgs-systemets» tillämpning blifvit följden af den stadgade inskränkningen i rätten att utminutera och utskänka dylika drycker, derhän att densamma *monopoliserats* hos några få, redan förut med privilegier gynnade samhällen, hvilka sålunda allt mer utvecklats till ett slags skärgårdens så kraftigt som möjligt utsugande *vampyrer*.

(Utg. anm.)

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 174—175, 176; 1893, sid. 29—30, 31, 61, 121—122, 136, 153.

(Utg. anm.)

böra emellertid de samhällen utgöra, i hvilka fiskarena bo, ty af dessa samhällens välstånd och beskaffenhet bero oftast fiskarenas välfärd. Ju större och bättre förutsättningar för ett lifskraftigt och högt utveckladt näringslif, nämnda samhällen erbjuda genom god samfärdsel och goda anstalter för rörelsen m. m. sådant, ju större möjlighet gifves ock för fiskarebefolkningen att förvärfva välstånd och en god social ställning. Den offentliga fiskarevården måste derför framför allt annat afse möjligast goda förhållanden och anordningar för näringslifvet i *fiskaresamhällena,* ty på dessas tillfredsställande utveckling hvilar i verkligheten icke blott fiskarenas väl utan hela hafsfiskenäringens trefnad och förkofran, och den offentliga fiskarevården blifver derigenom äfven en förutsättning för en god både fiskfångstvård och fiskafsättningsvård.

Vid bedömandet särskildt af frågan om hvad som bör åtgöras till vårt bohuslänska hafsfiskes upphjälpande får man fördenskull icke förbise, att det försteg, man i Storbritannien, Holland och Norra Amerikas Förenta stater har framför oss uti hafsfiskebedriftens anordning, i verkligheten ligger deri, att den på fisket grundade affären i dessa länder uteslutande eller i långt öfvervägande grad tillhör de fiskeriidkande samhällena själfva och att dessa senare genom järnvägsnätets utsträckning till dem äro i besittning af den för en god afsättning nödiga samfärdseln *). För bohuslänska skärgården är ernåendet af en liknande ställning just hvad som egentligen behöfves, och det så mycket hellre som erfarenheten från förra sillfiskeperioden ådagalägger, att hufvudorsaken till allt det förfärande elände, i hvilket nämnda skärgård nedstörtades, genast sillen 1808 öfvergaf våra haf, obestridligen låg deruti, att fiskaffären

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 55—57; 1892, sid. 204—207. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande i bohuslänska skärgården. Nionde samlingen. Göteborg 1890, sid. 55—57. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. 1841—1891, sid. 204—207. — Blefve deremot blott de med stads- eller köpingsprivilegier samt monopoliserad bränvinshandel nu gynnade samhällena tillgodosedda med järnvägsförbindelser och liknande förmoner, då skulle skärgården tydligen komma i möjligast *sämsta* ställning och blefve helt visst än värre utsugen och förstörd, än under förra århundradets sillfiskeperiod var fallet.

(Utg. anm.)

då tillhörde icke de fiskeriidkande samhällena själfva utan de afsides från skärgärden liggande städerna och särskildt Göteborg, så att skärgårdsbefolkningen i verkligheten blott utgjorde stadsbornas tillfälliga arbetare, hvadan de ofantliga summor, sillfiskebedriften då inbragte, stannade i dessa städer och efter periodens slut funno användning i deras öfriga affärer, under det att skärgården var i saknad af både kapital och till nya fiskeriföretags igångsättande passande män, hvilka kunde förmå att under så brydsamma förhållanden som sig borde uppbära skärgårdens näringslif. Detta för samma skärgård förr så betänkliga förhållande kvarstår ännu i alltför väsentlig mon och hotar äfven med nytt förderf vid innevarande fiskeperiods slut, om ändring ej i tid åstadkommes.

Deremot har det visat sig, att genom premier och andra konstlade medel högt uppdrifven fiskfångst och fiskafsättning kan genom deraf följande öfverproduktion och abnorma ekonomiska förhållanden blifva betänklig för fiskarebefolkningen och sätta hennes ekonomiska välfärd på spel; och framgår äfven häraf hur viktigt det är, att den offentliga vården om hafsfiskenäringen är harmonisk och riktad på att genom ofvannämnda naturliga medel skapa de ekonomiska förutsättningarna för möjligast bästa näringsutveckling, samt att man dervid icke, såsom så ofta skett, ser bort ifrån fiskarebefolkningens varaktiga välstånd, hvilket städse bör utgöra hufvudföremålet för samma vård.

Ej heller får man vid frågan om uppammandet af nya former för hafsfiskets utöfning se bort från den förlust af människolif och materiel, som är förenad med samma utöfning, ty i afseende härpå ställa sig de olika fiskesätten ofta mycket olika.

En egendomlighet, som med hänsyn till särskildt det ymniga bohuslänska sillfisket spelar en betydande roll för den offentliga fiskarevården, är detta fiskes ofvan omförmälda *semisekulära periodicitet,* hvilken såsom bekant beror derpå, att hafssillen under de flera årtionden långa mellanperioderna underlåter att å viss tid årligen gå in uti Skagerack, Bohusbukten och norra Kattegat, men i stället stannar kvar i Nordsjön. Att denna periodicitet måste medföra ofantliga rubbningar i fiskarebefolkningens ekonomiska förhållanden, är nemligen självklart, hvarföre det är en tydlig fördel, att fisket kräfver så små kapital som

möjligt för utrustningen och bedrifves med så liten personal som möjligt; ty derigenom minskas förlusten af i näringen nedlagdt kapital för fiskarena vid fiskeperiodens upphörande, och möjligast få personer blifva då äfven utan sin vanda inkomstkälla. Vid jämförelse med t. ex. det skotska ostkustsillfisket visar det sig ock, att kostnaden för fångstmaterielen är i Bohuslän blott en liten obetydlig bråkdel af hvad den utgör i Skottland samt att i Bohuslän fiskarena äfvenledes äro långt färre, men ändock kunna vid fisket upphemta samma eller t. o. m. än större sillmängd, som kan med god vinst afyttras för långt billigare pris, än i Skottland. Hufvudsakligaste vikten vid sträfvandena att förminska olägenheterna af denna periodicitet ligger emellertid deruppå, att den på det ymniga sillfisket grundade affären i så hög grad som möjligt kommer att tillhöra de fiskeriidkande samhällena själfva och att i dessa samhällen genom ofvan antydda åtgärder åstadkommas de för en möjligast kraftig näringsutveckling nödiga ekonomiska förutsättningarna, derhän att de kunna icke blott motstå de med privilegier och monopoliserad bränvinshandel gynnade samhällenas förderfbringande inflytande, utan äfven nå ett varaktigt välstånd. Tillförene har emellertid i Bohuslän en fiskerinäringens långt drifna splittring mellan samhällen, som ega möjligast olika intressen och en för hvarandras bästa liknöjd befolkning, städse varit den egentliga hufvudorsaken till att fiskarebefolkningens välstånd sjunkit så ofantligt, då en sillfiskeperiod upphört; och bör fördenskull den offentliga omvårdnaden om bohuslänska hafsfiskenäringen afpassas efter en sådan erfarenhet.

5. Till ämnet hör vidare behandlingen af följande till samtliga de föregående grenarne af fiskeripolitiken gemensamt hörande anordningar eller medel till fiskerinäringens förkofran, nemligen fiskeriadministrationen, fiskeriföreningarna, fiskerilitteraturen, fiskeriutställningarna och de vetenskapliga fiskeriundersökningarna.

För den offentliga verksamheten till fiskerinäringens främjande har man hos de flesta bildade folk inrättat en särskild fiskeriadministration, som har anordnandet och ledningen af samma verksamhet sig uppdragen. I den mon uppfattningen om en verklig artskillnad mellan den egentliga statsförvaltningen och de praktiska åtgärderna

till näringslifvets främjande allt mer och mer gjort sig gällande, har äfven näringarnas s. k. administration allt mer öfverflyttats från den direkta handläggningen af statens embetsverk och tjänstemän till behandling enligt självförvaltningsgrundsatsen af näringsidkarne själfva genom »representativa» inrättningar; och har flerstädes så skett äfven i fråga om fiskerinäringen, om än icke någonstädes i en form, som kan sägas fullt motsvara ändamålet. I Holland och Skottland utgöras sålunda fiskerikollegierna hufvudsakligast af representanter för fiskerinäringen, hvilka utses af regeringarna, under det att i Tyskland och Norge fiskeriadministrationen till största delen öfverlåtits åt fiskeriföreningarna. I Sverige, der frågan om fiskerinäringens administration enligt självförvaltningsgrundsatsen väcktes redan vid riksdagen 1760—1762, och der man redan 1765 hade att uppvisa ett för sin tid ypperligt förslag till en representativ »fiskeridirektion» för bohuslänska hafsfisket*), i hvars författande den framstående nationalekonomen Anders Chydenius (Handb. I, sid. 143—145) haft en betydande del, synes märkligt nog frågan om en tidsenlig anordning af den offentliga verksamheten till fiskerinäringens främjande vara längre från sin lösning än annorstädes. Jämte själfva ledningen af den offentliga verksamheten till fiskebedriftens förkofran har det i de flesta länder med en duglig sådan verksamhet varit brukligt, att fiskeriadministrationen ombesörjer utgifvandet af fiskeberättelser och fiskeristatistik.

I nära samband med fiskerinäringens administration står frågan om förvärfvandet af ökad kunskap om hvad som i verkligheten är af nöden till fiskerinäringens och fiskarebefolkningens förkofran genom anställande af *offentliga utredningar*. Uti särskildt Storbritannien och Irland, Holland och Norge hafva nemligen synnerligt värdefulla resultat vunnits genom dylika fiskeripolitiska utredningar, och detsamma blifver nog allestädes förhållandet, der dessa utredningar begränsas till sina verkliga föremål och icke aflägsnas från dem genom sträfvanden att utverka förmoner åt blott vetenskapliga inrättningar eller syften eller att un-

*) Jfr Bih. till Riksd. Prot. 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:o 149), sid. 5—26.

danskjuta det för näringen och hennes idkares bästa verkligen nödiga.

Ett af nutidens verksammaste medel till fiskerinäringens främjande har i flera länder såsom Finland, Norge, Danmark, Tyskland och Österrike visat sig vara inrättandet af fiskeriföreningar, hvilka på mångahanda sätt allt efter de olika lokala förhållandena sökt gagna fiskerinäringen. I Tyskland och Norge hafva regeringarna t. o. m. kunnat öfverlåta den mest betydande delen af den offentliga administrationen af hafsfisket till dylika föreningar, hvilka, så länge deras ledning är i händerna på för fiskerinäringens bästa varmt intresserade, erfarne och duglige män, äfven kunna utgöra ganska goda representationer för samma näring. I Sverige och särskildt i Bohuslän vore deremot ett dylikt beteende ingalunda tillrådligt.

Genom utgifvandet af en rikhaltig och mångsidig *fiskerilitteratur* kan naturligen fiskerinäringen tillskyndas ganska väsentlig nytta, och är det isynnerhet fiskeriföreningarna, som på sådant sätt varit verksamma, fast äfven enskilde oegennyttigt eller såsom affärsföretag utgifvit uppsatser eller till och med tidningar eller tidskrifter rörande fiskebedriften.

Ett till sitt värde mycket omtvistadt medel till fiskerinäringens upphjälpande har varit de stora, ofta nog internationella fiskeriutställningarna; ty om det än icke kan bestridas, att de dragit den allmänna uppmärksamheten å fiskerinäringen och föranledt sammanträffandet af för samma näring intresserade personer från vidt skilda trakter, så kan heller icke nekas, att de ofta missledt allmänna omdömet i fråga om beskaffenheten af de för fiskebedriftens främjande nödiga åtgärderna samt alstrat en klass »utställningshjältar», hvars lysande bedrifter säkerligen icke ländt näringslifvet till gagn. Det är emellertid att hoppas, det allmänheten skall blifva allt mera kritisk med hänsyn till samt mindre lätt att vilseleda genom dessa utställningar, så att de hädanefter må blifva i högre grad till nytta, än i förstone kanske varit fallet.

Slutligen har man sökt främja fiskerinäringen genom anställandet af vetenskapliga undersökningar, ehuru tyvärr i regeln med blott helt ensidiga anspråk på en biologisk och hydrografisk utredning af de fysiska förhållandena i fiskevattnen, oafsedt om den genom en sådan

utredning vunna kunskapen utgör det, som för fiskerinäringens förkofran är nödigast att veta eller icke. Lika visst som det är, både att allt ärligt, med nödig insikt planlagdt och med kraft bedrifvet vetenskapligt forskningsarbete, om det fortsättes, tills resultaten kunna vinnas, äfven länder mänskligheten till gagn, och att det är hvarje kulturfolks skyldighet att efter förmåga främja den vetenskapliga utvecklingen, lika visst är det ock, att det är allt annat än klokt att, på sätt stundom skett, sammankoppla biologiska och hydrografiska undersökningar med fiskeriadministrationen, ty både vetenskapen och fiskerinäringen hafva deraf blifvit lidande. Hvardera verksamheten bör derför utgöra skilda föremål för statens understöd och handhafvas af hvar sina särskilda idkare, om bästa resultaten för bägge skola nås, och om icke fiskerinäringen skall komma att skörda olägenheter i stället för gagn af vetenskapen*). För öfrigt är det uppenbart, att i fråga om fiskerinäringen biologiska och hydrografiska undersökningar hafva sin största betydelse för sötvattensfiskena, men tekniska, nationalekonomiska, social- och statsvetenskapliga undersökningar för hafsfiskena och särskildt de mer betydande bland dem. Intet af verldens stora hafsfisken har vare sig kommit till stånd eller befordrats genom sådana naturvetenskapliga undersökningar som de nämnda, men väl hafva särskildt fiskafsättnings- och fiskarevården flerstädes försummats för dylika undersökningar, i fråga om hvilka för öfrigt fisket väl oftast utgjort blott svepskäl för utverkandet af statsanslag; ja, sorgligt nog, gifves ock flera fall, der naturvetenskapliga undersökningar påyrkats uteslutande med syfte att sålunda undanskjuta de i verkligheten för fiskets och fiskarebefolkningens förkofran nödiga åtgärderna. Naturvetenskapen bör dessutom i alla händelser vara det ekonomiska samhällslifvets tjänarinna, ej dess herrskarinna.

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 171—173. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. 1841—1891. Göteborg 1891, sid. 171—173.

(Utg. anm.)

Om ordnandet af förhållandena å de bohuslänska fiskelägena.

I.

Af A. V. L.

Uti flera föregående uppsatser i Bohuslänsk Fiskeritidskrift har frågan om åvägabringandet af mer tillfredsställande förhållanden å de bohuslänska fiskelägena, såväl i afseende på deras ordnings-, byggnads-, brand-, helsovårds- och hamnväsende som med hänsyn till husegarnes å ofri grund ofta beroende ställning gent emot jordegarne, blifvit föremål för behandling dels genom meddelandet af de ansökningar om åtgärder för vinnande af ett bättre tillstånd, som ingifvits till vederbörande myndigheter, dels ock genom framhållandet af behofvet af dylika åtgärder såsom påkallande offentlig verksamhet*). Då emellertid saken för närvarande är beroende på nämnda myndigheters utredning, skall här endast, såsom en inledning till det ytterligare meddelandet af ämnet berörande handlingar, lemnas en helt kort redogörelse för några af de synpunkter, som vid sakens bedömande äro att taga i öfvervägande.

Beträffande först och främst införandet af förbättradt ordnings-, byggnads-, brand-, helsovårds- och hamnväsende å fiskelägena, kan hänvisas till den här nedan meddelade ansökningen af Orosts och Tjörns Fiskeriförening m. fl. handlingar, hvilka angifva rätta utvecklingsgången af den önskliga verksamheten för ändamålets vinnande, samt till ansökningarna om en förbättrad fiskeriadministration för bohuslänska hafsfisket, till hvars uppgifter det ju skulle höra »att lemna upplysningar och råd åt den fiskeriidkande allmänheten rörande . . . de åtgärder, hvilka äro af nöden

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 172—176; 1888, sid. 275—295; 1891, sid. 245; 1892, sid. 34, 57, 208—256, 381—384; 1893, sid. 1—13, 18—34, 60—61, 121—122, 135—136, 153; 1894—1895, sid 98.

för fiskaresamhällenas förkofran», och »att hos vederbörande göra hemställanden om vidtagande af för . . . fiskaresamhällenas förkofran behöfliga åtgärder»*).

Vidkommande åter ordnandet af förhållandena mellan husegarne och jordegarne å fiskelägena är hufvudsakligast följande att taga i betraktande. De å kronans stränder och holmar samt å Hvitfeldt'ska och Falck'ska stiftelsegodsen liggande fiskelägena hafva det så till vida väl ställdt att husegarne antingen såsom å kronogrund betala alls ingen eller ock såsom å de nämnda stiftelsegodsen blott en helt låg afgäld till jordegaren, af hvilken ju husegarne icke kunna hafva annat än godt att vänta, hvadan i dessa fall för det närvarande knappast behöfves andra åtgärder än de nedan i ansökningarna framställda. Först längre fram i tiden, sedan förhållandena å dessa lägen blifvit i öfrigt på tillfredsställande sätt ordnade, kan det blifva fråga om att bereda husegarne tillfälle att äfven förvärfva full eganderätt till de tomter, de bebyggt**); ty då såväl kronan som de nämnda stiftelserna alltid utan ersättning släppt till nödig mark åt gator och öppna platser, bör man ej bereda svårigheter för blifvande byggnads- och regleringsplaners genomförande derigenom att man för hastigt afhänder kronan och stiftelserna marken samt gör den till husegarnes enskilda egendom, hvarförutom erfarenheten bär vittne om att eganderätten till dylika tomter, när de för tidigt få fritt afyttras, lätt kan samlas på några få händer, så att den sista villan varder värre än den första.

De å enskildes mark liggande fiskelägena befinna sig deremot i en svårare ställning, enär jordegarne någon gång än neka att utlemna lämpliga tomter till äfven platsens befolkning och dessutom ofta hafva fördel af ett för tätt och oregelbundet bebyggande, än icke vilja lemna husegarne skriftliga förbindelser å öfverenskommelserna med dem samt till följe deraf kunna godtyckligt höja årliga afgälden eller rent af låta vräka husegarne. I följd af de stigande jordvärdena och de till ett högre pris skeende

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891. sid. 245; 1892. sid. 34, 57. — Bih. till Riksd. Prot. 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:o 149). sid. 35.

**) Önskligt vore helt visst ock, om staten understödde de storsjöfiske idkande fiskelägena genom att till dem anslå sådana invid själfva lägena liggande kronoholmar, som nu innehafvas af lotsverket.

försäljningarna af jordegendom, å hvilken fiskare äro boende å ofri grund, kunna för öfrigt köparne af dylik jordegendom lätt nödgas till att höja tomtafgifterna.

De sätt, som kunna ifrågasättas för afhjälpande af dessa svårigheter, äro dels expropriation af tomterne, dels lagstiftning för reglerandet af förhållandena mellan husegarne och jordegarne. I afseende på den förra möjligheten gifves åter tvänne utvägar, den ena att staten exproprierar marken och sedan lemnar ut tomter till skänks, emot årlig afgäld eller emot skälig köpeskilling, den andra att fiskelägena själfva, då de utgöra självständiga samhällen, gifvas den nödiga expropriationsrätten genom tillstånd från regeringen.

Den förra utvägen möter den svårigheten, att förhållanden, liknande dem å de bohuslänska fiskelägena, förefinnas i de flesta delar af riket uti fiskelägen, stationssamhällen eller andra tättbebyggda platser, hvadan det helt visst blefve ett mycket vidlyftigt företag för staten att slå in på en dylik expropriationsverksamhet, på samma gång som det är svårt utfinna något *tillräckligt* talande skäl för att staten skulle så särskildt vårda sig om invånarne i fiskaresamhällena och gynna dem framför andra laglydiga och sträfsamma medborgare, då bohuslänska fiskarena väl nu icke längre äro att räkna till rikets eller ens Bohusläns mest vanlottade invånare. För öfrigt blefve, i händelse denna utväg valdes, å ena sidan uppoffringen för staten alltför stor, om den exproprierade marken bortskänktes, och å andra sidan, om statens utgift för ändamålet skulle ersättas, statens ingrepp mindre eftertraktadt, enär det i regeln blott skulle medföra ökade utgifter för dem det afsåge.

Den senare utvägen åter har mött motstånd i följd af den rådande rättsuppfattningen och obenägenheten mot att medgifva expropriationsrätt för enskilda ändamål; men torde i framtiden nog vinna bättre utsikter, än för närvarande är fallet.

I afseende åter på möjligheten att afhjälpa svårigheterna genom att medelst lagstiftning reglera förhållandena mellan husegarne å ofri grund och jordegarne, så kan knappast bestridas, vare sig att betydande förbättring och ökad trygghet i husegarnes ställning sålunda kan ernås eller att åstadkommandet af en dylik lagstiftning

är möjlig, utan att man dervid allt för mycket råkar i strid med den herrskande rättsuppfattningen, enär sedan många år tillbaka befintlig lagstiftning i följd af sociala motiv redan gör på andra områden lika stor inskränkning i den enskildes herravälde öfver sin egendom och förvärfsverksamhet, något hvarpå t. ex. den s. k. bränvinslagstiftningen erbjuder nog talande bevis.

Efter en sådan lagstiftnings genomförande kunde ju äfven innehafvarne af hus å ofri grund, på sätt föreslagits för husegarne å kronans eller de ofvan nämnda stiftelsernas mark, beredas rätt till förlagsinteckning på sätt i tvänne nedan meddelade ansökningar föreslagits.

En *förutsättning* för åtgärderne till förbättring af förhållandena mellan husegarne å ofri grund och jordegarne i fiskelägena är emellertid tydligen, att fiskelägena utgöra egna samhällen med rättsligt gällande samhällsordning, så att de kunna erkännas såsom juridiska personer, hvilket, der de ej äro egna kommuner, enligt nu rådande förhållanden endast kan ske derigenom att *ordningsstadgan för rikets städer* fastställes att i tillämpliga delar gälla för dem; ty till förmon för enstaka boende fiskare är det tydligen knappast möjligt att genomdrifva sådana åtgärder som de här ifrågasatta.

Till stärkande af det här anförda må vidare meddelas en kort öfversikt öfver de viktigaste förslagen under nutiden till lösning af ofvan berörda fråga om tomtförhållandena å fiskelägena i såväl Sverige som fremmande länder, och skall till belysning af ämnet i samband dermed redogöras äfven för några förslag från närstående områden.

Uti Skottland väcktes frågan om tomtförhållandena i fiskelägena under förra årtiondet till lif af sheriffen för Aberdeen, Kincardine och Banff såsom ledamot af skotska fiskeristyrelsen, men hvarken det initiativ, han tog, eller det förslag till frågans lösning, han framställde och i fiskeristyrelsens berättelse för 1884 meddelade, ledde till det åsyftade målet, och samma öde drabbade det försök, som senare gjordes i storbritanniska parlamentet*). Förslaget

*) Third annual report of the Fishery Board for Scotland being for the year 1884. Edinburgh 1885, sid. XLVII—LII. — Tenth annual report of the Fishery Board for Scotland being for the year 1891. Edinburgh 1892, sid. XIX.

var grundadt å förhållanden, som väl mycket afvika från de svenska för att en utförlig redogörelse för detsamma skulle kunna lemna material för utarbetandet af ett svensk förslag. Den 25 juni 1886 utfärdades emellertid för de skotska högländerna och öarne en lag för ordnandet af förhållandet mellan innehafvarne af torplägenheter och jordegarne, den s. k. »crofters holdings (Scotland) act 1886 (49 & 50 Vict. ch. 29)», hvilken innehåller åtskilligt, som tvifvelsutan kan lämpas efter och passa för äfven våra svenska förhållanden. Den lemnar sålunda föreskrifter, som trygga innehafvare af dylik lägenhet vid hans arrendes fortfaro, så länge lagens bud ej öfverträdas, och som gifva sådan lägenhetsinnehafvare rätt att fordra det arrendeafgiften fastställes genom en offentlig komité, o. s. v.

Större likhet än i Skottland med de svenska förhållandena finner man i Norge, der man redan 1830 i lagen om fiskerierna i Finmarken gaf föreskrifter om att legan för begagnande af sjöbod m. m. å lägena skulle i händelse af tvist bestämmas af synemän. Den 13 oktober 1884 tillsattes en komité för utredning af åtskilliga förhållanden å de norska fiskelägena, hvilken komité den 18 december 1888 afgaf ett mycket vidlyftigt betänkande med ty åtföljande lagförslag*). Detta senare afsåg visserligen hufvudsakligast det i vissa delar af Norge förut vanliga bruket att vid afsöndring eller bortlegning af jord eller uthyrande af husrum m. m. åt fiskare fordra förbindelse af den köpande eller legande att afyttra fångsten till jordegaren, som då vanligen är en köpman, hvilken drifver fiskaffär, samt förhållandet i öfrigt mellan jordegare och sådana fiskare, som under särskildt det stora torskfisket hyra in sig å fiskelägena mot viss hyresafgift för husrum, sjöbod m. m., men äfven, om än i ringare mon, förhållandet mellan jordegare och å dessas jord i ofta egna hus boende fiskare (s. k.

*) Indstilling fra den ved Kongelig Resolution af 13 Oktober 1884 nedsatte Kommission till Undersogelse af Væreierforholdene (Indstilling med Udkast til Lov om Ophævelse af Adgang til at betinge Forkjobsret til Varer i visse Tilfælde samt om Leie af Hus paa Fiskevær og tvungen Afstaaelse af grund til Rorboder m. v.). Kristiania 1888. — Oth. Prp. No 31. (1891). Angaaende Udfærdigelse af en Lov om Ophævelse af Adgang til att betinge Forkjobsret til Varer i visse Tilfælde. — Oth. Prp. No. 16 (1892). Ang. Lov om Forbud mod at betinge Forkjobsret til Varer i visse Tilfælde.

»Opsiddere» i motsats mot »tilreisende Fiskere»). Komitén föreslog till och med att staten i vissa undantagsfall skulle vara berättigad att af enskilda egare kräfva afståendet mot ersättning af mark för uppförandet af sjöbodar och öfriga för bedriften nödiga byggnader åt fiskeriidkare, som sedan af staten skulle för lifstid erhålla städja å tomter mot billiga, tomternas värde och statens kostnad motsvarande afgifter. Fiskeriidkare, som önskade fast bosätta sig å dylikt, staten tillhörigt läge, skulle dock kunna göra detta endast med vederbörande häradsstyrelses tillstånd. Resultatet af komiténs förslag blef dock blott en helt liten den 6 juni 1892 utfärdad »Lov om Ophævelse af Adgang til at betinge Forkjobsret i visse Tilfelde m. v.», hvars § 2 bestämmer att fem båtlag kunna fordra, att legan för husrum och sjöbodar under fisketiden skall fastställas af en synenämnd, bestående af länsmannen och två af fogden utsedde män.

I Tyskland, liksom förut i Frankrike och Belgien, har städernes snabba tillväxt under särskildt de senare årtiondena framkallat önskningar om expropriationsrätt för städerna med hänsyn till den för just denna tillväxt nödiga utvidgningen; och hafva med anledning deraf lagar stiftats och lagförslag uppgjorts, ehuruväl, som det synes, utan att ännu hafva ledt till ett fullt tillfredsställande resultat. Allmänna meningen till förmon för en sådan rätt för städerna och, der nödigt vore, äfven för smärre stadslika samhällen synes emellertid vinna allt mer i styrka*).

Äfven i Sverige hafva åtgärder vidtagits, som kunna sägas i viss mon förbereda den här omhandlade frågans lösning. Riksdagen anhöll nemligen i skrifvelse den 14 maj 1891, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke genom statsmakternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, hufvudsakligen å inom landet ännu befintliga stora odlingsbara marker; och i följd deraf tillförordnades den 25 september samma år en komité,

*) Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik. Herausgegeben von H. Braun. VI. Berlin 1893, sid. 429—457 (Umlegung und Zonenenteignung als Mittel rationeller Stadterweiterung, von F. Adickes), 521—527 (Entwurf eines Gesetzes betreffend Stadterweiterung und Zonenenteignungen). — Stübben, J., Das Enteignungsrecht der Städte bei Stadterweiterungen. Leipzig 1894.

hvilken den 5 mars och den 23 november 1892 afgaf betänkanden med flera förslag, af hvilka ett par innehålla åtskilligt af betydelse äfven för här förevarande frågas lösning. Det ena af dessa båda förslag, afseende ny lagstiftning för hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, har senare underkastats föreskrifven granskning af vederbörande embetsverk och högsta domstolen, så att framställning i ämnet från Kongl. Maj:t torde kunna emotses till 1896 års riksdag*).

Vidare har, fast utan önsklig framgång, väckts förslag om expropriationsrätt för fiskaresamhällena med hänsyn till den mark, å hvilken de äro belägna eller hvilken de för deras utvidgning behöfva**). Förslaget kunde nemligen icke tillstyrkas af den under den 1 juni 1894 tillförordnade komitén för utarbetande af förslag till lag om rätt till fiske.

I.

Till Konungen.

Bland förhållanden af större betydelse för hafsfiskebedriftens upphjälpande intaga tvifvelsutan befintligheten och tillämpningen af goda ordningsstadganden för fiskelägena och deras hamnar ett af de främsta rummen. Redan kort tid efter det Bohuslän blifvit svensk provins utfärdades fördenskull ock med insikt häraf den 10 mars 1669 en med anledning särskildt af bohuslänska sillfisket utarbetad »hamnerätt», hvilken senare öfversågs och den

---

*) Underdånigt betänkande angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, afgifvet af en den 25 september 1891 förordnad komité. Stockholm 1892. — Kongl. Maj:ts och rikets Kammarkollegii samt Kongl. Domänstyrelsens den 8 november 1892 afgifna underdåniga utlåtande angående afgifvet förslag till lag om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring. Stockholm 1892. — Underdånigt betänkande afgifvet af den under den 25 september 1891 förordnade jordbrukslägenhetskomitén. Stockholm 1892.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1893, sid. 60—61, 121—122, 135—136, 153. — Ljungman, A. V., Angående behöfligt sammanförande af lagstiftningen om rätt till fiskes utöfning. I. Göteborg 1894, sid. 18—19, 79—80, 111. — Bih. till Riksd. Prot. 1894. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 2 Häft. (N:o 6), sid. 15, 44.

1 mars 1726 i förbättrad form utgafs under benämningen »hamnordning» samt tillämpades ända till dess att den, efter en grundlig omarbetning af riksdagens ordinarie fiskeriutskott, kunde den 24 januari 1771 ersättas med den sista betydligt förbättrade och tillökta allmänna hamnordningen för riket. Denna innehöll icke blott bestämmelser om förordnandet af en egen myndighet å fiskelägena, nemligen »hamnfogden och bisittarne i hamnrätten», utan äfven i 3 kap. §§ 5, 7—9 och 11 bestämmelser om brandsyn, byggnadsordning och andra ordningsföreskrifter m. m., som ansågos vara af nöden för god ordnings vidmakthållande å fiskelägena med till dem hörande hamnar. Att denna hamnordnings stora betydelse för fiskelägena icke underskattades synes deraf att riksdagen den 15 februari 1851 anhöll, det samma hamnordning måtte öfverses och förbättras. Ett förslag till ny förordning om hvad som med hänsyn till »upprätthållande af god ordning i fiskelägen och deras hamnar bör iakttagas», utarbetades ock med anledning deraf i Kongl. Civildepartementet, men detta för öfrigt långt ifrån tillfredsställande förslag ledde ej till annan åtgärd, än att 1771 års hamnordning blef genom utfärdandet af fiskeristadgan den 29 juni 1852 upphäfd och tills vidare i någon mon nödtorftligen ersatt genom denna stadgas 45 §.

Senare har emellertid en synnerligt värdefull ersättning för hamnordningens ifrågavarande föreskrifter beredts fiskelägena genom utfärdandet af ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, förordningen angående hamnordningar och andra ordningsföreskrifter för allmänna hamnarne i riket den 8 maj 1874, byggnads- och brandstadgarne för rikets städer den 8 maj 1874 samt helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874, af hvilka författningar ordningsstadgan i § 30, byggnadsstadgan i § 50, brandstadgan i § 20 och helsovårdsstadgan i § 26 innehålla föreskrift om att hvad i dem »är föreskrifvet om stad, gäller äfven om köping, hamn, fiskeläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då Kongl. Maj:ts befallningshafvande efter vederbörandes hörande sådant förordnar genom beslut, som skall Kongl. Maj:ts pröfning underställas», under det att förordningen om hamnordningar hänvisar till ordningsstadgan för rikets

städer, »utöfver» hvars bestämmelser den bereder möjligheten att erhålla fastställelse af särskild hamnordning.

Af dessa stadgar är ordningsstadgan den för fiskelägena öfver hufvud taget viktigaste, enär den förskaffar dessa en egen myndighet på platsen och möjliggör utverkandet af hamnordning och särskilda ordningsföreskrifter, på samma gång ordningsstadgans tillämpning banar väg för de öfriga stadgarnes. Af dessa kräfver nemligen särskildt byggnadsstadgans genomförande redan ordnade förhållanden och en ej ringa utveckling af det kommunala lifvet på platsen, hvilket, der fiskeläge ej är egen kommun, knappast står att vinna annat än genom ordningsstadgans föregående tillämpning.

Näst ordningsstadgan torde i afseende på genomförbarheten och betydelsen för fiskaresamhällenas hushållning komma brandstadgan.

Det ligger vid dessa stadgars och särskildt ordningsstadgans tillämpning stor vikt uppå att densamma får taga sin början så *tidigt* som möjligt och helst redan innan olägenheterna af oordnade förhållanden hunnit att allt för starkt framträda och göra sig gällande. Tillämpningen bör derför begynna redan medan fiskelägena äro smärre, så snart de visa tendens till rask utveckling, och ej först då det i väsentlig mon är *för sent* att vinna det i främsta rummet med densamma åsyftade resultatet eller en allt igenom god ordning å lägena. Det ofvan nämnda i Kgl. Civildepartementet uppgjorda förslaget till förordning om hvad för god ordnings upprätthållande i fiskelägen och deras hamnar bör iakttagas afsåg fördenskull äfven förordningens tillämpning å ett fiskeläge redan så snart det räknade *tio* hushåll, hvilket dock väl bör anses vara att gå väl långt i fråga om dylik lagstiftnings genomförande.

Området för stadgarnes tillämpning bör i följd af sakens natur bestämmas med hänsyn till framdeles möjligen nödig utvidgning af fiskeläget, såsom äfven skett i liknande fall i andra län, och ej inskränkas blott till den redan tätt eller till och med allt för tätt bebyggda platsen.

För bohuslänska skärgården har försummandet af dessa stadgars tidiga tillämpning medfört ofantliga olägenheter och det icke blott med hänsyn till saknaden af en egen kommunal myndighet å alla de talrika fiskelägen, som icke äro egna kommuner, utan äfven med hän-

syn till ett allt för tätt och oregelbundet bebyggande, hvilket medför vådor för både sundheten och säkerheten mot eldsvådor, samt till saknaden af ett ordnadt eldsläckningsväsende, egna hamnordningar m. m. Allra största delen af de bohuslänska fiskelägenas hus är oassurerad mot brandskada och kan för byggnadssättets skull ej erhålla sådan assurans, nödiga hamnförbättringar måste åsidosättas, m. m. liknande. Dessa olägenheter ökas år efter år med häpnadsväckande fart, och mången skärgårdsbo motser äfven med anledning af dem framtiden med oro och bekymmer.

Hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet har redan för sju år sedan, om än förgäfves, gjorts hemställan om åtgärders vidtagande för ifrågavarande stadgars genomförande i tillämpliga delar å fiskelägena*), och i år har förste provinsialläkaren i länet uti sin årsberättelse framhållit, huru det »vore önskligt, om för alla platser, der helsovårdsstadgans bestämmelser för rikets städer tillämpas, äfven ordningsstadgan kunde blifva gällande jämte lämplig byggnads- och brandstadga»**).

På grund af hvad sålunda anförts och med hänvisning till bifogade ansökan i ämnet till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet den 30 juni 1886 (Bil. A, sid. 9—13) får Orosts och Tjörns Fiskeriförening härmed i djupaste underdånighet hemställa,

det täcktes Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefalla sin befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att vidtaga nödiga åtgärder för det snara genomförandet i tillämpliga delar af ordningsstadgan och brandstadgan för rikets städer å fiskelägena i bohuslänska skärgården.

Ellös den 6 november 1893.

Underdånigst.

Orosts och Tjörns Fiskeriförening.

(Underskrifter).

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 172—176. — Oafgjorda petitioner rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket. Göteborg 1886, sid. 9—13. *(Utg. anm.)*

**) (Nilsson, J.) Förste provinsialläkarens årsberättelse öfver helso- och sjukvården inom Göteborgs och Bohus län år 1892. Göteborg 1893, sid. 31. *(Utg. anm.)*

Bil. A.

Till Konungens befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län.

Bland omständigheter inom bohuslänska skärgården, som för en utveckling af denne till det bättre oundgängligen påkalla den styrande maktens kraftfulla ingrepp, torde det nödtorftiga ordnandet af förhållandena med hänsyn till ytterligare bebyggande, brandväsen m. m. tvifvelsutan vara om ej det allra viktigaste så åtminstone det för närvarande mest trängande, i synnerhet som de befintliga olägenheterna oafbrutet tilltaga, efter att redan förut hafva genom föregående långvariga försummelser och förbiseenden nått en den mest betänkliga höjd. För framåtskridandet till ett högre näringslif inom skärgården är nemligen rent af oumbärligt, att särskildt fiskarebefolkningen till följd af själfva den riktning, som från det offentligas sida genom kloka åtgärder utan något olagligt tvång gifves utvecklingen, allt mer samlas uti sådana välordnade skärgårdssamhällen, som tydligen visa en tendens att så småningom växa ut till lifskraftiga köpingar eller småstäder och som erbjuda möjligheten af den nödiga samverkan mellan en, på sätt i städerna eger rum, samlad befolkning, hvars kraft att föra både skärgårdsnäringarne och de samhällen, i hvilka den lefver, framåt ökas i den mon samma befolknings både antal, välmåga och samhällsanda tilltager genom införandet af bättre ordning och beredandet af vidgad näringsverksamhet. Granskar man i motsvarande fall förhållandena i utlandet, skall man ock finna, att såväl Hollands som Storbritanniens och Norra Amerikas Förenta Staters hafsfiskerier i väsentligaste mon hafva fiskarebefolkningens samlande och skärgårdsnäringarnas koncentrerande i lifliga, välordnade stadssamhällen att tacka för sin höga utveckling och sina stora framsteg i så många hänseenden framför våra fiskerier under särskildt de senaste årtiondena, då de så högeligen förbättrade samfärdselsförhållandena ytterligare ökat den välgörande inflytelsen af en sådan fiskebedriftens koncentrering. En allt för stor splittring åter af både befolkning och krafter utgör deremot tydligen en af den bohuslänska skärgårdens största svagheter, som kräfver att göras till

föremål för kraftiga försök till afhjälpande eller minskande i någon mon åtminstone.

Vikten af införandet af en god ordning å fiskelägena har ej heller förbisetts af vare sig regering eller riksdag, och uti byggnads- och brand-stadgarne för rikets städer af den 8 maj 1874 förordnas derför, att hvad i dem »är föreskrifvet om stad» skall »gälla i tillämpliga delar äfven för köping, så ock för hamn, fiskeläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning»; och flerstädes i riket hafva äfven såväl nämnda stadgar som ordningsstadgan för rikets städer bringats till tillämpning i fråga om platser, som på intet vis deraf varit i större behof än alla de mer betydande bohuslänska fiskelägena. Det torde ock vara öfverflödigt att utförligare påvisa, att den **skada,** som obestridligen tillfogats skärgården genom ett fullständigt planlöst bebyggande af fiskelägena, äfven efter det nämnda byggnadsstadga hade bort i nödig omfattning tillämpas, d. v. s. från och med början af 1875, är synnerligen stor och att de svårigheter, som nu te sig för åstadkommandet af en tillfredsställande ordning, äro ofantligt mycket större, än de voro för ett årtionde sedan. En ganska liflig byggnadsverksamhet har nemligen egt rum i skärgården under särskildt det senaste årtiondet. Under denna tid fanns ock uti länets hushållningssällskaps rika tillgångar en möjlighet, som nu ej mer finnes till, att lätt nog erhålla nödiga medel för uppgörandet af byggnadsplaner för fiskelägena, ett förhållande som är så mycket mer att beklaga som fiskarebefolkningen i de flesta fallen åtminstone är allt för litet välmående för att själf kunna bekosta det i detta hänseende nödiga. Någon annan utväg än att detta bestrides med anslag af allmänna medel, finnes sålunda synbarligen icke nu mer att tillgripa.

Ej blott genomförandet »i tillämpliga delar» af byggnads-, brand- och ordnings-stadgarne för rikets städer är af nöden, utan i flera fall äfven beredandet af lämpliga byggnadsplatser i enlighet med bestämmelserna uti 44 § af fiskeristadgan den 29 juni 1852, hvilka bestämmelser för närvarande äro, hvad Bohuslän åtminstone vidkommer, faktiskt gjorda kraftlösa genom öfverlemnandet af samtliga något värde egande kronoholmar till lotsverket. Genom äldre kungliga förordningar och skrifvelser (jfr kgl.

förordn. den 17 mars 1724, kgl. kungör. den 8 sept. 1752, kgl. skrifv. d. 27 juli 1762 och kgl. allm. stadgan och ordn. för rikets hafs-, skär-, ström- och insjö-fiske den 14 nov. 1766, kap. 1, § 12) hafva den nuvarande fiskarebefolkningens förfäder inbjudits att bosätta sig å kronans holmar i bohuslänska skärgården, under löfte att der fritt få bygga och bo samt utöfva sin näring, ett löfte som väl skenbart kvarstår äfven i nu gällande fiskeristadga, men som redan under den tid af största nöd och elände, som inträdde efter förra sillfiskeperiodens upphörande med vintern 1808—09, såsom nyss nämnts, faktiskt omintetgjordes. Härigenom har emellertid en ej obetydlig olägenhet vållats för skärgårdens utveckling, — — — — — — — — — — — — — — — — Det föga betydande värde, de för bebyggande tjänliga kronoholmarne i bohuslänska skärgården i verkligheten ega för lotsverket, synes böra underlätta den önskliga öfverlåtelsen af dem åt fiskarebefolkningen till främjande af en för riket så viktig näring som hafsfisket, då riksdagen säkerligen icke skall neka att, om sådant visas vara af behofvet påkalladt, bevilja skälig ersättning åt lotsverket.

En ej mindre svårighet, som kräfver mycken omtänksamhet att såsom sig bör ordna, är förhållandena å de på enskildes egor byggda fiskelägena med hänsyn till befolkningens betryggande mot framtida prejerier och beredandet af den för en kraftigare utveckling nödiga säkerheten. Ju längre en vederbörligen fastställd öfverenskommelse mellan jordegarne och fiskarebefolkningen uppskjutes, ju mer ökas ock vanskligheterna att åstadkomma en sådan, och ju mer hindras äfven det önskliga framåtskridandet.

Att samtliga ofvan omförmälda förhållanden vunnit en ökad betydelse genom det med vintern 1877—78 ånyo »yppade ymniga sillfisket» samt de af detta härrörande utsikterna till en betydligt ökad näringsverksamhet och en starkare tillväxt af befolkningen, torde ej behöfva särskildt uppvisas, då det ju, till följd af erfarenheten från föregående fiskeperioder, är tillräckligt kändt.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag alltså vördsammast hemställa,

att Konungens befallningshafvande måtte vidtaga nödiga åtgärder *dels* för genomförandet i tillämpliga delar af byggnads-, brand- och ordnings-stad-

garne för rikets städer å fiskelägen och andra platser med större sammanträngd befolkning i bohuslänska skärgården, *dels* för upplåtandet åt fiskarebefolkningen till fritt bebyggande efter fastställd plan af sådana för ändamålet tjänliga kronoholmar, som nu innehafvas af kongl. lotsverket, *dels ock* för ordnandet på ett så vidt möjligt tillfredsställande sätt af förhållandena mellan jordegarne och fiskarebefolkningen å de fiskelägen, som äro byggda på enskilde personers egor.

Tjörn den 30 juni 1886.

Axel Vilh. Ljungman.

Riksdagsman för Orosts och Tjörns häraders domsaga.

II.

Till Konungen.

Talrika och bland dem flera af Bohusläns främsta fiskelägen finnas å Kongl. och Hvitfeldt'ska stipendii-inrättningen tillhörig mark; men å *intet* af dessa lägen har ännu ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer bragts till tillämpning, och detta ehuru sådan anbefalles uti § 30 af ordningsstadgan, § 50 af byggnadsstadgan och § 20 af brandstadgan samt den nämnda stipendii-inrättningen icke är i saknad af de för ändamålets vinnande nödiga medlen *). Tillämpningen af byggnadsstadgan för rikets städer förutsätter nemligen uppgörandet af kostsamma byggnadsplaner, hvilket förhållande med hänsyn till de öfriga fiskelägena möjligen kan utgöra en ursäkt, men icke för de ifrågavarande.

I öfriga delar af riket hafva nämnda stadgar tillämpats å de större fiskelägena sedan längre eller kortare tid

---

*) En mindre del af fiskeläget Skärhamn, för hvilket ordningsstadgan för rikets städer i tillämpliga delar är gällande, ligger dock såsom bekant å stipendii-inrättningen tillhörig mark.
(Utg. anm.)

tillbaka, hvadan Bohuslän synbarligen, sorgligt nog, utgör ett enastående undantag.

Då emellertid detta förhållande medfört synnerligt betydande olägenheter (se vidfogade tryckta bilaga, sid. 12, 15—16), och då såväl muntliga som skriftliga framställningar om rättelse derutinnan lemnats utan afseende, samt då åstadkommandet af välordnade förhållanden å de bohuslänska fiskelägena är af nöden för bland annat både åvägabringandet och det önskliga gagnet af sådan lagstiftning, som, på sätt i kongl. förordningen den 13 april 1883 skett med hänsyn till bergsbruket och fabrikerna, kunde möjliggöra för de å ifrågavarande lägen boende fiskeriidkarne att erbjuda inteckning uti deras byggnader såsom säkerhet för behöfliga förlagslån; så får jag härmed i djupaste underdånighet hemställa,

det täcktes Eders Kongl. Maj:t nådigst hos vederbörande styrelse anbefalla åtgärder för nämnda stadgars snara tillämpning å alla de Kongl. och Hvitfeldt'ska stipendii-inrättningen tillhörande fiskelägen i bohuslänska skärgården med större sammanträngd befolkning.

Lilldal och Varekil i maj 1894.

Underdånigast

Axel Vilh. Ljungman.
Riksdagsman för Orost och Tjörn.

Såsom bilaga följer: Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under tionde året af Föreningens tillvaro 1893. Göteborg 1893.

III.

Till Konungen.

Uti underdånig ansökan den 6 sistlidne november har Orosts och Tjörns Fiskeriförening hos Eders Kongl. Maj:t, under framhållande både af behofvet af välordnade förhållanden å fiskelägena och af lämpligheten af att sådana förbereddes genom tillämpning å lägena af i första hand ordningsstadgan för rikets städer, hemstält »det täcktes Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefalla sin befallnings-

hafvande i Göteborgs och Bohus län att vidtaga nödiga åtgärder för det snara genomförandet i tillämpliga delar af ordningsstadgan och brandstadgan för rikets städer å fiskelägena i bohuslänska skärgården» (se vidfogade tryckta bilaga, sid. 10—18); men äfven om, såsom är att emotse, denna ansökan kommer att sent omsider leda till önskadt resultat, så återstår dock för många af ifrågavarande fiskelägen mycket att göra från det offentligas sida, innan ens något så när tillfredsställande förhållanden kunna ernås.

Bland svårare olägenheter för många af de bohuslänska fiskelägena kunna nämnas att innevånarne å de på allmänna kronolägenheter byggda lägena i regeln sakna alla åtkomsthandlingar å sina tomter, hvilka väl oftast förvärfvats genom blott ockupation (på grund af bestämmelserna i § 44 af fiskeristadgan den 29 Juni 1852 — jämför bilagan, sid. 16—17) och äro till sina gränser fullständigt obestämda, samt att möjlighet för innehafvarne af byggnader å dylika tomter eller å tomter, tillhörande Kongl. och HVITFELDT'ska stipendii-inrättningen, att erhålla något slags lagfart å samma tomter icke finnes, hvadan inteckning i fiskeriidkarnes å sådana tomter belägna byggnader såsom säkerhet för förlagslån icke kan erhållas.

Då nu allt för ofta icke blott fullständig anarki råder i fråga om de nämnda tomterna å de allmänna kronolägenheterna, och då införandet af mer ordnade förhållanden i ena som andra hänseendet torde utgöra en förutsättning för åvägabringandet och tillämpandet i nödig omfattning af en önsklig ny lagstiftning, hvarigenom, i ungefärlig öfverensstämmelse med föreskrifterna i kongl. förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning, sådan inteckning kunde sökas och erhållas äfven uti fiskeriidkarnes byggnader å här berörda tomter, samt då det torde vara obestridligt, att en sådan utväg för fiskeriidkaren att kunna förskaffa sig förlagskapital är behöflig; så får jag härmed i djupaste underdånighet hemställa,

> det Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder vidtaga nödiga åtgärder för åstadkommande af utaf behofvet påkallad lagstiftning dels för de i § 44 af fiskeristadgan den 29 juni 1852 omförmälda allmänna kronolägenheters bebyggande, dels ock för möjliggörande af förlagsinteckning erhållande i byggnader å bohuslänska fiskelägen på kronans allmänna eller

Kongl. och HVITFELDT'ska stipendii-inrättningens enskilda mark.

Lilldal och Varekil i maj 1894.

Underdånigast

AXEL VILH. LJUNGMAN.
Riksdagsman för Orost och Tjörn.

Såsom bilaga följer: Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under tionde året af Föreningens tillvaro 1893. Göteborg 1893.

IV.

Motion i Andra Kammaren, N:o 169 om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om visst tillägg till § 30 i ordningsstadgan, § 50 i byggnadsstadgan och § 20 i brandstadgan för rikets städer samt § 26 i helsovårdsstadgan för riket *).

Uti 30 § af ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, 50 § i byggnadsstadgan och 20 § i brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874 samt 26 § i helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 finnes stadgadt att, hvad i dem »är föreskrifvet om stad gäller i tillämpliga delar äfven om köping, hamn, fiskeläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då Kongl. Maj:ts befallningshafvande efter vederbörandes hörande sådant förordnar genom beslut, som skall Kongl. Maj:ts pröfning underställas.»

Vid genomförandet af dessa stadgar, som äro så ytterst viktiga för nutidens talrika, till köpingar eller någon gång till och med till småstäder sig utvecklande samhällen vid jernvägsstationer eller hamnar med liflig rörelse eller näringsverksamhet, har det emellertid visat sig, att nyss åberopade lagbud ofta nog, i följd af en allt för mycket till själfva ordalydelsen sig hållande tolkning, blifvit antingen alls icke eller ock alldeles för sent bragta till tillämp-

*) Bih. till Riksd. Prot. 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 44 Häft. (N:o 169).

ning. Man har nemligen ansett, att ett dylikt samhälles befolkning icke är »sammanträngd» med mindre den bor för trångt, i följd af platsens alltför täta bebyggande, utan nödig hänsyn till hvad sundhet, god ordning eller säkerhet vid eldsvåda fordra; men klart är, att skall tillämpningen först i sådant fall ega rum, då kommer den i flera afseenden alldeles *för sent*. Det är nemligen för dylika samhällen ofta af största vikt att, genom tillämpning af ordningsstadgan å platsen, der så tidigt som möjligt erhålla *en egen* kommunal *myndighet* (vanligen benämnd municipalstyrelse), som redan från förstone tager vård om samhällets utveckling och, så vidt den förmår, söker hindra uppkomsten af framtida olägenheter af hvarjehanda slag i följd af särskildt planlöst bebyggande, på samma gång den förbereder och under hand utverkar äfven de öfriga stadgarnes tillämpning.

För undgående af nämnda olägenheter, i följd af hindrad tillämpning af ifrågavarande stadgar, är det för den skull önskligt, att invånarne å en plats, som visar tydlig tendens att utveckla sig till köping eller ett köping liknande samhälle, må kunna få deras anhållan om åtminstone *ordningsstadgans* tillämpning bifallen, innan olägenheterna af en sådans uteblifvande allt för tydligt träda i dagen.

På grund af hvad sålunda i största korthet anförts, får jag alltså hemställa,

> det andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrifvelse till Konungen må anhålla om sådant tillägg till § 30 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, § 50 i byggnadsstadgan och § 20 i brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874 samt § 26 i helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874, att dessa lagbuds tillämpning må, på grund af invånarnes anhållan, förordnas skola ega rum å fiskeläge, hamnplats eller stationssamhälle, äfven om befolkningen icke redan i följd af platsens täta bebyggande kan sägas vara »sammanträngd».

Stockholm den 8 mars 1895.

Axel Vilh. Ljungman.

Bohusläns hafsfiske och dess främjande.

En kortfattad öfversikt

af

Axel Vilh. Ljungman.

Det kända förhållandet, att det bohuslänska hafsfisket och särskildt det semisekulärt-periodiska ymniga sillfisket hvarken nått den önskliga utvecklingen eller medfört det välstånd, de ordnade förhållanden och det sociala tillstånd inom bohuslänska skärgården, som äro af nöden för att samma hafsfiske och dess idkare skola kunna sägas befinna sig i en nutidens kraf motsvarande ställning, och att ännu allt för litet blifvit vidgjordt för att till det bättre ändra detta förhållande och söka förekomma, att nämnda skärgård vid den nu innevarande fiskeperiodens slut, i följd af felaktig näringsutveckling och otillfredsställande eller försummad verksamhet från det allmännas sida, än en gång, såsom tillförene skett, nedstörtas i fattigdom och elände, har föranledt nedskrifvandet af följande helt korta uppsatser, hvilka första gången år 1882 offentliggjordes uti den i Stockholm utkommande tidningen Aftonbladet*). De utgifvas nu å nytt, vederbörligen öfversedda och hvad särskildt den senare af dem beträffar i mycket tillökta med hänsyn till den under tiden vunna erfarenheten, i den förhoppning att de skola bidraga till åstadkommandet af en riktigare uppfattning af de bohuslänska skärgårdsförhållandena samt i någon mon åtminstone fästa uppmärksamheten å behofvet af en *bättre* omvårdnad från statens sida om bohuslänska hafsfisket och skärgården, än som hittills kommit dem till del**).

---

*) N:o 6 & 43. Äfven utgifna såsom broschyr under titeln: Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Tvänne kortare uppsatser med fyra bilagor. Göteborg 1882 (Öfversatt å engelska uti Reports of the United States commission of fish and fisheries. VIII. Washington 1883, sid. 89–98).

**) Till förekommande af missförstånd må här meddelas att i följande uppsatser menas med norra skärgården bohuslänska kusten med tillhörande öar norr om Sotehufvud, med mellersta skärgården

I.

Bohuslän intager tvifvelsutan främsta rummet bland Sveriges landskap med hänsyn till så väl den utveckling och omfattning, fiskerinäringen inom detsamma nått, som den ryktbarhet ett af dess fisken, nemligen det ymniga semisekulärt-periodiska sillfisket, med rätta tillvunnit sig. Då emellertid bohuslänska hafsfisket på senaste tiden i flera hänseenden gått baklänges, under det att å andra sidan en verklig period af det ymniga sillfisket, efter det en mellantid af närmare 70 år med jämförelsevis blott ringa tillgång å stor sill förflutit, å nytt tagit sin början med vintren 1877—1878 och redan nått en, hvad årliga fångstens storlek vidkommer, mycket betydande omfattning; så torde vara i sin ordning att allmänheten beredes tillfälle att i en kort redogörelse för samma fiskes historiska förlopp samt de ekonomiska och sociala förhållanden, som dermed stå i samband, inhemta nödig kunskap om de åtgärder, hvilka äro oumbärliga för bohuslänska hafsfiskenäringens och skärgårdens lyckosamma utveckling. För att dock, såsom sig bör, kunna uppfatta den viktigaste företeelsen och den mest betydande faktorn i en sådan utveckling eller det semisekulärt-periodiska sillfiskets innebörd, och för att möjliggöra nödiga beräkningar öfver detta i sitt slag så egendomliga och märkliga fiskes förlopp och ekonomiska betydelse, skall den första delen af denna redogörelse egnas åt en kort historisk öfversikt öfver det viktigaste, man har sig bekant rörande de föregående sillfiskeperioderna.

Då emellertid mer talrika och utförliga notiser om det ymniga semisekulärt-periodiska sillfisket finnas i behåll först från och med senare hälften af 1500-talen, så nödgas man ock af lätt begripliga skäl fullständiga raden af perioderne med ledning af den kännedom, man eger om det ekonomiska tillståndet i Bohuslän och om sillfiskets förlopp vid det vestanfjällska Norges kust under medeltiden.

åter skärgården från Sotehufvud till och med Marstrandsöarne och med södra skärgården slutligen skärgården söder om sistnämnda öar. Under 1700-talens fiskeperiod sammanfattades oftast både norra och mellersta skärgården under det gemensamma namnet »norra skärgården» (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 306), hvarförutom man i Göteborg med uttrycken »södra» och »norra» skärgården vanligen afser skärgården söder eller norr om Göta elfs utlopp.

Det är nemligen väl kändt, i hvilken hög grad, i synnerhet i äldre tider, sillfisket förde ekonomiskt välstånd med sig och huru ruinerande dess upphörande städse varit; och vid en noggrann jämförelse af det, man med säkerhet har sig bekant om de stora sillfiskena vid Bohusläns och vid det vestanfjällska Norges kuster, skall man snart förvissa sig om, att sillfisket aldrig *samtidigt* nått en större betydenhet i dessa vidt skilda trakter, utan att sillfisket vid den ena kusten begynt eller åtminstone högst betydligt ökats, när det vid den andra upphört eller starkt aftagit, samt omvändt, och att den stora hafssillens ymniga kustbesök i Bohusbukten och norra Kattegatt framkallat *regelbundet* återkommande fiskeperioder af omkring 30—60 års längd, hvarefter sådan sill under en mellanperiod af 50—70 års längd uteblifver från samma hafstrakt, samt att af dessa perioder en af sillförekomst och en af sillutebliffvande tillsammans synas i medeltal upptaga en tid af omkring 111 år och sammanfalla med två solfläcksperioder af i medeltal $55^1/_2$ års längd hvardera*).

Den äldsta anteckning, man finner om bohuslänska sillfisket, är de norska konungasagornas berättelse om Olof den heliges förbud år 1017 emot utförsel af sill från Viken till Vestergötland. Sillen gick sålunda då till vid Bohusläns kust, och då sagorna vidare berätta, hurusom nöd uppkom i Norge under Gunhildssönernas regering (961—970) bland annat till följd af fiskets felslående; så torde man ej utan skäl kunna antaga, att med sistnämnda berättelse åsyftas just det för Norge då för tiden viktigaste fiskets eller det s. k. vårsillfiskets upphörande samt att den bohuslänske sillfiskeperioden tagit sin början någon tid derefter och fortfarit till inemot slutet af Olof den heliges regering.

---

*) Den här följda uppställningen af de bohuslänska sillfiskeperioderna, hvilken ej litet afviker från den af Axel Boeck och andre äldre författare använda, men som företer en vida mer regelbunden och fullständig rad af dylika perioder, än dessas, är af författaren först framställd i en kort uppsats uti Nordisk Tidsskrift for Fiskeri. V. Kjöbenhavn 1879, sid. 262—266 (Öfversatt å engelska uti Reports of the United States commission of fish and fisheries. VII. Washington 1882). Jämför vidare författarens: Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust. Göteborg 1883, sid. 66—68, samt uppsats i Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 72—73.

Under de första årtiondena af tolfte århundradet och särskildt under konung Sigurd Jorsalafarares regering efter hemkomsten från tåget till Jerusalem (d. v. s. under åren 1110—1130) möter oss en mäktig ekonomisk uppblomstring i södra Viken, der särskildt Konungahella uppsvingade sig till kanske hela nordens vid den tiden främsta handelsstad. Då emellertid kort före Konungahellas förstöring af venderne i augusti år 1135 en utflyttning af köpmän derifrån till Bergen egde rum, så ligger den gissningen nära till hands, att sillfisket bidragit till Konungahellas förkofran och att sillfiskets upphörande vid Bohusläns och början vid det vestanfjällska Norges kust i verkligheten utgjorde det egentliga, fast af sagorna ej anförda skälet till nämnda utvandring. I motsatt fall synes det nemligen svårt att fatta, hvarför utflyttningen skedde till just Bergen och icke f. ex. Tönsberg, Oslo eller Sarpsborg, hvilkas handel dock synbarligen i öfrigt, det här antagna sillfisket frånsedt, egde vida mer likhet med Konungahellas. Under förutsättning af detta antagandes riktighet torde denna sillfiskeperiod hafva begynt under de senaste årtiondena af elfte århundradet.

En liknande, fast efter ett nära hundraårigt inbördeskrig af det mest förödande slag vida mer oväntad ekonomisk uppblomstring visar oss södra Viken under förra hälften af 1200-talen*). Af Håkan Håkansson's saga (kap. 333) vet man nemligen, att under denne berömde konungs långa regering bebyggdes Marstrand**) m. fl. öde öar i skärgården, röjdes och bebyggdes Öckeröarne, hvilka försågos med särskild kyrka, flyttades (1234?) barfotabrödernes kloster i Tönsberg till Dragsmark samt byggdes på Gullholmen; och om nu också de tvänne sist nämnda åtgärderna kunna hafva förorsakats äfven af åstundan att

*) O. N. Löberg omnämner visserligen (Norges Fiskerier, sid. 10) förekomsten af »store Sildefiskerier i det sydlige Norge under Sverre's Regjering, alltsaa i Slutningen af det 12:te Aarhundrede», men af denna uppgift, som författaren för öfrigt icke kunnat finna bekräftad i någon fornskrift, är det säkerligen förhastadt att sluta till ett stort sillfiske i bohuslänska skärgården redan under slutet af 1100-talen. Axel Boeck nämner heller intet om dessa »store Sildefiskerier», som sålunda synas nog apokryfiska. (Jämför vidare: Scriptores rerum danicarum medii ævi. V, p. 350—353).

**) År 1226 finner man enligt nyss åberopade sagas kap. 150 Marstrand redan utgöra en samlingsort för köpmansfartyg.

bringa till stånd en för Norge förmonlig handelsväg förbi Dragsmark och öfver Bäfve (numera Uddevalla) till Venern, som kunde ersätta den otillräckligt skyddade forna handelsvägen förbi det då redan mindre betydande Konungahella; så tyder dock den så hastiga, en egen kyrka betingande tillväxten af befolkningen på Öckeröarne i enlighet med allmänna antagandet tydligt nog på tillvaron af ett rikt sillfiske, som hufvudsakligast gått till vid mellersta och södra skärgården, ty ingen plats i den norra finnes nämnd. Under den senare delen af konung HÅKAN »den gamles» regering (från och med början af 1250-talet) gick sillen icke vidare till vid Bohusläns kust, hvarför man ock då plägade under senare delen af sommaren segla ned derifrån till Sundet för att deltaga uti det rika skånska sillfisket*).

Under förra hälften af 1300-talen vet man af diplomatariernas aktstycken, att sillen, som då upphört att rikligen besöka bergenskusten, å nytt gick ymnigt till utmed Bohusläns kust; men trakten, der fisket företrädesvis egde rum, är icke närmare känd, ehuru skäl finnas, som tala för att Marstrand den tiden förvärfvade sig en viss betydenhet. Under denna sillfiskeperiod börjar den norska regeringen att emot afgift låta hansestäderne taga del uti det förmonliga fisket, hvilket emellertid efter all sannolikhet afbröts af digerdöden.

Omkring medlet af 1400-talen gick sillen likaledes ymnigt till vid vår kust, och är det först ifrån detta fiske, som det är kändt, att sillfisket äfven bedrefs uti den till Vestergötland hörande delen af skärgården, uti hvilken af kronan uppbars afgift af de fiskande. Det ymniga sillfisket hade sålunda blifvit ett inbringande »regale»**). Marstrand förvärfvade sig under denna period förmonliga stadsprivilegier (1442) och dess kyrka färdigbyggdes (1460). Då hansestäderne (1445) utverkade sig förnyelse af sina gynnsamma privilegier från föregående fiskeperioden, så hafva de antagligen också nu deltagit i sillfiskebedriften.

---

*) Denna sillfiskeperiod under förra hälften af 1200-talen har af AXEL BOECK och flere efter honom helt oriktigt sammanförts med 1300-talens stora bohuslänska sillfiske.

**) Jfr LJUNGMAN, A. V., Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust. Göteborg 1883, sid. 89—90.

Från och med medlet af 1500-talen finner man åter sillen på det ymnigaste infinna sig uti Bohusläns skärgård »vid Marstrand och under Viksidan från Marstrand och intill Homborgssund, hvilket fiske begynte gå till inemot år 1556 icke många år förr än nordfisket (d. v. s. det nordliga s. k. vårsillfisket vid det vestanfjällska Norges kust) upphörde», såsom den med denna fiskeperiod samtida historieskrifvaren Peder Claussön (Friis) uttryckligen säger. Enligt uti »norske Rigsregistranter» tryckta handlingar vet man vidare särskildt, att sillfisket 1561 gick till hufvudsakligast vid Marstrand, och 1564, då detsamma begynte före den 6 september, äfven vid de till Orost hörande hamnplatserna Rogersvik, Mollösund och Svansund, under det att 1565 Hermensund och Mollösund nämnas såsom förmonliga sillberedningsplatser. År 1572, då fisket begynte först längre fram på hösten*), anställdes jämte den »öfverste tullaren» i Marstrand äfven särskilde »tullare» vid Mollösund och Hermensund i Orosts vestra härad, Malmön med Bäckevik i Sotenäs härad samt Homborgssund i Kville härad, och från 1576, då fisket synes hafva tagit sin början först fram i november, har detsamma också allt ihärdigare bedrifvits äfven längre norr om Marstrand. Att sillen, om än i ringare myckenhet, gått till äfven vid Vette härads vestra kust samt vid Hvalöarne i Norge, är antagligt, men fisket nådde derstädes icke ens så pass betydenhet, att kronan der behöfde anlägga någon tullstation för uppbärande af sina »rättigheter» af fisket, hvilket redan vid medlet af 1580-talet började aftaga samt upphörde omkring år 1590. Under denna fiskeperiod fångades sillen hufvudsakligast med garn, och vadar, hvilka man emot slutet af perioden sökte allmännare använda, blefvo då (1583) vid strängt straff förbudna**). Det i omedelbara närheten af Hermanöhufvud belägna Hermensunds vikt för fiskebedriften jämte spåren af talrika byggnader äfven i Hermensunds omgifningar synas tyda på att sillfisket i nog stor omfattning bedrefs äfven utomskärs med garn; ty eljest skulle fiskarena ej hafva bosatt sig så talrikt i yttersta skärgården. Sillen var emellertid, ehuru fångad med garn, i allmänhet mindre och magrare än den

*) Redan år 1569 synes fisket hafva börjat först vid Michaëli.
**) Norske Rigsregistranter, II, sid. 537.

norska s. k. vårsillen, men måste vid 40 markers vite gälas vid nedsaltningen. Rundsaltad (eller s. k. »bunksaltad och blodig») sill fick endast beredas till inländskt bruk eller utförsel till Sverige. Utländingar deltogo i fisket med särskildt kungligt tillstånd, men betalte liksom landets egne inbyggare afgift för tillåtelsen dertill. Härigenom utgjorde också sillfisket under denna period en den viktigaste och mest inbringande krono-domän. Om fiskets ofantliga betydenhet vitnar följande berättelse af den ofvan åberopade Peder Claussön (Friis), uti hvilken det heter, att fisket »gick så rundligt och öfverflödigt till, att några tusende skepp, skutor, jakter och båtar så väl från Danmark och landet Holstein som här vestan och nordan till af landet (d. v. s. Norge) sökte årligen derhän att fiska förutom de, som der bodde i den engden. Dertillmed hafva några tusende människor af dessa närmast liggande land dragit der till och bygt och bott vid vikarne, fjordarne och strandsidan med hustrur och barn och haft deras näring af samma fiskeri; så hafva också adelsmän så väl som borgare och bönder låtit bygga der allehanda sköna och stora bodar och hus, två till tre loft höga till samma bruk, och voro samma bodar så stora, att man på en gång kunde uti ett hus inhänga och torka (i rök) hän vid 14 läster sill*); så hafver der på 8 eller 9 mil längs sjön, att räkna vid yttersta strandsidan, varit många tusende hus och boningar**), och bodde otaligt folk vid alla fjordar, stora och små, och alla vikar och sund, på öar och holmar och fasta landet, så vidt som samma sillfiske brukas kunde, hvarför dit ock seglade hvart år många tusende skepp från Danmark, Tyskland, Friesland, Holland, England, Skotland och Frankrike till att köpa och utföra sill, och fingo alla öfverflödigt nog, och förde den sedan vidt uti långt bort liggande land till människans föda och underhåll.»

Strax efter medlet af 1600-talen synes sillen åter hafva

*) Stor del af den fångade sillen hårdröktes nemligen eller, som det då hette, torkades i rök, intill dess detta beredningssätt till förmon för sillsaltningen, när fisket började starkt aftaga, år 1586 inskränktes genom förbud emot utförsel af rökt sill.

**) Då fisket bedrefs med garn, behöfdes ock ett mycket betydande antal fiskare för att kunna åstadkomma en stor fångst. Äfven det använda beredningssättet kräfde mycket folk.

i riklig myckenhet gått till vid våra stränder, och sedan Bohuslän 1658 blifvit svenskt samt sillfisket tilldragit sig vederbörandes uppmärksamhet, utfärdades 1666 ett reglemente för ordnandet af förhållandena vid detsamma, uti hvilket bland annat bestämdes, att sillberedning endast skulle få bedrifvas uti Göteborg, Kalfsund, Marstrand, Mollösund, Gullholmen och Lysekil, hvaraf tydligt nog synes, att sillen då hufvudsakligen gick till uti mellersta och södra skärgården. Omkring år 1670 upphörde sillen emellertid att gå till uti södra skärgården, men fortfor att besöka den mellersta intill fiskeperiodens slut, hvilket angifves hafva inträffat 1680, men enligt andre först 1697. Om något fiske i norra skärgården under denna period är oss intet bekant, men mycket sannolikt torde vara, att sillen gått till äfven der. Under denna period har antagligen också sillfisket, till följd af Bohusläns skiljande från Norge, först börjat att med nödig kraft och i nämnvärd omfattning idkas äfven vid Hvalöarne. Fisket, hvars utöfning hämmades af otillräcklig afsättning och högeligen störes af de politiska förhållandena, bedrefs äfven under denna period hufvudsakligast med garn, hvilket blef en ytterligare orsak till att det ej nådde någon stor betydenhet, enär tillräckligt antal garnfiskare naturligen ej fanns att tillgå inom länet. Obligatorisk sillvrakning var påbuden, men synes ej i större omfattning hafva kommit till utöfning. Varnade af framfarna tiders erfarenhet förbehölls nu fiskets idkande uteslutande åt konungens »egne undersåter» i hans »rike och dess underliggande provinser», dock en eller annan nation under detta förbud icke inbegripen, som »förmedelst särdeles pakter» till deltagande deri vore berättigad. Något sådant då ännu gällande fördrag med fremmande makt förefanns emellertid icke och afslöts ej heller. Likaledes förbjödos fremmande att köpa färsk sill uti hamnarne. Någon afgift till kronan för tillåtelsen att deltaga uti hennes fiske fordrades icke, med hvilken frikostighet regeringen synbarligen åsyftade dels näringens uppmuntran i dess till följe af de rådande förhållandena svaga början, dels att göra det nyförvärfvade landskapets befolkning Sverige bevågen. En ringa tull erlades emellertid så väl vid införsel i andra delar af riket som vid utförsel.

Vid medlet af 1700-talen finner man åter sillen i rikligaste myckenhet gå till vid bohuslänska kusten och gifva

upphof till den längsta och mest betydande af de fiskeperioder, om hvilka man eger kännedom. Af berättelser från åren 1754—1759 om sillfisket kan inhemtas, att detsamma begynte med vintren 1747—1748 med fångst af jämförelsevis tarflig sill »i Bohusläns norra skärgård emellan Strömstad och den så kallade Kungshamnen samt Grafvarne», och att »sillen år 1752 samt intill närvarande tid (15 febr. 1759) har förr och senare i september, oktober, november och december månader till obeskriflig mängd ifrån djupet stigit till stränderna och uppå grund i skärgården utanför Göteborg och vid Marstrand, der den i forna tider haft sitt stånd»*), och uti rikets ständers öfver fiskerierna i riket förordnade deputations berättelse och betänkande den 22 april 1761 kan inhemtas, huru sillen »från år 1750 (1752?) egentligen haft sitt stånd i södra skärgården emellan Göteborg och Marstrand samt ungefär tre å fyra mil norr om (sist) berörda stad». Af nämnde deputations handlingar för 1764 synes, att sillen då hade »om hösten sitt mesta dref och stånd på bägge sidor om Marstrand och somliga år i mera öfverflöd uti göteborgska skärgården, då hon äfven visar sig vid halländska kusterna», fast hon »dock likväl utbredde sig om höstetiden eller emot vintren något närmare åt norden ända till Gullmarsfjorden och stundom närmare åt gränsen» (emot Norge), och af en 1765 utgifven broschyr »om en fiskeridirektions nödvändighet i Göteborgs och Bohus län» framgår likaledes, att fiskets stamhåll *då* utgjordes af den södra och mellersta skärgården, hvilket ock af »trangrums-akten» och talrika senare handlingar bestyrkes. Uti »rikets ständers fiskerideputations sammandragna berättelse och betänkande» den 15 januari 1770 heter det vidare, att sillfisket fortfarit »vid de bohuslänska stränderna uti ett jämnt lopp inemot tjugu års tid, endast med den förändring, att sillens dref och ymnighet inom skären under de näst förflutna åren visat sig i någon mon närmare till norden än i detta strandfiskets början»**). Enligt »trangrums-akten» skall

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 2, 5, 292; 1890, sid. 206.

**) De allra första årens jämförelsevis obetydliga fiske i norra skärgården synes då redan hafva råkat i glömska, hvadan också uppgifterna om fiskeperiodens början först 1750, 1751, 1752 eller t. o. m. 1753 börja blifva allt vanligare. Jämför Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid, 296, 305—306, 307.

sillen nemligen då hafva under många år i det närmaste öfvergifvit den s. k. Göteborgs-skärgården, der hon senare endast jämförelsevis mindre årvisst fångades. År 1773 skall sillen sålunda, fast mycket sent på hösten eller kanske riktigare uttryckt i början af vintern, begynt visa sig och fångas t. o. m. så långt nordligt som i trakten af Strömstad, och från 1778 gick sillfisket till äfven vid Hvalöarne i Norge. Ungefär vid samma tid började sillen antagligen ock att ymnigare fångas i nejden af Langesund, hvilket fiske emellertid skall hafva upphört med år 1785*). Af den nyss åberopade, år 1784 utgifna »trangrums-akten» framgår vidare, »att både de mesta och största transjuderier» under 1770- och början af 1780-talen voro belägna »kring Uddevalla och Marstrand», d. v. s. uti mellersta skärgården. Uti »handlingar och protokoller, rörande kongl. maj:ts i nåder förordnade beredning öfver sillfiskerihandteringens närmare reglerande, 1788» framhålles flerstädes, hurusom sillen då hade sitt »hufvudstånd uppå och omkring Ellös- och Elgöfjordarne», d. v. s. uti mellersta skärgården. Vidare påvisas dersammastädes, huru sillfisket då tog sin början »omkring eller vid slutet af oktober månad, då sillen fångades längst norr vid Gullholmen och Lysekil», och huru »sillfångsten gemenligen började omkring Marstrand, vid Klädesholmarne, i och omkring Brunskärsfjorden, på hvilka också den mesta sillen fångades, derigenom att sillen mest sökte dessa ställen», samt huru, »då vintren närmare nalkades, sillen flyttade sig mera norr åt, så att hon uti största ymnighet fångades vid Grafvarne, Hunnebostrand, Fläskö och ändtligen mot slutet omkring Saltö, som är en mil söder om Strömstad.» Liknande förhållanden fortforo framdeles att vara rådande intill fiskeperiodens slut med vintren 1807—1808 i norra och med vintren 1808—1809 i mellersta skärgården**).

*) Jämför: Deutsche Fischerei-Zeitung, 1882, sid. 45.

**) Den för sillfisket under perioden egendomliga ordningen, hvilken utmärkes af ett sillens första uppträdande vid södra delen af mellersta skärgården och derifrån så småningom skeende dref utefter kusten emot norr, ansågs fordom af skärgårdsbefolkningen för att vara så särskildt kännetecknande för det ymniga fisket af stor sill att, då ett liknande förhållande egde rum vid det rika lottsillfisket under vintren 1842—1843, så antog man på grund deraf också allmänt i skärgården, det en ny fiskeperiod begynt med samma fiske (Handlingar rörande sillfisket i bohuslänska skärgården. Stockholm 1843, sid. 174—175).

För att såsom sig bör kunna uppfatta betydelsen af den erfarenhet, som i synnerhet den senast förflutna stora sillfiskeperioden (1748—1808) gifvit vid handen, må här vidare meddelas, *dels* att fisket begynte 1753 den 29 september, 1762 den 16 augusti, 1766 den 9 september, 1769 den 3 oktober, 1773 den 14 oktober, 1778 den 4 november, 1781 den 24 oktober, 1783 den 3 november*) samt derefter i regeln så småningom allt senare och senare, tills det slutligen slog till först omkring medlet af december, *dels* att fångsten 1755 uppgick till närmare 75,000 tunnor, 1760 redan till mycket öfver 200,000 tunnor, vid medlet af 1780-talet till omkring *en million tunnor* och 1794—1795, då fisket nådde sitt maximum, till bortåt *två millioner tunnor***), hvarefter fångstens myckenhet började raskt aftaga. Under fiskets bästa tid saltades årligen från 200,000 till 400,000 tunnor, rökades från 3,000 till 7,000 tunnor, kokades från 30,000 till 60,000 fat tran, o. s. v. Att fångsten i början af fiskeperioden var jämförelsevis så ringa, berodde af bristen på erfarne fiskare och duglig fiskeredskap samt tillfredsställande afsättning, men alls icke på ringare tillgång å sill, hvadan ock 1809 en erfaren fiskare, hvilken sedan 1754 hade tagit verksam del i fisket, kunde yttra, att efter år 1767 »har sillen sällan varit i skärgården i den mängd som förr; dock äro fiskarene numera utlärde att fånga den, anstalterna så stora med många vadar, båtar, salterier och folk, att der i hast kunnat saltas så tillräckligt sill som behöfdes, tills nu i några år vintern hindrat det»***). Sillen stötte emellertid enligt tillförlitliga uppgifter från fiskeperiodens mest gifvande tid in uti skärgården i så ofantlig myckenhet, att hvad som uppfångades blott utgjorde en försvinnande liten del af hela

*) Trangrums-Acten. Stockholm 1784, sid. 129—130, 134, 140. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 73—74.

**) Det är att märka att den svenska färsksilltunnan efter 1786 mätte 80 kannor eller 209.4 liter och att sillen uppmättes i flata skjufkärror, som starkt rågades, samt att man kommit till nyss nämnda summor hufvudsakligast genom att beräkna, huru många tunnor färsk sill af nämnda rymd gingo åt till ett fat tran. Stora massan af sillen användes nemligen till trankokning, och erhöllos allt efter sillens olika fetma från $1^1/_2$ ända till $6^1/_2$ kannor tran för hvarje tunna färsk sill af 63 kannors eller 164.9 liters rymd (Nordisk Tidsskrift for Fiskeri, VII, sid. 236—237), men emot slutet af perioden blef sillen allt magrare. Jfr vidare Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 320.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 299.

sillmängden och att vintrens fiske gemenligen måste, då det fortfarit någon tid, upphöra icke af brist på sill utan af brist på någon, som, sedan behofven fyllts, vidare ville betala något för densamma. Enligt ofvan åberopade 1788 års berednings handlingar funnos sålunda 1787 i bohuslänska skärgården 338 salterier, 429 trankokerier med tillsammans 1,812 kittlar, hvilka i hvarje sjudning kunde förbruka 13,662 tunnor färsk sill eller 40,986 tunnor om dygnet, 358 stycken stora vadar*), 2,100 silluppköparebåtar o. s. v. Att ett sådant fiske förde ofantlig vinst med sig, är klart, och Granberg anför också i sin Göteborgs historia, hurusom Göteborg hufvudsakligen hade »ostindiska farten och sillfångsten» att tacka för sitt under senare delen af 1700-talen ökade välstånd. »Exporten af sill och sedermera af silltran» gaf sålunda enligt samme författare »en ny öfvervikt åt handeln, som icke saknade sitt inflytande på de öfriga grenarna». De ofantliga summor, nämnda export inbragte, kommo nemligen såsom förlagskapital flera af landets viktigaste näringar till godo, något som man smärtsamt nog fick erfara, då rikedomskällan utsinade med sillfiskeperiodens slut. För att lemna en lifligare bild af bohuslänska skärgårdens prisade herrlighet under denna tid och af den bittra saknad, med hvilken man under samma skärgårds djupaste förfall mindes densamma, må här ur prosten O. Lundbeck's år 1832 utgifna »anteckningar rörande bohuslänska fiskerierna» följande slutord anföras: »Den, som för tjugufem år sedan såg bohuslänska skärgården och nu åter får se densamma, skall knappast afhålla sig från tårar. Den erbjöd då en präktig anblick. Ur själfva hafvet stego kostsamma murar och pålverk, hvarpå hvilade vidsträckta salterier och trankokerier, längre från stranden såg man rika magasin och driftiga verkstäder, öfverst präktiga karaktersbyggnader samt tusentals fiskarestugor och arbetares boningar. Man såg stränderna vimla af människor och hafvet fladdra af segel, man såg hvarje natt utefter hela kusten den präktigaste illumination, som från fönstren och de på bryg-

*) I början af fiskeperioden användes äfven både sättgarn och drifgarn, men de måste, då den ymniga fångstens beskaffenhet ej var af nog dyrbar beskaffenhet eller åtminstone ej betaltes tillräckligt högt, snart gifva vika för vadarna, hvilka lönte sig mycket bättre och hastigare gåfvo näringen uppsving.

gorna blossande lamphusen mångdubblades mot de rullande vågorna. Allt var lif och rörelse, och förtjänsterne räknades i tunnor guld. — Nu ser man af all denna herrlighet intet mer än blotta ruinerna, endast här och der finner man en lutande koja, som i likhet med en förfallen grafvård väcker en sorglig känsla äfven hos den fremmande åskådaren. — Måtte snart dessa af tusende begråtna och efterlängtade tider återkomma».

Den egentliga samlingsplatsen för all denna »det yppade ymniga sillfisket» åtföljande näringsverksamhet utgjorde länets mellersta skärgård, der de flesta och största sillberedningsverken och de mest betydande fiskelägena funnos. Främst i afseende på antalet och betydelsen af sina både trankokerier och salterier stod Tjörn, hvilket efter en ännu tillgänglig förteckning från 1792 då egde 52 trankokerier, belägna hufvudsakligen å södra och vestra kusterna af ön. Bland dessa var äfven den största och namnkunnigaste af länets samtliga sillförädlingsanstalter eller den å Bringebärsholmen*). Näst i ordningen inom mellersta skärgården kommo Ellösfjordens stränder med Skaftölandet. Morlanda pastorat räknade nemligen 38 transjuderier**). Andra koncentrationspunkter för sillberedningen uppstodo i Inlands södra härads skärgård från och med Blåkullen intill Brunskär samt vid Hisingens sydvestra hörn med detsamma angränsande skärgård. Vid Marstrands hamn funnos blott tvänne mindre trankokerier och vid inloppet till Albrektssund å Kvillmansholmen ett större sådant***). Marstrands betydelse under förra sillfiskeperioden var sålunda ej synnerligt stor, utan berodde hufvudsakligen på frihamnsrätten samt på bränvinshandel och dylikt. Marstrand var då liksom under 1500-talens fiskeperiod i verkligheten en nöjenas för att icke säga lastbarhetens hufvudort inom skärgården, hvadan ock dess betydelse för hafsfisket upphörde samtidigt med sillfiskeperioden. Vid Göteborgs hamn åter lågo flera sillberedningsverk, bland hvilka rökerierna särskildt äro förtjänta att nämnas. Strömstad deremot

*) Handlingar rörande sillfisket i bohuslänska skärgården. Stockholm 1843, sid. 4.

**) König, P., Om trankokningen i Bohus län (Kongl. Vetensk. Acad. handl. för år 1817), sid. 47. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 318.

***) Trangrums-Acten. Stockholm 1784, sid. 195.

saknade nästan all betydelse för sillberedningen och hade sin egentliga vinst af sillfisket såsom mellanhand för handeln på Norge med färsk sill*). Norra skärgårdens ringare betydelse för sillfiskebedriften hade dock sannolikt i väsentlig mon sin orsak uti aflägsenheten och afstängdheten från länets ekonomiska hufvudort samt deruti att sillfisket i nordligaste skärgården började senare på vintren och att det oftare för stora eller för ringa vattendjupet derstädes var mindre förmonligt för fisket med dåtidens stora sillvadar.

Fiskebedriftens uppblomstring främjades kraftfullt af regeringen dels medelst rikliga premier, dels genom beviljandet af afgiftsfria tomtplatser å kronans stränder och holmar, timmer till byggnader och materiel ur kronans skogar, frihet från värfning, utskrifning, inkvartering, skjutsning o. s. v., dels genom åvägabringandet af en förbättrad fiskerilagstiftning. För utredandet af fiskerinäringens och särskildt det ymniga sillfiskets behof och tillstånd ansågs nödigt, att vid riksdagarne från 1760 till och med 1772 tillsätta en särskild »riksens höglofliga ständers fiskerideputation», och senare tillförordnades af regeringen åren 1773 och 1788 särskilda beredningar för samma ändamål. År 1766 erhöll landet sålunda en af kongl. maj:t och riksdagen antagen allmän fiskeristadga samt åren 1766 och 1774 särskilda reglementen för hafsfisket vid vestkusten. Uti den först nämnda för hela landet gällande stadgan, i hvilken särskildt fiskerätten innehålles, utsträcktes de bohuslänske strandegarnes urgamla rätt till uteslutande fiske å landgrundet utanför deras stränder till att omfatta allt fiske inomskärs, på samma gång som kronans rätt till det semisekulärt-periodiska sillfisket eller, såsom det heter i stadgan, »det yppade ymniga sillfisket i Nordsjön» häfdades derigenom att detsamma, i motsats mot allt annat inomskärsfiske, förklarades öppet för begagnande af hvarje svensk undersåte, »vid hvars stränder det vara må». Äfven under denna period medgafs det sålunda åt landets egne invånare att utan erläggande af särskild afgift deltaga uti det ymniga sillfisket, ehuru af 1788 års beredning framställdes förslag om att, enär detsamma obestridligen vore

*) Handlingar och Protocoller, rörande Kongl. Maj:ts i nåder förordnade Beredning öfver Sillfiskeri-Handteringens närmare reglerande, 1788. Götheborg 1789, sid. 21—23, 36, 134.

ett *regale,* afgäld af fiskeriidkarne skulle erläggas i form af tionde eller utförseltull*).

Mest bekant har emellertid denna sillfiskeperiod blifvit genom den fattigdom och det elände, hvaruti bohuslänska skärgården nedsjönk vid sillfiskets fullständiga upphörande med vintrarne 1807—1808 och 1808—1809, och som länge framkallade den då ofta uttalade önskan, att Gud för framtiden måtte bevara Bohuslän för vidare ymniga besök af hafssillen.

Under vintren 1877—1878 började den stora hafssillen, efter att redan hösten 1875 hafva förnummits af de bohuslänske storsjöfiskarena å bankarne i Nordsjön vester om Skagen, åter gå till uti Bohusläns norra skärgård, men drog sig derefter sydligare, så att den med vintren 1881—1882 kunde tagas så sydligt som vid Marstrand och vintren 1882—1883 t. o. m. i Hisings-skärgården, der dock fångsten under flera vintrar var jämförelsevis föga betydlig. Hufvudplatsen för fisket har under de senare åren varit mellersta skärgården och särskildt den mellan Gullmars- och Sälöfjordarne liggande delen af densamma, i hvilken trakt fångsten inomskärs äfven plägat taga sin början. Fisket har under några vintrar, ehuru mindre regelbundet och gifvande, äfven gått till vid Norges sydöstra kust från svenska gränsen till Lindesnäs, fastän mest vid Hvalöarne i närheten af Bohuslän. Fisket inomskärs började 1878 och 1879 först vid jultiden, 1881 i november och 1887 i oktober samt har i afseende på fångstens både beskaffenhet och storlek gått mycket framåt. Särskildt första vintrens fångst var nemligen mycket tarflig och i början t. o. m. åtskilligt lottsillblandad. Utomskärs har ett obetydligt kustfiske med drifgarn efter skånskt föredöme idkats utanför södra skärgården samt halländska kusten ned till Falkenberg, hvilket, hvad Bohusläns södra skärgård vidkommer, tog nämnvärd fart först efter vestkustbanans öppnande för allmän trafik. Det ymniga inomskärsfiskets förlopp har

*) Handlingar och Protocoller, rörande Kongl. Maj:ts i nåder förordnade Beredning öfver Sillfiskeri-Handteringens närmare reglerande, 1788, sid. 93, 132, 142—143, 150—152, 156, 160, 162, 165, 166, 181. — I alldeles motsatt riktning gick man vid 1844—1845 års riksdag, då rikets ständer ingingo till kongl. maj:t med hemställan om afståendet af all kronans rätt till sillfisket åt de bohuslänske strandegarne hvar vid sin strand.

emellertid, trots väsentliga likheter, i mycket företett märkbar *olikhet* med nästföregående periods sillfiske, och detta i synnerhet deruti att det tidiga inomskärsfiske under början af hösten eller t. o. m. slutet af sommaren, hvarpå förra fiskeperioden företedde så i ögonen fallande exempel, alldeles uteblifvit*). Fångsten har till största delen användts till förbrukning färsk inom landet eller exporterats såsom färsk till utlandet eller saltats eller beredts till silltran och fiskguano; och har fiskets största betydelse för landet legat i den stora mängd närande födoämne, som det lemnat till ett det allra billigaste pris.

II.

Efter den korta skildring af bohuslänska sillfiskets historia, som meddelats uti föregående uppsats, skola här lemnas några antydningar om å ena sidan bästa tillgodogörandet af den genom hafssillens kustbesök yppade rikedomskällan och å andra sidan lämpligaste sättet att utveckla hafsfiskenäringen till en tidens växande kraf motsvarande ståndpunkt och att i bohuslänska skärgården åstadkomma ett möjligast varaktigt välstånd. En utförligare behandling af ämnet skulle nemligen fordra mer tid och mer utrymme, än författaren nu har att tillgå, hvarförutom det mesta af hvad som vore att här utreda och framhålla redan blifvit föremål för åtminstone någon behandling i författarens talrika äldre skrifter i ämnet, till hvilka här hänvisas**).

---

*) Jämför: Ljungman, A. V. Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust. Göteborg 1883. sid. 63—64. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 76—83. — Den nu innevarande fiskeperioden kan ej heller väntas räcka lika länge som den nästföregående, undantagsartadt långa perioden.

**) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket. Göteborg 1882. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Göteborg 1882. — Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1882. — Sveriges deltagande i den internationela utställningen i London 1883. Genmäle. Stockholm 1883. — Det förestående sillfisket i bohuslänska skärgården. Göteborg 1883. — Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges

Vid framläggandet af nämnda antydningar möter oss helt naturligt först den så högeligen omtvistade frågan om själfva **fiskfångstens förbättring.**

Under den innevarande fiskeperioden verkställda samt uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift, flera broschyrer och talrika tidningsuppsatser offentliggjorda utredningar hafva på det tydligaste ådagalagt, att hufvudvilkoret för icke blott det ymniga sillfiskets utan äfven det öfriga hafsfiskets önskliga utveckling till allt högre ståndpunkt utgöres af en möjligast säker, tillräcklig och lönande afsättning för fångsten samt ett nog högt välstånd inom de hafsfisket idkande samhällena*); ty endast ge-

---

vestkust. Göteborg 1883. — Nationalekonomiska Föreningens förhandlingar. 1883, sid. 27—47; 1889, sid. 24—44. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift. I—XII. 1884—1895. Göteborg 1884—1896. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården. Andra—tolfte samlingarne. Göteborg 1885—1892. — De föreslagna nya telegraf- och telefonledningarna i bohuslänska skärgården. Uddevalla 1885. — En kort pro-memoria öfver bohuslänska jernvägsfrågan, afgifven till Göteborgs och Bohus läns Landstings jernvägskomité. Uddevalla 1885. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886. — De föreslagna telefonledningarna i bohuslänska skärgården. Stockholm 1887. — Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887. Göteborg 1888. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning. 1887—1895. Göteborg 1888—1896. — Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och realencyklopedi. XIV. Stockholm 1890, sid. 1070—1077, 1078—1085. — Om de stora hafsfiskena, betraktade från nationalekonomisk synpunkt. Göteborg 1890. — Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1888—1889. Göteborg 1890. — Upplysningar rörande sillvrakning och sillsaltning efter skotskt sätt. Göteborg 1890. — »Fiskerinäringens understöd». Göteborg 1890. — Smärre uppsatser rörande sillen och sillfisket m. m. Göteborg 1891. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. I. 1841—1891. Göteborg 1891. II. 1891—1892. Göteborg 1892. — Om anordnandet af offentliga rapporter under bohuslänska sillfisket. Göteborg 1892. — Det ekonomiska samhällslifvet. Handbok i nationalekonomi. II. Stockholm 1895, sid. 205—238. — Om ordnandet af förhållandena å de bohuslänska fiskelägena. I. Göteborg 1896. — Schematisk öfversigt öfver fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll. Göteborg 1896. — Jämför dessutom författarens här ej uppräknade skrifter rörande lagstiftningen för bohuslänska hafsfisket och skärgården.

*) Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 21—22, 26—27. — Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 5, 99—100. — Sveriges deltagande i den internationela utställningen i

nom en vidgad och lönande afsättning samt deraf följande större inkomst för fiskaren möjliggöres införandet af större förbättringar i yrkesutöfningen och anskaffandet af en kostsammare materiel, på samma gång allt fler idkare lockas till den lönande näringen. Äfven den minsta eftertanke bör sålunda klargöra, att hvarje försök att införa en näringsform, hvars utöfning öfverstiger fiskarebefolkningens ekonomiska krafter eller lemnar mindre behållning eller är i andra hänseenden oförmonligare, än den man redan brukar, måste blifva fåfängt. *De ekonomiska förutsättningarna* för den till införande ifrågasatta näringsformen måste finnas förut, om icke försöken skola misslyckas; ty ingen drifver näring för blotta hugskotts tillfredsställande, utan allenast för att förtjäna penningar till sitt lefnadsuppehälle och sin ekonomiska förkofran. Att sålunda endast ett vida högre välstånd inom skärgården än det närvarande förmår uppbära en näringsform, som förutsätter att idkarne äro i besittning af jämförelsevis stora förlagskapital, säger sig självt; och derför har det äfven varit orimligt att, såsom skett, påyrka införandet i bohuslänska skärgården af just det allra kostsammaste fiskesätt, som gifves för sillfisket, fastän detsamma, utrustnings- och driftkostnaderna oafsedda, förutsätter en afsättning af fångsten till högre pris, en kunskap och erfarenhet i sillsaltning, sillrökning och sillhandel samt ekonomiska förhållanden i öfrigt, som icke finnas till i samma skärgård*).

Vidkommande särskildt det ymniga sillfisket är det tydligen, tvärtemot yrkandena från förkämparne för de biologiska och hydrografiska hafsundersökningarne, icke bristen på tillräcklig fångst, som behöfver afhjälpas; ty fångsten har oftast varit så riklig under vinterfisket, att den mäst inskränkas derför att tillräcklig afsättning saknats, utan är det just bristen på tillräckligt lönande af-

---

London. Genmäle, sid. 5—6. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 135; 1891, sid. 201—204; 1894—1895, sid. 70—76, 79, 83, 85—86, 99—100. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 10, 16—19, 23, 25—26, 39—40.

*) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 29—30. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 23—25. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 105—120, 137—138; 1889, sid. 137—139, 142—146, 149—151, 169—171; 1894—1895, sid. 70, 78, 96. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 10, 18, 36.

sättning, som måste utgöra hufvudföremålet för omsorgerna. En annan äfvenledes oriktig uppfattning från det naturvetenskapliga hållet är, att man vill, på bekostnad af afkastningen och den ekonomiska förmonligheten för såväl fiskarebefolkningen som särskildt den fattigare delen af rikets invånare, leda sillfiskenäringen in på en sådan bana att man erhåller en jämförelsevis blott ringa fångstmängd, för hvilken man får högre betaldt, en uppfattning om hvars falskhet i ekonomiskt hänseende man länge varit medveten i utlandet*). Oafsedt fångstsättet och beskaffenheten betalas alltid sillfångsten högt, när den är ringa i förhållande till efterfrågan och fiskaren sålunda i verkligheten får vid afyttrandet emottaga ett större eller mindre belopp såsom *sällsynthetspremie*. Mycket höga pris betalas fördenskull ej sällan äfven för vadsill vid vinterfiskets början eller slut, då fångstens myckenhet långt ifrån motsvarar färsksillexportörernas behof.

Yrkandena om undanskjutandet eller försummandet af de anförda ekonomiska förutsättningarnas åvägabringande för biologiska och hydrografiska undersökningar med förment syfte att utveckla sillfångsten äro alltså tydligen icke ur hafsfiskenäringens synpunkt berättigade, och påståendet, att man behöfde dylika undersökningar för att få reda på »hvart sillen, när hon vid en periods slut öfvergifver vestkusten, ställer sin kosa, så att man skall kunna följa henne, dit hon flyttar sig, och der fortsätta fisket», är en den mest uppenbara *humbug*, som gerna låter tänka sig. Ingen med hafsfiskenäringen väl förtrogen man saknar kännedom om *hvar* eller när man skall söka sillen, om man vill fånga henne i stor skala med drifgarn i öppna sjön på s. k. holländska sättet. Förutsättningarna för detta senare fiskesätts utöfning äro nemligen, såsom af flera århundradens erfarenhet tydligt nog framgår, af ekonomisk art och alls icke ökade insikter i biologi och hydrografi. Intet af de stora hafsfiskena har heller dylika forskningar att tacka för sin tillvaro eller i någon den minsta mon af dem främjats, men väl hafva just de för hafsfiskenäringens utveckling oumbärliga ekonomiska förutsättningarnas åvä-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 128—129: 1894—1895, sid. 77. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 17. — Jämför: Beaujou, A., The history of dutch sea fisheries. London 1883, sid. 260.

gabringande ej sällan för sådana forskningars skull blifvit åsidosatt och försummad*).

Sätter man sig allvarligt in uti de ekonomiska förhållandena i bohuslänska skärgården och tager nödig hänsyn till det ymniga sillfiskets egenskap att vara semisekulärt-periodiskt, så att det, efter att hafva fortvarat några få årtionden, kommer att upphöra; skall man snart finna, att samma fiskes utveckling med hänsyn till fångstsättet på det hela taget varit den förmonligaste, man under förhandenvarande förhållanden gerna kunnat önska sig, äfven om man måste medgifva, att det varit lyckligare, om afsättningsförhållandena och det ekonomiska välståndet i skärgården blifvit genom åtgärder från det allmännas sida så förbättrade, att en kraftigare förkofran äfven af utomskärsfisket kunnat ega rum, och om sättgarnsfisket inomskärs ej fått bedrifvas fullt så självsvåldigt, som skett. I alla händelser äro åtminstone ropen på införandet af det holländska fiskesättet för tidigt framkomna, då alla förutsättningar för detsamma ännu saknas i bohuslänska skärgården, ett påstående som ingalunda vederlägges af det jämförelsevis föga betydande sillfiske med drifgarn och billig utrustning, som efter skånskt föredöme kunnat, sedan vestkustbanan öppnats för allmän trafik, idkas utanför södra skärgården**). Bohuslänska hafsfisket bör sålunda främjas genom åtgärder till afsättningens främjande och fiskaresamhällenas höjande i välstånd, men för öfrigt lemnas nödig *frihet* att utvecklas till helst en *svensk* näring med syfte att i främsta rummet förse svenska folket med god och billig fiskföda, men icke att upparbeta nya fisken till förmon hufvudsakligast för grannarna***).

Såsom af författaren ofta påvisats och äfven ofvan framhållits, utgör **fiskafsättningens förbättrande** ett det allra främsta hufvudvilkor för hafsfiskenäringens förkofran

---

*) Hvad här sålunda anförts motsäger *icke* önskligheten af att staten främjar naturvetenskapliga forskningar, utan afser endast att påpeka, det hydrografiska och biologiska forskningar icke utgöra någon oumbärlig *förutsättning* för bohuslänska fiskerinäringens förkofran (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 171—173; 1894—1895, sid. 103—104. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 43—44).

**) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 4—5. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 103—105; 1890, sid. 205.

***) Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 23—25, 27—28.

och bohuslänska skärgårdens höjande i välstånd, hvadan ock all offentlig omvårdnad om samma näring och skärgård måste afse äfven åvägabringandet af en möjligast säker, lätt, tillräcklig och lönande afsättning för fångsten och fiskprodukterna*). Då emellertid i flera af ofvan åberopade skrifter utförligare redogjorts för hvad som är af nöden med hänsyn till fiskafsättningens främjande, skall här endast redogöras för några af de viktigaste eller mest försummade bland de åtgärder, som för ändamålets vinnande påkallas.

I fråga om afsättningens främjande intager den ymniga sillfångstens beredning till handelsvaror, som hålla sig längre tid än den färska sillen och derunder kunna forslas vida omkring till äfven långt aflägsna utländska afsättningsorter, ett mycket framstående rum, och hade de förslag, som med syfte att kraftigt utveckla denna gren af sillfiskenäringen väcktes af författaren redan vid sillfiskeperiodens början, icke blifvit undanskjutna i följd af inverkan från enskilda kommersiella eller naturvetenskapliga intressens målsmän, utan ledt till de afsedda åtgärderna, hade bohuslänska sillfiskenäringen helt visst stått mycket högre och lemnat en långt större afkastning, än nu är fallet. Utlandets stora sillfisken äro sålunda fotade på en högt utvecklad salterinäring såsom vid de stora skotska och holländska sillfiskena eller på sillens rökning såsom vid det från Yarmouth och Lowestoft bedrifna sillfisket; och är det nära nog uteslutande genom åtgärder till salterinäringens främjande, som det stora skotska sillfisket utvecklats till sådan betydenhet, att det nu utgör det främsta i verlden. Det är derföre synbarligen rent af orimligt att inbilla sig, att det vore möjligt åstadkomma ett *stort* svenskt drifgarnsfiske i öppna sjön, utan att först hafva en högt stående salterinäring att tillgå, som förmår att ekonomiskt uppbära detsamma; och misslyckades fördenskull äfven professor F. A. Smitt's af staten understödda för-

*) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 13, 27. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 20, 21—22. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 135—138; 1886, sid. 156—157; 1887, sid. 343—346; 1889, sid. 135—136, 140—142, 146—147, 168—169; 1891, sid. 202—203; 1894—1895, sid. 76—77, 78—79. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 16—17, 18—19.

sök att efter skotskt föredöme (hvad fångstsättet beträffar) införa ett dylikt fiske så fullständigt som möjligt. De hvilka liksom han och i förening med honom och några andre naturforskare hindrat de nödiga åtgärderna till salterinäringens höjande, de hafva äfven med detsamma motverkat det drifgarnsfiske, de uppgifvit sig anse såsom den bästa formen för det bohuslänska sillfiskets utöfning. Drifgarnsfiskeförsök och naturvetenskapliga forskningar anlitades nemligen såsom medel för att hindra uppkomsten af en högt stående och kraftigt utvecklad sillsalterinäring i bohuslänska skärgården.

Icke blott för sillsaltningen, utan äfven för tillverkningen af silltran och sillgödningsämne hade mycket kunnat uträttas, som försummats och fortfarande försummas. För denna näringsgren hade ock helt visst vetenskapens tillhjälp varit mer påkallad än i fråga om sillfångsten, och utförandet på statens bekostnad af bland annat äfven kemiskt-tekniska undersökningar föreslogos derför af författaren redan vid fiskeperiodens början*), fast de förslag, som afsett att främja afsättningen på ett ändamålsenligt och verkande sätt, ty värr icke kunnat göras nog gällande, utan på grund af det antydda motståndet blifvit åsidosatta**).

Af ej ringa vikt för affärsspekulationen med hänsyn till sättet för sillens tillgodogörande är att vid valet af plats för anläggning af sillberedningsverk och dylikt bestämma sig för den mest passande platsen***). Erfarenheten från de föregående sillfiskeperioderna ådagalägger i afseende härpå, att den *mellersta* delen af skärgården (d. v. s. skärgården från Marstrandsöarne intill Soten) erbjuder de på det hela taget förmonligaste platserna för anläggandet af dylika verk med utsikt till fördelaktig an-

---

*) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 13, 30. — Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 23, 38. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1890, sid. 105—110; 1894—1895, sid. 82—83, 104. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 22—23, 44.

**) Ej ens den jämförelsevis så enkla silltunnefrågan kunde blifva på ett något så när tillfredsställande sätt löst, trots den tillräckliga utredningen (Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 128—139. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 25—27).

***) Jämför: Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 19—20.

vändning under hela perioden och för äfven de mest olika ändamål, under det att *norra* skärgården med sitt i följd af vanligen större vattendjup i fjordarne mer öfvervägande sättgarnsfiske inomskärs väl erbjuder den bästa platsen för saltning af vintrens sättgarnsfångade stora inmatssill och *södra* skärgården, som genom närheten af Göteborg med dess järnvägar och ångbåtsleder eger förmonen af den bästa samfärdseln, men företett ett mindre årvisst fiske, lättast kan vinna direkt afsättning för den färska sillen genom dessa samfärdsleder.

I utlandet har man dragit försorg om åtgärder till upphjälpande af utförseln af saltad sill och äfven skördat fördel deraf, men hos oss äro dylika åtgärder af verkligt värde väl icke till att vänta, innan om dem som så mycket annat kan sägas: nu är det redan för sent.

Främsta sättet att befordra fiskfångstens förmonliga afsättning är emellertid åvägabringandet af de för en möjligast god och tillräcklig **samfärdsel** nödiga medlen och anstalterna; och har i afseende härpå den allmänna meningen visserligen på sistone stält sig ganska förmonlig mot yrkandena på förbättrad samfärdsel, men också självviska intressens målsmän gjort mest för att vilseleda både allmänhet och myndigheter, med syfte att åt samma intressen skörda frukterna af nämnda mening på ett sådant sätt och i sådan omfattning att fiskaresamhällena och fiskerinäringen icke blott blefve utan det för dem nödiga, utan äfven genom de nya anordningarna komme i *möjligast sämsta* ekonomiska läge och i verkligheten finge mycket större svårigheter att öfvervinna samt vida farligare medtäflare och långt värre fiender att kämpa med än tillförene. Detta allvarliga förhållande är ock med all önsklig tydlighet framhållet uti den af Göteborgs och Bohus läns landsting 1885 tillsatta järnvägskomiténs utlåtande den 6 september 1889, uti Orosts och Tjörns fiskeriförenings ansökan till Kongl. Maj:t den 12 oktober samma år om nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården och uti flera ansökningar i maj 1891 till Kongl. Maj:t från åtskilliga fiskelägen i samma skärgård om åtgärder till bohuslänska hafsfiskets och skärgårdens förkofran *), hvarför

*) Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1889, n:o 18, sid. 5; 1896, n:o 17, sid. 5. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 26—31, 54—59; 1891, sid. 203—209. — Handlingar rörande åt-

här nedan skall ur dessa och andra äldre skrifter meddelas hvad som är för ämnet mest upplysande samt derutöfver göras några tillägg med hänvisning till hvad i öfrigt är skrifvet om fiskerinäringens förkofran genom förbättrad samfärdsel både af författaren och af utländingar.

Ur den åberopade ansökan från Orosts och Tjörns fiskeriförening må sålunda anföras följande, som är för ämnet belysande. »Hufvudsyftet med de offentliga åtgärderna till bohuslänska hafsfiskebedriftens främjande bör tydligen vara att åstadkomma ett sådant möjligast beständigt välstånd i bohuslänska skärgården, som är af nöden för att uppbära en högt utvecklad och lifskraftig hafsfiskebedrift, och detta såväl under som mellan sillfiskeperioderna. Erfarenheten från förflutna tider vitnar nemligen om hur välmåga och ytterlig fattigdom, hur en den största lifligthet och en nästan dvallik stillhet i näringsutöfningen vexlat med sillfiskeperioderne, och än finnes det i friskt minne, i hvilket fasansfullt elände bohuslänska skärgården helt plötsligt nedstörtades, när hafssillen 1809 upphörde att årligen från Nordsjön i stora massor ingå uti Skagerack samt besöka bohuslänska kusten. Hufvudorsaken till sistnämnda händelses sorgliga följder låg obestridligen deruti att under förra sillfiskeperioden den hufvudsakliga fiskaffären tillhörde icke skärgårdssamhällena själfva utan de mer afsides från skärgården liggande städerna och särskildt Göteborg, under det att skärgårdsbefolkningen i verkligheten blott utgjorde stadsbornas tillfällige arbetare. De ofantliga kapital, sillfiskebedriften då inbragte, stadnade derför icke i skärgården utan i dessa städer, i hvars öfriga affärer de till dels redan genast men fullständigt vid fiskeperiodens upphörande fingo sin användning, hvaraf i sin ordning blef följden, att icke någon varaktig välmåga eller någon tillräckligt utvecklad hafsfiskebedrift jämte den i städernas händer liggande sillfiskeaffären kom till stånd i skärgården, och att sålunda äfven både kapital och före-

---

gärder till samfärdselns förbättrande, nionde samlingen. 26—31, 54—59. — Upplysningar och handlingar rörande fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. 1841—1891. sid. 203—209. — Jämför vidare: Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 25—29, 37—39.

tagsamme män, som kunde drifva fram nya näringsformer, saknades därstädes. För undvikande af ett nytt sådant elände, hvilket med all säkerhet är att emotse äfven vid nu innevarande periods förestående slut, om icke näringsutvecklingen ledes i annan riktning än under förra sillfiskeperioden; måste man sålunda draga försorg om att så mycket som möjligt af fiskaffären kommer att öfverflyttas till och koncentreras uti skärgården själf samt att de för hafsfiskebedriften bäst belägna åtminstone af de hafsfiske idkande skärgårdssamhällena växa ut till lifskraftiga samt välordnade köpingar och småstäder, hvilka egna sig åt fiskebedriften såsom den deras affärsverksamhet fullständigt beherrskande hufvudnäringen och i hvilka så småningom samlats de kapital, den yrkeserfarenhet och den personal, som utgöra den oumbärliga förutsättningen för en högt utvecklad hafsfiskebedrift. Allestädes i utlandet, der samma bedrift står högt, är också den egentliga fiskaffären förlagd till de fiskeidkande samhällena själfva, under det att de mer aflägset från hafvet belägna stora städerna blott befatta sig med tillgodoseendet genom en välordnad fiskhandel af den lokala fiskförbrukningens behof.»

»Bland medel, som kraftigt bidraga till hafsfiskebedriftens utveckling och fiskarebefolkningens höjande i välstånd, intaga tvifvelsutan samfärdselsförbättringar främsta rummet. Den nyaste tidens samfärdsanstalter och bland dem särskildt järnvägarne och telegrafen hafva nemligen rent af omskapat hela hafsfiskebedriften, derigenom att de möjliggjort en förmonligare afsättning för en mångdubblad fångst. Dessa samfärdsanstalter äro emellertid på intet vis något under alla förhållanden gagnande, utan tvärtom *en makt såväl till största nytta som till största skada*, och måste man för den skull se till, att man icke i den felaktiga tron, att man styr till det bästa, blott man skaffar nya samfärdslägenheter och underlättad afsättning för fångsten, leder utvecklingen såsom under förra sillfiskeperioden till *förderf* i stället för till varaktigt välstånd. Det ligger nemligen största vikt uppå, icke blott att man i skärgården får förbättrad samfärdsel och tillräcklig afsättning för fångsten, utan att denna samfärdsel och denna afsättning äro *sådana* att de verkligen medföra ernåendet af det nämnda för skärgården eftersträfvansvärda målet och icke i stället aflägsna derifrån. Man får alltså icke

förbise, hvarken hurudan afsättningen i fråga är till sin art eller genom hvilka hon eger rum, ty deraf bestämmes hennes verkliga värde för så väl hafsfiskebedriften som skärgården. Att såsom under förra sillfiskeperioden bringa till stånd ett blott för en jämförelsevis helt kort tid varande men i verkligheten endast skenbart välstånd med vackra statistiska resultat, så länge den lysande herrligheten räcker, bör väl nu icke ens ifrågasättas från det offentligas sida, om än enskilda lokalintressen yrka derpå och sträfva derefter.»

»Vilkoret för att samfärdseln skall »få betydelse till större gagn för hafsfiskebedriften» är alltså, att den är sådan, att den förmår »skapa ett beständigt välstånd i skärgården själf», hvilket åter endast står att ernå i den mon samfärdseln bidrager till att fiskaffärerna komma att allt mer öfvertagas af de hafsfiske idkande samhällena själfva, på sätt i de länder, der hafsfiskebedriften står högst, redan för länge sedan egt rum. Den offentliga verksamheten till bohuslänska hafsfiskebedriftens främjande genom förbättrad samfärdsel måste alltså, för vinnande af bästa resultat, »söka att utveckla skärgårdsförhållandena i sådan riktning, att den hufvudsakliga delen af fiskaffärerna kommer att tillhöra de hafsfiske idkande samhällena själfva», derigenom att dessa förses med den för nämnda affärers tidsenliga skötande oumbärliga samfärdseln, ty endast sålunda kan, efter hvad erfarenheten ådagalagt, det anförda vilkoret uppfyllas» *).

»Ett den här förordade riktningen motsatt sträfvande har emellertid sökt göra sig gällande med syfte att utveckla bohuslänska samfärdseln på sådant sätt, att uppkomsten af ett självständigt näringslif i skärgården med derpå grundadt varaktigt välstånd derigenom bör möjligast försvåras och att skärgårdsförhållandena i stället komma att gestalta sig så som under förra sillfiskeperioden. Detta sträfvande har som bekant sina målsmän i länets sjöstäder och större badorter samt särskildt i Uddevalla **), och skulle detsamma

---

*) Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1889, n:o 18, sid. 5; 1896, n:o 17, sid. 5. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 55—57.

**) Jämför: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 212, 270—271; 1888, sid. 132, 203; 1889, sid. 49; 1892, sid. 369. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, sjette samlingen, sid.

vinna framgång, då går bohuslänska skärgården med all säkerhet en den sorgligaste framtid till mötes. Samfärdselsförbättringar äro nemligen, såsom ofvan påvisats, till större gagn för fiskebedriften blott i den mon de främja utvecklingen af ekonomisk självständighet i skärgården, men till *skada* i den mon de bidraga till att öka skärgårdens beroende af de nämnda städerna och större badorterna. Samfärdseln är att eftersträfva såsom förutsättning och medel för självständiga fiskaffärers utöfning af skärgårdsborne själfve, men *ej* att eftersträfva, då den allt för mycket bidrager till att under sillfiskeperioden koncentrera fiskaffärerne i sådana städer och större badorter, som icke själfva befatta sig med fiskets utöfning och icke heller hafva gemensamma intressen med fiskaresamhällena.»

»Vid utöfvandet af den offentliga verksamheten till bohuslänska hafsfiskets och skärgårdens främjande genom förbättrad samfärdsel måste för den skull den här framhållna hufvudriktningen för samma verksamhet orygglig en följas efter en på möjligast fullständig och allsidig utredning grundad *plan*, enär eljest målet lätt kan förfelas eller åtminstone icke lärer kunna vinnas med minsta uppoffringen af allmänna medel. En både planmessig och kraftig verksamhet är härvidlag så mycket mer af nöden, som nu innevarande sillfiskeperiod icke kan antagas räcka längre än högst tre årtionden till*), och som man alltså hvarken kan hoppas, att begångna misstag skola hinna att nog tidigt rättas af sig själfva, eller har någon tid att försumma, om man verkligen vill, innan det är för sent, få till stånd den här förordade, önskliga utvecklingen af skärgårdsförhållandena. Hvarje liknöjdhet eller eftergifvenhet till förmon för det nämnda skärgårdsfiendtliga sträfvandet måste alltså åsidosättas, om ett förderfbringande resultat skall undgås. Härmed vare emellertid icke sagdt, att ur andra synpunkter än skärgårdens bästa behöflig samfärd-

55, 113—114; sjunde samlingen, sid. 68; åttonde samlingen, sid. 27; nionde samlingen, sid. 49; tolfte samlingen, sid. 113. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 66, 82—83, 86.

*) Detta skrefs år 1889. Jämför: Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid rikets vestkust, sid. 64. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884 sid. 33 72—73 77—78.

sel skall försummas för skärgårdens och dess hafsfiskes skull, men väl att sådan samfärdsel bör utverkas i de intressens namn, för hvilka den i verkligheten önskas, och ej uti bohuslänska skärgårdens. Kraftiga försök hafva nemligen gjorts från städerna och de större badorterna att använda bohuslänska hafsfiskebedriftens främjande äfven *såsom svepskäl för utverkandet af statsanslag till ändamål, som hafva blott helt litet eller alls intet med samma bedrift att beställa*, annat än att möjligast kraftigt hindra bohuslänska skärgårdens utveckling till ekonomisk självständighet» *).

Redan af hvad sålunda anförts, torde vara fullt klart, att bohuslänska skärgården endast kan erhålla den förbättrade samfärdsel, som den för fiskerinäringens och fiskaresamhällenas förkofran behöfver, af *staten*, och detta blifver än mer tydligt, om man tager hänsyn till de nutida samfärdsmedlens och särskildt järnvägarnas stora anläggningskostnad, hvilken för skärgården omöjliggör hvarje tanke på att fiskarebefolkningen själf skulle med egna krafter kunna åstadkomma det nödiga. Att staten själf eger icke blott telegraf- och telefon- samt postanstalterna, utan äfven de för fiskerinäringen behöfliga järnvägarna inom bohuslänska skärgården, är ock oundgängligen nödvändigt, om nämnda anstalter så väl som järnvägsförbindelser skola komma möjligast *många* och dessa möjligast *rättvist* till del, och om icke järnvägarne, genom att allenast utsträckas till de med privilegier och bränvinsförsäljningsmonopol försedda rika samhällena, skola, i stället för att gagna, blott i än högre grad öka den *utsugning* af skärgården, som genom dessa samhällen eger rum. Statens öfvertagande af de för fiskerinäringen behöfliga järnvägsliniernas byggande är ock af nöden, om de bohuslänska järnvägarne skola utföras efter en väl genomtänkt plan i sådan ordning, att fördelen af järnvägsförbindelse kommer möjligast många till godo och ej blifver allenast ett näringsutvecklingen ytterligare hämmande monopol för de nämnda privilegierade samhällena. Man får dessutom vid denna allvarliga saks bedömande icke förgäta att järn-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 26—31. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, nionde samlingen, sid. 26—31.

vägsförbindelser liksom så mycket annat äro till gagn egentligen blott för den, som får dem, och att om af två samhällen, som konkurrera med hvarandra, det ena får järnväg, men det andra icke, så kommer visserligen det förra i ett bättre, men ock det senare i ett *sämre* läge än tillförene, samt att, om det än är mycket förmonligt för vampyren att få sin sugningskraft ökad, så är detta deremot icke förmonligt för dem, som äro utsatta för sugningen.

Att fiskaresamhällena ej varda hjälpta derigenom att andra få den samfärdsel, dessa samhällen själfva för sin ekonomiska förkofran behöfva, bör vara klart, hvarförutom ju fiskarebefolkningen allra minst torde främjas derigenom att hennes värste medtäflare om den på fisket grundade affären medelst kraftiga samfärdsanstalter bringas i tillfälle att i konkurrensen helt och hållet förkrossa just fiskarenas egna samhällen *).

Efter denna förberedande redogörelse för de allmänna grunderna för den bohuslänska hafsfiskenäringens främjande genom förbättrad samfärdsel inom skärgården samt mellan denna och det inre landet, skall nu i största korthet redogöras för de viktigaste af de samfärdselsförbättringar, som ifrågasatts för nämnda ändamål, och dervid göras början med **järnvägarne,** hvilkas gagn för fiskerinäringen, *om* de utsträckas till hufvudorterna för hafsfiskets utöfning, är så stort, att hvarje försök att utan *sådana* järnvägsförbindelser bringa skärgården till en tidsenlig ståndpunkt i afseende på näringsutvecklingen skall vid utförandet befinnas vara i väsentlig mon fåfängt, enär erfarenheten visat, att hafsfiskebedriften i vår tid fordrar att fiskaresamhällena skola ega järnvägsförbindelser för att kunna i fullaste mått trifvas och till största kraft utvecklas **).

---

*) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 16—20. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 29, 43—45, 46. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—37, 119, 135—137, 138—139; 1885, sid. 158—168; 1886, sid. 120—121, 156—157, 223—230; 1887, sid. 271, 343—345, 346, 393; 1888, sid. 228, 252—254, 258, 263, 271; 1889, sid. 26—31, 55—59, 112, 116 140—142, 143—144, 149—151, 173—174; 1890, sid. 48; 1891, sid. 201—207, 249—250, 255, 291; 1892, sid. 38; 1894—1895, sid. 77, 79, 84, 99. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 17, 19, 24, 39.

**) Jämför: Holdsworth, E. W. H., British industries. Sea fisheries. London 1877, sid. 4—5. — Gode, G. Brown, The fishery in-

För bohuslänska hafsfiskebedriftens bästa och lämpligaste tillgodoseende med statsjärnvägar i öfverensstämmelse med här anförda allmänna grunder behöfvas dels inlösandet till staten af Bergslagernas och Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-järnvägar samt den senares utläggning till normal spårvidd, dels byggandet från Uddevalla såsom utgångspunkt af följande till de främsta hufvudorterna för hafsfiskenäringen gående utfartsbanor, nemligen 1) Uddevalla—Torp (Herrestad)—Munkeby—Morlanda—Ellös (Orostbanan), 2) Torp (Herrestad)—Saltkällan—Lågum—Bottnafjorden (Sotenäsbanan) och 3) Lågum—Rabbalshede—Norra Litsleby—Grebbestad—Krossekärr (Tanumsbanan); och ega dessa linier betydelse för hafsfisket i den ordning, de uppräknats*). Orostbanan skulle nemligen blifva till gagn för Orosts och Tjörns skärgård, Sotenäsbanan för Sotenäs' och Kville häraders skärgård och Tanumsbanan för (Kville,) Tanums och Vette häraders skärgård. Skulle Uddevalla—Venersborg—

---

dustries of the United States. London 1883. sid. 9. — Walpole, Spencer, The british fish trade. London 1883, sid. 46—47. — Walpole, S., Fish transport and fish markets. London 1883, sid. 7—8. Miln, W. S., Scotch herring fishing. London 1883, sid. 24, 33. — Beaujou, A., The history of the dutch sea fisheries. London 1883, sid. 277. — Amtliche Berichte über die internationale Fischerei—Ausstellung zu Berlin 1880. II. Seefischerei von M. Lindemann, sid. 117. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landsting verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 25—29. — Fiskeripolitikens hufvudsaligaste innehåll, sid. 17, 19, 24, 39.

*) Jämför i fråga om:

a) inlösandet till staten af Bergslagernas och Uddevalla—Venersborg—Herrljunga järnvägar: En kort pro-memoria öfver bohuslänska jernvägsfrågan, sid. 18, 22—23. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 263, 270, 272; 1886, sid. 56—64, 230, 231, 232, 233, 235—238; 1887, sid. 128—129, 139; 1888, sid. 75—128, 130—132, 197—200, 201—212, 214—215, 225—226, 227, 229, 230, 265; 1889, sid. 54—55; 1891, sid. 205; 1892, sid. 365, 366, 372—373. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landsting verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 14—15, 19, 58—60, 66—67, 82—84, 85—86.

b) utfartsbanan till Morlanda—Ellös: Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 16—21, 25—26. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 29, 45—46, 48. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41, 314; 1885, sid. 259—263; 1886, sid. 47, 222, 228, 229, 230, 231, 232—233; 1887, sid. 128,

Herrljunga-järnvägs inlösande till staten varda om intet, kan en annan, om än ej fullt så förmonlig, utgångspunkt för nämnda utfartsbanor till skärgården erhållas i Trollhättan, då linien till Torp (Herrestad) naturligen finge dragas öfver Sunningen i stället för öfver Uddevalla *).

Den så mycket omordade hohuslänska »längdbanan» eger deremot knappast någon annan betydelse till större gagn för fiskerinäringen än såsom utgångslinie för banorna till Morlanda—Ellös, Bottnafjorden och Grebbestad—Krossekärr, i händelse Uddevalla—Venersborg—Herrljunga- och Bergslagernas järnvägar icke blefve inlöste till staten och den förra af dem utlagd till normal spårvidd. Längdbanan ersätter dock härvid blott helt otillräckligt det syfte, som afses med nämnda järnvägars inlösande till staten; ty det är för forslingen af skärgårdens produkter till det inre landet, som skärgården behöfver järnväg, och icke för att forsla dessa produkter söder ut till trakter af riket, som själfva hafva gifvande hafsfisken. För transporten af sill till Tyskland är samma bana heller icke behöflig, enär vinterfiskets stora sillmängder, i följd af myckenheten och det deraf följande billiga priset, måste sändas med ångbåt, och höstfiske med jämförelsvis små fångster eger rum hufvudsakligast blott utanför södra skärgården, som genom närheten till Göteborg redan är i besittning af den för ända-

---

133—136, 137, 344; 1888, sid. 128—129, 132—134, 200, 212—220, 223—230, 263, 265; 1889, sid. 50, 51, 55, 69—73; 1891, sid. 205, 253; 1892, sid. 354—355, 367, 369, 372—375, 382; 1894—1895, sid. 33, 40, 41, 43—50, 50—51. — En kort pro-memoria. Bilaga. — Betänkande, angående den beslutade planen etc., sid. 25—29, 37—38, 46—68, 80—81, 83—84, 85—86, 88—91, 94—102.

c) utfartsbanan till Bottnafjorden: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 56, 63, 76—77. — Jämför vidare: Betänkande, angående den beslutade planen etc., sid. 45. — Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1888, n:o 12, sid. 7—8; 1889, n:o 18, sid. 2.

d) utfartsbanan till Grebbestad—Krossekärr: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41; 1886, sid. 228, 229, 230, 231, 233—234; 1887, sid. 128; 1888, sid. 129—130, 132—134, 200, 212—217, 220—230, 264, 266—267; 1889, sid. 74—76; 1891, sid. 205, 253; 1892, sid. 354—355, 367—368, 373—375; 1894—95, sid. 33—34, 40, 41, 43—50, 50—51. — Betänkande, angående den beslutade planen etc., sid. 38—39, 70—71, 72, 90—91, 103—124.

*) Jämför: Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1887, n:o 18, sid. 8. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 139; 1888, sid. 210, 214—215, 263, 265.

målet behöfliga järnvägen. Järnvägsförbindelserna behöfvas tvärtom för att utveckla bohuslänska hafsfisket till en näring med syftet att förse svenska folket med en billig och närande fiskföda.

Om den först anförda af de för skärgården mest behöfliga järnvägslinierna har år 1887 i en uppsats i Bohuslänsk Fiskeritidskrift träffande yttrats följande, som här må anföras. »En den allra viktigaste uppgift för åstadkommandet af en god fiskafsättning måste tydligen vara att förskaffa bohuslänska skärgården åtminstone en välbelägen järnvägsuthamn, som kan spela ungefär samma rol för denna skärgård, som t. ex. Great Grimsby gör å vestkusten af England; och måste en sådan uthamn, för att motsvara sin bestämmelse, lämpa sig för anläggning af en verklig fiskarestad, ega ett centralt läge i själfva den trakt, som eger största betydelsen för hafsfisket och särskildt för utomskärsfisket inom länet, besitta ett möjligast stort uppland i sin närhet och bästa samfärdselslägenheter med den kringliggande skärgården m. fl. egenskaper, som främja uppkomsten af en stad, samt på genaste sätt medelst möjligast korta järnvägssträcka kunna förbindas med det inre landets järnvägsnät och erbjuda möjlighet för denna ändpunkt att varda en koncentrationsplats för näringslifvet i skärgården och en hufvudort för utbytet af landsbygdens och skärgårdens produkter, o. s. v. Till en dylik järnvägsuthamn med ständigt salt vatten äfven i ytan bör större och värdefullare hafsfisk kunna införas lefvande och förvaras sådan uti tjänliga behållare för att, i den mon rekvisitioner ingå, upptagas, dödas (klubbas eller slaktas) och afsändas till konsumtionsorten, inpackad uti lådor med is uti kylvagn, på sätt i Great Grimsby m. fl. engelska hamnar eger rum, hvarigenom först en välordnad handel med färsk hafsfisk kan komma till stånd och derigenom äfven den oumbärliga förutsättningen för utomskärsfiskets utveckling till en högre ståndpunkt.»

»Vår skärgård eger blott *en* enda plats, som fullt motsvarar alla dessa anspråk på en för hafsfisket välbelägen järnvägsändpunkt, och det är Morlanda—Ellösnejden med dess snart sagdt oöfverträffliga hamnar»*).

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 343—344. — Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887.

För att erhålla de för Bohusläns ekonomiska utveckling behöfliga järnvägarne har länets landsting dels år 1886 i ansökan till Kongl. Maj:t hemstält om »anläggandet såsom normalspåriga statsbanor af de på hushållningssällskapets och landstingets bekostnad redan fullständigt undersökta samt särskildt för hafsfiskebedriftens och skärgårdens utveckling den största betydelsen egande linierna Uddevalla—Torp(Herrestad)—Munkeby—*Morlanda—Ellös* och Torp(Herrestad)—Saltkällan—Rabbalshede—Norra Litsleby—*Grebbestad—Krossekärr* i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banans inlösen till statsverket och dermed följande utläggning till normal spårvidd», dels år 1892 »i skrifvelse till Kongl. Maj:t meddelat, att landstinget vore villigt betala de kostnader, som vore förenade med anskaffande af nödig jord åt så väl de af landstinget år 1886 såsom statsbanor begärda järnvägslinierne som äfven åt längdbanans fortsättning å ena sidan till vestkustbanan vid Göteborg och å andra sidan till norska gränsen, allt i händelse beslut om dessa liniers byggande fattades före utgången af år 1897», samt dessutom beviljat bidrag för byggandet såsom enskilda företag af de delar af nämnda järnvägslinier, som staten icke kunde förmås att bygga*). Inlösandet till staten af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga järnväg har vidare hos Kongl. Maj:t begärts äfven af Elfsborgs och Skaraborgs läns landsting**).

---

sid. 25—26. — År 1893 uppgjordes ett motförslag till ifrågavarande utfartsbana, men då det utmärker sig hufvudsakligast genom sin ekonomiska omöjlighet, orealiserbarhet och löjlighet, har man ock hållit detsamma ytterst *hemligt* samt omsorgsfullt undvikit hvarje offentligt omnämnande.

*) Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1886, n:o 24, sid. 12, § 48; 1892, n:o 25, sid. 22—23, § 73 under 1:o; 1895, n:o 36, sid. 24—25, § 85 under 2:o. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 223—231; 1888, sid. 200—230; 1891, sid. 212, 253; 1892, sid. 367—369, 372—375; 1894—1895, sid. 33—34, 43—50. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, fjerde samlingen, sid. 13—21; åttonde saml., sid. 24—54; elfte saml., sid. 1; tolfte saml., sid. 111—113, 116—119. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning 1894—1895, sid. 10—11, 20—27.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 236—238; 1888, sid. 197—200. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, fjerde samlingen, sid. 26—28; åttonde saml., sid. 21—24.

Uti sitt utlåtande till Kongl. Maj:t öfver den förra af dessa ansökningar har Konungens befallningshafvande i länet den 19 november 1886 dels med hänsyn till Uddevalla—Venersborg—Herrljunga järnväg förklarat, att »landstingets hemställan om åtgärder för denna järnvägs inlösen till staten och utläggning till normal spårvidd syntes i hög grad förtjänt af Kongl. Maj:ts uppmärksamhet», dels med afseende på den begärda utfartsbanan till Orost »icke tvekat att *på det kraftigaste förorda bifall till landstingets hemställan om åstadkommande af järnvägsförbindelse mellan Uddevalla och Ellös*», dels ock i fråga om den begärda grenbanan från nämnda utfartsbana till norra Bohuslän framhållit att, »om järnvägens ändpunkt förlades till Strömstad i stället för till Grebbestad och det sedan skulle med tiden visa sig, att hafsfisket för nödig utveckling och förkofran i och för sig påkallade särskilda anordningar för fiskprodukternas aflemnande i Grebbestad för hastigare befordran inåt landet, det icke torde vara med särdeles stora svårigheter förenadt att åstadkomma en bibana från lämplig punkt på den förenämnda statsbanan till Grebbestads hamn», samt derefter hemstält »huruvida och i hvad utsträckning Kongl. Maj:t täcktes finna landstingets underdåniga ansökning om beredande af en järnväg inom länet jämväl i nordlig riktning nu borde till nådigt bifall föranleda»*). Landstingets skrifvelse till Kongl. Maj:t år 1892 föranledde icke något särskildt utlåtande från Konungens befallningshafvande i länet.

Äfven Bohusläns riksdagsmän i andra kammaren hafva åren 1882 och 1883 genom riksdagsmotioner och åren 1884 och 1892 genom hemställanden till regeringen sökt verka för statsbanebyggande uti Bohuslän i öfverensstämmelse med det förslag, som innehålles i länets landstings ansökan år 1886**).

Om utsikterna för förverkligandet så väl af landstingets nämnda ansökan till Kongl. Maj:t af år 1886 som af

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 231—235; 1892, sid. 373—374. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, fjerde samlingen, sid. 21—25; tolfte samlingen, sid. 117—118.

**) Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 41—48. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41; 1887, sid. 189—193; 1892, sid. 354—355. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, sjette samlingen, sid. 32—36; tolfte saml., sid. 98—99.

landstingets järnvägsönskningar i öfrigt (med hänsyn särskildt till den för bohuslänska fastlandet så viktiga längdbanan) yttrar landstingets järnvägskomité af år 1885 i sitt ofvan åberopade utlåtande af år 1889 följande, som synes träffande och derför äfven skall här anföras.

»Några utsigter för att genom *egna krafter* och såsom ett eller flera enskilda företag åstadkomma de i järnvägsplanen ingående linierne och särskildt den ur landtmannaintressets synpunkt så företrädesvis önskade fullständiga längdbanan finnas tydligen icke för närvarande, och de hafva dessutom, hvad sistnämnda bana vidkommer, än ytterligare minskats, sedan en fullständig vestkustbana redan kommit till stånd» — — — —

»De enda verkliga skäl af större betydenhet, som kunnat eller kunna anföras för ett *statens* kraftiga ingrepp till förmon för järnvägsbyggande i Bohuslän, äro dels fiskerinäringens främjande och dels behöfligheten af nya utfartsvägar till hafvet från det inre landet. Sedan en fullständig vestkustbana nu åstadkommits utanför Bohusläns gränser, har nemligen det en gång så starka skälet i behofvet af en sådan bana med genaste riktning genom Bohuslän förlorat sin betydelse, hvartill kommer att man för den blott omkring 30 kilometer längre linien genom Elfsborgs län gör anspråk på att staten ej skall framkalla någon ny om inkomsterna täflande linie» *).

»Större betydelse såsom utfartsväg från det inre landet eger egentligen blott en enda af de ifrågasatta bohuslänska linierna, nemligen den till Morlanda—Ellös, och i fiskerinäringens namn är det tydligen icke möjligt att kunna utverka mer än blott några få af de i järnvägsplanen ingående linierne, enär endast en mindre del af länets befolkning och endast vissa delar af länets kust ega verkligt stor betydenhet för fiskebedriften, och enär den bohuslänska längdbanan alls icke berör de för samma bedrift viktiga trakterna inom länet. *En järnväg kan nemligen få betydelse till större gagn för hafsfiskebedriften endast i den mon den förmår utveckla ett kraftigare*

---

*) Jämför: Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 12, 85.

näringslif och skapa ett beständigt välstånd i skärgården själf, hvilket åter endast står att vinna genom fiskaffärernes öfvertagande af de hafsfiske idkande samhällena själfva, derigenom att järnvägsnätet utsträckes till de bäst belägna bland dessa i de för hafsfisket mest betydande delarne af skärgården. De sorgliga följderna af förra sillfiskeperioden hade såsom bekant sin egentliga grund deruti att fiskaffärerne tillhörde de mer afsides från skärgården liggande städerne och särskildt Göteborg, under det att skärgårdsbefolkningen i verkligheten blott utgjorde stadsbornes tillfällige arbetare, hvadan, då sillen upphörde att gå till, både kapital och företagsamme män saknades i skärgården för framdrifvandet af nya näringsformer; och med ledning så väl af denna erfarenhet från Bohuslän själft som af förhållandena i de länder, der hafsfiskebedriften står främst, torde vara klart, *att man,* för ernåendet af ett bättre resultat än under förra sillfiskeperioden, *måste söka utveckla skärgårdsförhållandena i sådan riktning, att den hufvudsakliga delen af fiskaffärerne kommer att tillhöra de hafsfiske idkande samhällena själfva,* och *att järnvägar liksom alla andra samfärdsmedel erhålla betydelse till gagn eller skada för bohuslänska skärgården och hafsfisket i den mon de främja eller motverka denna utvecklingsriktning.*»

»Då nu landstingets järnvägsförhoppningar alltså äro motiverade företrädesvis ur synpunkten af bohuslänska fiskerinäringens och skärgårdens främjande, så är det ju ock fullt riktigt, att fiskerinäringen och skärgården äfven först varda tillgodosedda och att det, som begäres af staten, i främsta rummet afser de för hafsfisket mest betydande och lofvande delarne af länet samt det slag af fiskaffärer, som mest är i behof af järnvägsförbindelser, eller färskfiskhandeln, dervid länets mellersta skärgårds långt öfvervägande betydelse under både den förflutna och närvarande tiden för så väl storsjöfisket som sillfisket icke får förbises. Att nu fordra, det landtmannanäringarne under sådana förhållanden skulle tillgodoses i stället för den näring, i hvars namn en hemställan hufvudsakligen måste motiveras, vore naturligen lika obefogadt och orättvist som ett sådant beteende skulle blifva för hemställans framgång tillintetgörande, ty skärgårds-

befolkningen skulle svårligen underlåta att inlägga en kraftig gensaga mot detsamma»*).

»Någon bättre utväg att förverkliga landstingets järnvägsplan än den i komiténs betänkande år 1886 (sid. 85—86) angifna och af landstinget genom dess hemställan samma år till Kongl. Maj:t redan inslagna, torde väl också knappast finnas — — — — Helt riktigt heter det ock om denna utväg i landstingets ofta berörda hemställan, att »det måste anses vara för länet långt förmonligare, att ännu någon tid få umbära till och med hvad som i afseende på järnvägsförbindelser är mest behöfligt, än att inom en närmare tidpunkt erhålla en eller annan lokalbana utförd, som utan nämnvärdt gagn för länet blott skulle medföra hinder för åstadkommandet af det i verkligheten eftersträfvansvärda.»

»Då det tydligen icke är landstingets genom dess beslut och i dess hemställande till Kongl. Maj:t uttalade vilja eller önskningar, utan den *sakliga utredning,* som ådagalägger att anspråken äro berättigade, hvilken allena kan antagas förmå Kongl. Maj:t och riksdagen att tillmötesgå landstingets önskningar; så bör det ock vara klart, att intet åtgörande bör försummas och ingen tid sparas för åstadkommandet af en sådan utredning. Förberedelser hafva ock i den största omfattning gjorts för att stödja nämnda önskningar genom anförande af erfarenheten från utlandet och särskildt från Holland, England, Skotland, Irland och Norra Amerika. Att under tiden få *vänta* något litet på det önskade, är tvifvelsutan bättre, än att erhålla detsamma afslaget; ty det möter alltid stora svårigheter, att efter ett afslag komma igen med en ny hemställan, som har något till utsikter för sig, utan att dervid råka i strid med äldre såsom sanna framhållna uttalanden och förut tillgodosedda intressen, eller utan att göra sig skyldig till en den egna saken skadande obeständighet.»

---

*) Hvad järnvägskomitén sålunda påpekat om den stora vikten både af ordningen, i hvilken järnvägsanläggningarna böra komma till utförande, och af att icke vare sig landtmannanäringarna eller badorts- och stadsintressena få i fiskerinäringens namn tillvälla sig de förmoner af staten, som staten afsett åt fiskerinäringen, må icke förbises af fiskarebefolkningens målsmän; ty ett sådant förbiseende kan medföra ofantliga olägenheter åt samma befolkning och blifva omöjligt att göra godt igen.

»Då nu, såsom ofvan påvisats, förhoppningarna å erhållande af en större del af de i järnvägsplanen ingående linierna i så väsentlig mon äro grundade på den framhållna oumbärligheten af järnvägsförbindelser för bohuslänska skärgårdens och hafsfiskets upphjälpande till önsklig höjd; så är helt visst ock af nöden, att än någon tid afvakta utvecklingen af den påbörjade striden om bästa sättet och rätta medlen att förkofra samma hafsfiske och skärgård, för att, då lämpligaste tillfället är inne, kunna påvisa, att utförandet af just de af landstinget önskade skärgårdslinierne verkligen äro alldeles oumbärliga icke blott för nämnda hafsfiskes och skärgårds förkofran, utan äfven för det möjligast säkra förekommandet af de stora olägenheter, som eljest, liksom tillförene skett, torde komma att åtfölja också den nu innevarande sillfiskeperiodens en gång förestående upphörande»*).

Ehuru de af länets landsting såsom statsbanor med hänsyn till hafsfiskenäringens förkofran begärda utfartsbanorna blifvit efter en den grundligaste utredning mycket starkt motiverade, hafva dock oafbrutet gjorts försök att skjuta andra linier fram i stället till förmon för badortsväsendet och de med privilegier och bränvinsförsäljningsmonopol försedda samhällena vid kusten, hvadan ej synes omöjligt, att fiskarebefolkningens välfärd och intressen under denna fiskeperiod liksom under de föregående varda tillbakasatta med samma sorgliga påföljd som då**). Finge Bohuslän nemligen en längdbana med

*) Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar. 1889, n:o 18, sid. 4—7; 1896, n:o 17, sid. 5. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 54—59; 1891, sid. 204—205. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, nionde samlingen, sid. 54—59. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration, 1841—1891, sid. 204—205.

**) Bland dylika försök har järnvägsförslaget Strömstad—Mon låtit mest tala om sig, ehuru ovederläggligen påvisats både Strömstads olämplighet såsom ändpunkt för en hafsfisket afseende järnväg och Strömstad—Mon-järnvägens ekonomiska orimlighet (Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 37—38, 44, 76, 122. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 38, 315—316; 1886, sid. 228; 1888, sid. 222—223, 224; 1889, sid. 53—54, 83—85; 1894—1895, sid. 47. — Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1893, n:o 25, sid.

bibanor blott till de med privilegier och bränvinsförsäljningsmonopol försedda men icke själfva hafsfiske idkande samhällena vid kusten, då skulle den för det egentliga hafsfisket mest betydande delen af skärgården tydligen komma i det *allra sämsta* läge, som gerna låter tänka sig, och i ett vida mer förderfbringande sådant än under förra sillfiskeperioden.

Af det anförda torde redan vara klart, å ena sidan hvilken vikt det ligger deruppå, att den bohuslänska järnvägsfrågan blifver ur fiskerinäringens synpunkt möjligast fullständigt utredd*), och å andra sidan hur oklokt det var, att länets landsting afvisade åberopade järnvägskomités oegennyttiga erbjudande att verkställa en sådan utredning, och tager man vidare hänsyn till svårigheten att utverka de nödiga statsbanorna åt Bohuslän, blifver än mer tydligt, hur oumbärlig hänvisningen till utlandets erfarenhet och åtgöranden är. Vid sträfvandena att upphjälpa hafsfiskebedriften har man nemligen i utlandet länge insett järnvägsförbindelsers oumbärlighet för de främsta eller bäst belägna fiskaresamhällena och med största framgång handlat derefter, ett förhållande hvarpå Danmark, Tyskland, Holland, Storbritannien och Norra Amerika äfven förete de mest öfvertygande exempel. Under de senare åren hafva sålunda statsjärnvägar utförts till fiskarestäderne Vlaardingen och Maassluis uti Holland samt till Norddeich m. fl.

3—4). Det för bohuslänska skärgården *farligaste* af dessa förslag har utgått från Uddevalla och afser utverkandet af statsbidrag till Uddevalla—Venersborg—Herrljunga järnvägsaktiebolag för omläggning af dess järnväg till normalspårig, enär det hinder för åstadkommandet af järnvägar inom Bohuslän, som nämnda järnväg innebär, så länge den befinner sig i det nuvarande aktiebolagets ego, naturligen derigenom skulle blifva än oöfverstigligare, och detta ehvad de bohuslänska järnvägsföretagen äro afsedda att komma till stånd genom statens försorg eller såsom enskilda företag (genom anlitande möjligen äfven af utländskt kapital). En kraftig motståndare är nemligen alltid värre än en svag att öfvervinna, och kunna bohusläningarna vara tacksamma för att de i banans smalspårighet och ekonomiska svaghet ega ett uppslag till ernående af ett bättre tillstånd. Denna sista förhoppning om en ändring till det bättre skulle emellertid med ens vara tillintetgjord, *om* banan gåfves normalspårvidd och bolaget finge en stark ekonomisk ställning (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1888, sid. 132, 203).

*) Jämför: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1888, sid. 163, 166, 173.

ställen i nordvestra Tyskland, under det att sakkunnige komitéer uti Irland, Skotland och Tyskland förordat hafsfiskets upphjälpande genom särskildt nya järnvägsanläggningar*).

Äfven förbättrade **inomskärsfarleder** skulle erbjuda stora förmoner för skärgården med dess hafsfiskebedrift och det i synnerhet för de delar af skärgården, som äfven efter de ur hafsfiskets synpunkt önskliga järnvägsförbindelsernas åstadkommande blifva nödsakade att anlita ångbåtsfarten för afsättningen af sina produkter. De för hafsfiskenäringen viktigaste af de föreslagna och på länets landstings bekostnad mestadels redan undersökta farledsförbättringarna afse upprensning af sundet mellan Marstrands Koö och Instön (Metsundet) och af flera (5), farleden mellan Marstrands- och Gullmarsfjordarne tillhörande sund samt af trenne sund i farleden mellan Hunnebostrand och Fjällbacka; och har länets landsting år 1890 uti ansökan till Kongl. Maj:t hemstält om utförande på statens bekostnad af de flesta af här antydda farledsförbättringar, nemligen sunden Tjörn—Tjörnskalf, Kyrkesundsränna, Skaftöland—fastlandet, Flatholmen—Kvarnmyren, Hornön—fastlandet och Homborgön—fastlandet, hvilken ansökan blifvit af vederbörande myndigheter tillstyrkt**). Kostna-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 173—174; 1890, sid. 48. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning, 1889, sid. 22—23. — Second report of the Royal Commission of Irish Public Works. London 1888, sid. 3, 9—10, 23—24, 37—43. — Light Railways (Ireland) Act. 1889 (52 & 53 Vict. ch. 66). — Report on the Commission appointed to inquire into certain matters affecting the interests of the population of the Western Highlands and Islands of Scotland. London 1890, sid. 3, 10—13, 22. — Staatsblad van het Koningrijk der Nederlanden. (N:o 205). Wet van den 10den November 1875, tot aanleg van Staatsspoorwegen. I, 7. — De Ingenieur. 's-Gravenhage 1889, N:o 44, sid. 373—377 (Kock, A. W. T., De Spoorweg Schiedam—Hoek van Holland. — Mittheilungen der Section für Küsten- und Hochsee-Fischerei, 1887, sid. 97; 1888, sid. 114.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 310, 316—317, 334—342; 1885, sid. 173—177, 179—181, 184—191; 1886, sid. 64—102, 242—252; 1887, sid. 124—127, 158—161, 343, 346; 1888, sid. 166, 173, 251—257, 259—260; 1889, sid. 1—17; 1890, sid. 50—65; 1891, sid. 208—209, 253, 255, 256—258; 1892, sid. 38, 283—301. — Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande, tionde samlingen, sid. 9—17; elfte saml., sid. 4—6; tolfte saml., sid. 27—45. — Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1890, n:o 14, sid. 14—16, n:o 20, sid. 2—3, n:o 26, sid. 12—13, § 55; 1891, n:o 11, sid. 2—3, n:o 22, sid. 2, n:o 27, sid. 14, § 62, 6:o; 1892, n:o 18, sid. 1, n:o 25, sid. 5, § 32.

den för de begärda farledsarbetenas utförande har beräknats till 196,400 kronor.

Ehuru bohuslänska skärgården nu redan är försedd med ett mycket utveckladt **telefonväsende**, återstår dock en väl behöflig omändring på statens bekostnad af några (4), innan rikstelefonnätets uppkomst anlagda enkeltrådiga ledningar inom Orosts och Tjörns skärgård till dubbeltrådiga, nemligen linierne Kårehogen—Gullholmen, Kårehogen—Helleviksstrand—Kärringön, Varekil—Mollösund och Stockevik—Klädesholmen, hvilket arbete, då linierne i fråga till största delen utgöras af kabelledningar, beräknats kosta i utförande 12,170 kronor; och har ansökan härom af Orosts och Tjörns fiskeriförening ingifvits till Kongl. Maj:t och förordats af telegrafstyrelsen*). Denna omändring kan ej väntas utförd på enskild bekostnad, hvarförutom telefonstationerne i fråga, hvilka göra tjänst såsom ett slags offentliga telegrafstationer, genom anlitande af sådan utväg ju skulle (såsom på Resö i norra skärgården skett) blifva ett faktiskt monopol för några få rika personer och icke kunde för verkliga affärers skötande anlitas af andre än innehafvarne, på sätt fallet är med de enskilda abonnementsstationerna. En förändring af ifrågavarande offentliga telefonstationer till abonnementsstationer komme sålunda uppenbarligen att medföra betydande skada i stället för gagn åt nämnda skärgård samt hämma i stället för att främja dennas utveckling.

Ett annat önskemål är förvandlingen af abonnementsstationen vid Kyrkesund till allmän statsstation, enär stationen ej kan undvaras, men ingen framdeles torde vilja eller kunna erlägga abonnementsafgiften.

Mindre betydenhet för bohuslänska hafsfisket eger deremot **fiskevården** eller åtgärderna till vidmakthållande och om möjligt äfven ökande och förbättrande af tillgången å värdefull fisk i fiskevattnen, enär med hänsyn till de stora hafsfiskena naturligen sådan ej ens *kan* ega rum och enär utvägarne att uträtta något för äfven de smärre fjordfiskenas vård icke äro synnerligen många eller med säkerhet ledande till målet. För nämnda fjordfisken vore emellertid

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 277—278; 1894—1895, sid. 56—58. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning, 1894—1895, sid. 33—35.

en förtydligad fiskerättslagstiftning, hvarigenom åtminstone fisket med ödeläggande redskap af kringstrykande fiskare omöjliggjordes och fiske med små grund- eller sölvadar å landgrunden inskränktes samt odling af ostron och agnskal tryggades, af ganska stort värde; ty fiske, som *ingen* eger, vårdar sig heller ingen om, utan blifver ett rof för den förstkommande utan hänsyn till fiskets fortfarande bestånd*). Äfven administrativt förbud mot användningen på svenskt område af storulke eller bomsläpnät, segelnot och skäddevad eller snurrevad skulle lända till gagn och önskas äfven af de flesta bland fiskarena**).

Att fiskodling äfven i hafvet och med hänsyn till de stora hafsfiskena är uppenbar humbug***), har vetenskapligt bevisats och är för öfrigt självklart, men inomskärs kan i fråga om ostron och agnskal en verklig kultur helt visst anordnas, ehuru den för att lända till önskadt gagn måste handhafvas med mycken erfarenhet och omsorgsfullhet.

Vid bedömandet af frågan om fjordfiskenas vård får man icke förbise att skarpsillfisket, ostronfisket m. fl. fisken synas vara underkastade en semisekulär periodicitet, som motsvarar det ymniga sillfiskets, och att sålunda t. ex. skarpsill- och ostronfiskena aftaga under en sillfiskeperiod och tvärtom†).

Största betydelsen för bohuslänska hafsfiskets och skärgårdens förkofran eger tvifvelsutan den offentliga **fiskare-**

---

*) Förslag till lag om rätt till fiske. Stockholm 1894, sid. 59—68. — Betänkande med förslag till författningar angående hafsfisket vid kusten af Göteborgs och Bohus län. Stockholm 1895, sid. 116—117, 121—124, 125—127, 131. — Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1895, n:o 13, sid. 8—9, 12—15, 16—17, 20; n:o 29, sid. 1, 2; 1896, n:o 36, sid. 5. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1894—1895, sid. 87. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 27.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1894—1895, sid. 29—30, 91. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning, 1894—1895, sid. 6—7. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 31.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 171. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration, 1841—1891, sid. 171.

†) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 355—356. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet, 1887, sid. 2. — Jämför vidare: Ljungman, A. V., Om sillens och skarpsillens racer. Kjöbenhavn 1881, sid. 135—136.

vården, emedan det är fiskarebefolkningen, som utöfvar skärgårdens hufvudnäring och uppbär fiskebedriften, hvars tillstånd ju måste vara beroende af fiskarenas ekonomiska krafter och duglighet.

Den offentliga fiskarevården måste fördenskull hafva till syfte att åstadkomma ett varaktigt ekonomiskt välstånd samt god ordning och möjligast goda sociala förhållanden i de fiske idkande samhällena såsom förutsättning för en, så vidt de i öfrigt rådande förhållandena det medgifva, högt stående och lifskraftig fiskerinäring; »men för att åvägabringa ett sådant välstånd fordras en dessa samhällens hela ekonomiska lif afseende verksamhet, som särskildt måste vara riktad på att förskaffa en god afsättning för fångsten; ty det är uppenbarligen endast en tillfredsställande afsättning för fiskets produkter, som förmår göra fisket lönande. Med mindre åter fisket och den på detsamma inom fiskaresamhällena grundade fiskaffären är lönande, gå dessa senare icke framåt, och själfva fiskebedriften står stilla eller går tillbaka*). Då vidare för en möjligast lifskraftig utveckling af bohuslänska hafsfiskebedriften tydligt nog fordras att innehafvarne af den på fisket i första hand grundade affären uppträda äfven såsom fiskarenas förlagsgifvare, så inses ock af hvilken synnerlig vikt det är för just hufvudändamålets vinnande, att nämnda affär tillhör fiskaresamhällena själfva och icke såsom under de forna bohuslänska sillfiskeperioderna eges af de utaf helt andra intressen än skärgården besjälade städerne. Det är för öfrigt af nöden för fiskaresamhällenas förkofran att de för sina ändamål få åtnjuta kommunalskatt af innehafvarne af de på fisket i första hand åtminstone grundade affärerne, hvadan alltså dessa affärers förläggande till de helt olika näringslif och helt andra intressen egande städerne eller större badorterne ju tydligen måste motverka ernåendet af det för fiskaresamhällena eftersträfvansvärda välståndet. Erfarenheten från de orter i utlandet, der

---

*) Jämför: Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 18—19. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 21. — Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 5, 99—100. — Sveriges deltagande i internationela fiskeriutställningen i London 1883. Genmäle, sid. 5—6. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 201—203; 1894—1895, sid. 76, 78—86, 99.

hafsfiskebedriften står högst, vitnar ock mer än väl derom, att det varit en koncentrering af den hufvudsakliga fiskaffären i de fiskeriidkande samhällena själfva, som allena förmått höja dessa till den ståndpunkt, de intaga».

»De offentliga åtgärderna till fiskaresamhällenas höjande i välstånd måste fördenskull särskildt afse

dels fiskafsättningens främjande genom att lemna undervisning om sätten att bereda handelsvaror af den fångade fisken samt om utvägarne och de tillfälliga konjunkturerne för fiskvarornas spridning i marknaden,

dels åstadkommandet af den för en välordnad fiskafsättning och fiskaresamhällenas utveckling oumbärliga samfärdseln genom utförandet af behöfliga järnvägs-, telegraf- och telefonanläggningar, landsvägar, farleds- och hamnförbättringar, led- och inseglingsfyrar, o. s. v.*),

dels åvägabringandet inom fiskaresamhällena af för deras förkofran nödiga åtgärder för tomtförhållandenas reglerande samt behöfliga anstalter och inrättningar i kommunalt hänseende för vinnande bland annat af god ordning, sundhet, skydd mot eldfara, o. s. v.**),

dels ock främjandet och utvecklingen af fiskarebefolkningens självverksamhet till egen förkofran och trygghet genom inrättandet och understödjandet af försäkringsanstalter, självhjälps- och understödsföreningar, kreditanstalter och dylikt»***).

---

*) Om de nödiga åtgärderna till samfärdselns förbättrande är ofvan ordat, hvarför här endast må påpekas, att talrika fiskelägen i bohuslänska skärgården äro i behof af hvarjehanda hamnförbättringar (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 145—147; 1889, sid. 147—148; 1891, sid. 209; 1894—1895, sid. 68. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration, 1841—1891, sid. 209.)

**) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 28, 30—31. — Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, sid. 95—96. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 172—176; 1888, sid. 275—295; 1891, sid. 203, 245; 1892, sid. 34, 57, 208—256, 381—384; 1893, sid. 1—13, 18—34, 60—61, 121—122, 135—136, 153; 1894—1895, sid. 97, 98, 105—122. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 37—38. — Om ordnandet af förhållandena å de bohuslänska fiskelägena, I.

***) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 32. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1890, sid. 112—133, 157—181; 1891, sid. 230—232; 1892, sid. 1—22, 195—198; 1893, sid. 35—42; 1894—1895, sid. 1—23, 98. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 38.

Af mycket betydande inflytande på ekonomiska välståndet och utvecklingen i bohuslänska skärgården har den s. k. bränvinslagstiftningen visat sig vara; och är med hänsyn till den i följd af denna lagstiftning hos några få äfven eljest med privilegier gynnade samhällen monopoliserade och genom tillämpning af det s. k. »göteborgssystemet» till sina verkningar mycket *förvärrade* försäljningen inom skärgården af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker att önska, det den betydande ekonomiska makt, som genom nämnda monopolisering förlänats dessa samhällen, icke måtte än ytterligare få göra sig gällande och bestämma äfven utvecklingen af samfärdseln och den offentliga verksamheten till fiskerinäringens främjande derhän att skärgårdens *utsugning* genom bemälda samhällen blefve rent af drifven till det yttersta möjliga.

Innevarande sillfiskeperiod har visserligen liksom de föregående företett en ofantligt rik fångst och ett derpå grundadt storslaget näringslif, hvilket äfven gifvit sig tillkänna uti förhöjda taxeringsbelopp och ett skenbart åtminstone kraftigt välstånd, men själfva näringsutöfningens ekonomiska art är lika om icke än mer förderfbringande än under de föregående perioderna och visar än mindre än under någon af dem en sådan anordning af fiskebedriften och åvägabringandet af sådana förhållanden i skärgården, som förmå uppbära en högt stående, tidsenligt anordnad hafsfiskebedrift och föra med sig varaktigt välstånd. Den innevarande fiskeperioden hotar sålunda med en omstörtning och ett elände vid periodens upphörande, som kanske kommer att till och med långt öfverträffa allt hvad man vid föregående sådana tillfällen fått bevitna, äfven om detta elände blifver af ett i mycket olika slag och sålunda icke kommer att förete samma i ögonen fallande råhet eller samma outvecklade förhållanden som vid näst föregående periods upphörande.

Undersöker man nu allvarligt hvad som utgjort den verkliga orsaken till de så plötsliga vexlingarna i skärgårdens ekonomiska välstånd vid sillfiskeperiodernes upphörande; så skall man finna att den ligger i själfva näringsutöfningens felaktiga anordning derutinnan, att den på fisket grundade affären tillhört fremlingar eller samhällen med andra intressen och annat näringslif, än fiskarena egde,

hvilka fremlingar och samhällen, efter att under perioderna hafva *utsugit* fiskarebefolkningen, vid periodernas slut öfvergåfvo att syssla med fiskebedriften för att i stället egna sig åt andra affärer, hvarefter skärgården stod utan både de kapital och de företagsamme män, som skulle kunnat bringa till stånd och uppbära en på annat fiske än det semisekulärt-periodiska sillfisket grundad stor hafsfiskebedrift. Något på en allsidig utöfning af fiskebedriften grundadt varaktigt välstånd i fiskaresamhällena själfva kom nemligen aldrig till stånd under nämnda perioder. Oordentligt lefnadssätt bland fiskeriidkarne, bristande upplysning m. m. liknande hafva deremot lika litet framkallat den ekonomiska rubbningen som de vållat själfva fiskeperiodernas upphörande. Ser man vidare efter hur förhållandena uti ifrågavarande fall artat sig under den nu innevarande fiskeperioden, skall man förvånande nog finna, att de, i stället för bättre, snarare äro långt sämre, än då fiskeperioden begynte. Storsjöfisket, som utgör den del af fiskebedriften, hvilken mellan sillfiskeperioderne har att i främsta rummet uppbära skärgårdens näringslif, har nemligen minskats, och största delen af den på sillfisket grundade affären ligger i händerna på fremlingar, som komma att öfvergifva skärgården, så snart perioden upphör, samt har dessutom samlats uti med hvarjehanda faktiska *monopol* gynnade samhällen, som ega helt andra intressen och helt annat näringslif än fiskarebefolkningens och hvilka skjuta ifrån sig den del af fiskebedriften, hvilken liksom t. ex. storsjöfisket och den på detta grundade salterinäringen är mindre lönande eller icke öfverensstämmer med nämnda intressen och näringslif. Härigenom så väl som genom nämnda samhällens storartade försäljning af rusdrycker m. m. försvagas fiskaresamhällena så småningom och blifva i verkligheten allt mer offer igen för det gamla utsugningssystemet. Näringsverksamheten är vida mindre men utvecklingsriktningen är långt farligare än under näst föregående sillfiskeperiod. Det är sålunda hög tid, att man, innan det är *för sent,* söker åstadkomma en till ett godt resultat ledande utveckling af skärgårdsförhållandena under den nu innevarande sillfiskeperioden; ty om denna äfven företer en till det yttre finare och mer tilltalande bild än föregående århundradens fiskeperioder med dessas råa skärgårdslif, så finner man dock, om man går till sakens inre

kärna, att vampyrsystemets herravälde undergräft det ekonomiska välståndet och hindrat den sociala utvecklingen i sådan omfattning att innevarande fiskeperiods slut, om ändring ej snart åvägabringas, helt visst kommer att, såsom nyss nämnts, medföra större eller åtminstone för fiskarebefolkningen mer känbart elände än någon föregående periods*).

Jämför man nu för det så viktiga ämnets ytterligare belysande förhållandena i Bohuslän (och väl äfven Norge) med dem vid Storbritanniens och Nederländernas nordsjökuster i afseende på hafsfiskebedriftens hela anordning, skall man snart finna den nyckeln till gåtan utgörande olikheten. Då nemligen i Bohuslän hafsfiskebedriften oftast genom en missriktad arbetsfördelning utvecklats derhän att den på det ymniga sillfisket grundade affären öfvertagits af några få hafsfiske icke idkande handelsstäder (deri inberäknad äfven köpingen Lysekil), under det att själfva fisket utöfvas af en i jämförelsevis blott helt svaga och obetydliga samhällen hopad fiskarebefolkning; så hafva deremot vid vestra Nordsjöns kuster både fiskare, fiskberedare och fiskhandlare förenats uti derigenom långt kraftigare och ekonomiskt mer betydande vordna samhällen med förmåga att uppbära en högt stående hafsfiskebedrift. Den ekonomiska anordningen af hafsfiskenäringen är sålunda helt olika, och det samarbete sinsemellan med förenade krafter, som så fördelaktigt utmärker t. ex. de skotska fiskarestädernas skilda grenar af fiskebedriften, saknas i det stora hela i vestra Skandinavien, der i stället det ena samhällets affärsmän suga till sig vinsten af det andra samhällets arbete.

För genomförandet af de för fiskerinäringens förkofran nödiga offentliga åtgärderna har man i länder med stora hafsfisken oftast anordnat en särskild **fiskeriadministration,** hvilken efter de grunder, som nu för tiden allt mer göra sig gällande i fråga om näringarnas s. k. administration, vanligen organiserats efter själfförvaltningsgrundsatsen sålunda att den i verkligheten utgör ett slags

*) Jämför vidare om grunderna för en fruktbringande bohuslänsk fiskarevård: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 149—151, 157—158, 168—169, 176; 1890, sid. 32—33, 34, 40—42, 154—156; 1891, sid. 193—194, 201—204; 1894—1895, sid. 94—101. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 34—41.

representation för näringen. I öfverensstämmelse härmed hafva ock länets landsting åren 1882, 1884 och 1891, bohuslänske riksdagsmän från landet i andra kammaren år 1892, Orosts och Tjörns fiskeriförening åren 1891 och 1895, talrike fiskeriidkare å flera af Bohusläns största fiskelägen år 1891 samt sex fiskeriidkande kommuner i mellersta skärgården år 1892 ingått till Kongl. Maj:t med hemställanden om inrättandet af en *oaflönt* fiskeristyrelse för länets hafsfiske, som vore anordnad efter det särskildt af Skotland och Holland gifna föredömet*).

Enligt Orosts och Tjörns fiskeriförenings hemställan skulle denna fiskeristyrelse hafva till åliggande

1:o) *att* afgifva utlåtanden till vederbörande myndigheter öfver bohuslänska hafsfiskebedriftens eller fiskarebefolkningens vård afseende frågor;

2:o) *att* utarbeta förslag till möjligen behöfliga ordningsstadganden för fiskebedriftens utöfning;

3:o) *att* lemna upplysningar och råd åt den fiskeriidkande allmänheten rörande så väl fiskebedriftens utöfning och fiskerilagstiftningens tillämpning som de åtgärder, hvilka äro af nöden för fiskaresamhällenas förkofran;

4:o) *att* hos vederbörande göra hemställanden om vidtagande af för fiskebedriftens och fiskaresamhällenas förkofran behöfliga åtgärder;

5:o) *att* anordna och leda den offentliga ekonomiska verksamheten inom skärgården till fiskerinäringens främjande;

---

*) Göteborgs och Bohus läns landstings handlingar, 1882, n:o 11, sid. 4, n:o 22, sid. 30—31; 1884, n:o 2, sid. 5—6; 1891, n:o 23. — Underdånigt betänkande med förslag till fiskeristadga m. m. Stockholm 1883, sid. 41—47. — Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, sid. 91—92. — Underdåniga utlåtanden af öfverståthållareembetet och Stockholms stadsfullmäktige samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen och landstingen i anledning af särskilda komiterades afgifna betänkande med förslag till ny fiskeristadga m. m. Stockholm 1885, sid. 276—279, 282—284. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 134—139, 142—143; 1890, sid. 41, 42—43; 1891, sid. 14, 17—18, 19—20, 41—42, 90—98, 165—168, 138—184, 192-212, 238—248, 251—252; 1892, sid. 23—86, 96—102, 107—115; 1894—1895, sid. 58—60, 101—102. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 41—42. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning, 1891, sid. 6—18; 1894—1895, sid. 35—36. — Bihang till Riksdagens Protokoll 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:o 149), sid. 1—26.

6:o) *att* ombesörja utaf behofvet påkallade utredningar af fortgående eller tillfällig art rörande hafsfiskebedriften*);

7:o) *att* draga försorg om samlandet och utgifvandet af nödig fiskeristatistik**); samt

8:o) *att* ombesörja åstadkommandet och vårdandet af för den offentliga verksamheten till fiskebedriftens främjande behöfliga samlingar såsom arkiv, bibliotek och fiskerimuseum.

Denna fiskeristyrelse skulle deremot *icke* hafva något att beställa med vården om vare sig ordningens upprätthållande eller fiskerilagstiftningens exekutiva tillämpning inom skärgården, hvilket ju åligger kronobetjäningen med tillhjälp af de ordningsmän och öfriga biträden, som kunna varda för ändamålet tillförordnade; och då samma fiskeristyrelses föreslagna befattning med »den offentliga ekonomiska verksamheten inom skärgården till fiskerinäringens främjande», såsom äfven ordalagen utvisade, ju blefve af alldeles *samma art* som t. ex. hushållningssällskapens verksamhet, så kunde några kollisioner med andra vare sig administrativa eller kommunala myndigheter i följd af denna dess befattning icke gerna ifrågakomma.

Penningar till en sådan fiskeriadministration och dess verksamhet till fiskerinäringens och fiskaresamhällenas förkofran hade man, utan att betunga statsverket, kunnat få på samma sätt som man i Norge fått medel till hamn- och medicinalfonderna, blott garantier för rätta användningen vunnits genom inrättandet af en duglig fiskeriadministration.

Frågan om bohuslänska hafsfiskenäringens bästa administration har vidare blifvit af författaren utredd i tvänne utförliga broschyrer samt äfven genom i andra kammaren väckta motioner förehafts till behandling inom riksdagen***); men då en tillfredsställande lösning af densamma alltid

---

*) Om den stora betydelsen för hafsfiskenäringen af dylika praktiska utredningar jämför: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1888, sid. 176; 1894—1895, sid. 102. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 42.

**) Om den bohuslänska fiskeristatistikens otillfredsställande beskaffenhet och om den skada, den derigenom medfört, jämför: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 319—327, 335; 1889, sid. 178—184.

***) Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. I, 1841—1891; II, 1891—1892. — Bihang till Riksdagens Protokoll, 1895. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 34 Häft. (N:o 149).

motverkats af länsstyrelsen och af några för ersättande af den praktiska verksamheten för fiskerinäringens upphjälpande med naturvetenskapliga undersökningar ifrande professorer samt af de med privilegier och bränvinsförsäljningsmonopol försedda samhällena vid kusten och staden Göteborg, hafva alla försök att under innevarande fiskeperiod bringa denna för skärgården och fiskerinäringen så viktiga fråga till en sådan lösning visat sig lika fåfänga som under näst föregående perioden. Ett oblidkeligt öde synes hvila öfver bohuslänska skärgården, så snart en offentlig verksamhet till dess förkofran på allvar och i tillräcklig omfattning ifrågasättes; ty resultatet blifver städse att intet vidgöres, eller ock vidtagas hufvudsakligast blott sådana åtgärder, som visa sig för ändamålet otillräckliga eller äro fiskarebefolkningen till större förderf än gagn.

Hvilken uppfattning, man än må hysa om bästa sättet att anordna administrationen af bohuslänska hafsfisket, så kan dock omöjligen vara mer än *en* mening om både den befintliga hafsfiskeadministrationens ytterst otillfredsställande beskaffenhet och om att den hittillsvarande likgiltigheten står i strid med riksdagens år 1889 uttalade mening om användningen af anslaget till fiskerinäringens understöd »i första hand till de praktiska behofvens tillgodoseende»*).

Med en ihärdighet, som varit värd en bättre sak, hafva motståndarne till bohuslänska fiskaresamhällenas förkofran städse sökt ställa fordringarna på **naturvetenskapliga hafsundersökningar** och särskildt biologiska och hydrografiska sådana *emot* anspråken på en förbättrad fiskafsättning och en behöflig omvårdnad om fiskaresamhällena samt för öfrigt oafbrutet velat sammanblanda åtgärderna till fiskerinäringens främjande med dylika undersökningar**).

De så okloka försöken att sammantvinga teoretisk naturforskning och fiskeriadministration hafva emellertid

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1891, sid. 109. — Upplysningar och handlingar rörande svenska fiskerinäringens och särskildt bohuslänska hafsfiskets understöd och administration. 1841—1891, sid. 109.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 159—160, 161—167; 1890, sid. 32—33, 36—37, 148—156; 1891, sid. 171—173; 1894—1895, sid. 103—104. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 43—44.

allestädes med hänsyn till hafsfisket ledt till både naturvetenskapens och hafsfiskebedriftens skada. Naturvetenskapen har nemligen dragits ned, då de naturforskare, som haft sig tillämpningen af den naturvetenskapliga metoden till hafsfiskets främjande ombetrodd, nödgats att humbuga, då de skolat visa att de förmå uträtta något för samma fiske, hvartill kommer att befattningen med nämnda fiske hindrat och snedvridit den naturvetenskapliga verksamheten till förminskande af hennes resultat. Fiskebedriften åter har hämmats i sin utveckling genom allmänhetens och myndigheternas vilseledande med hänsyn till beskaffenheten af de för fiskerinärindens främjande nödiga åtgärderna, hvartill kommer att stora belopp dragits bort från de fiskerinäringens understöd afseende statsanslagen för att i stället offras å vanligen blott helt ringa värde äfven för vetenskapen egande undersökningar. Man har utverkat stora anslag till fiskeriernas främjande, men *bjudit stenar i stället för bröd* åt fiskeriidkarne, då man velat hjälpa desse senare i deras näringsutöfning genom för denna värdelösa biologiska och hydrografiska forskningar. Med samma belopp, som flerstädes bortslösats på den så olyckligt sammankopplade verksamheten, skulle säkert hafva ernåtts tusenfaldt bättre resultat, om det fördelats å tvänne af hvarandra fullständigt oberoende verksamhetsområden, så att naturforskarne fått arbeta alldeles ohindrade af fiskebedriftens kraf på offentlig omvårdnad genom praktiska åtgärder och den för »de praktiska behofvens tillgodoseende» anställda fiskeripersonalen fullt skild från naturforskningens anspråk eller med tillämpning af samma kloka anordning, som hos oss följts i afseende på t. ex. sjöfartsnäringens administration i förhållande till de meteorologiska forskningarna*).

---

*) Tyndall, J., Six lectures on light delivered in America in 1872—73. London 1875, sid. 228. — Ljungman, A. V., Bohus läns hafsfisken och de vetenskapliga hafsfiskeundersökningarna. I. Göteborg 1878, sid. 6, 11—12, 21. — Träffande yttrar den berömde naturforskaren och f. d. fiskeriinspektören, prof. Th. H. Huxley uti ett bref till »the Secretary of the Society of Arts» bland annat följande: »The best method of bringing science into its proper relation with the Fishery Departement is that the latter, when it requires a scientific answer for an inquiry or when it desires that a scientific problem should be thoroughly investigated, should apply to the President of Council of the Royal Society to nominate a person or persons to undertake the work.» »If it should be thought

För de flesta åtminstone af sötvattnen är en ordnad hushållning och fiskets afsevärda förbättring genom mänskliga åtgärder helt visst möjliga, men icke så för hafvet med dess *stora* sill- och torskfisken. Man må veta hur mycket som helst om väderlek, hafsströmmar och plankton, så förmår man dock icke *ändra* de sig teende förhållandena derhän att ogynsam väderlek, oförmånlig strömriktning och ogynsam planktonförekomst m. m. varda gynsamma. Möjligheten att genom mänskligt ingripande kunna uträtta något till gagn med hänsyn till den ymniga förekomsten af sill eller torsk är tydligen ingen, utan är det blott till jämförelsevis smärre fiskevatten och i mindre myckenhet förekommande fiskslag som en fiskets förbättring genom mänsklig inverkan är möjlig. Naturvetenskapliga fiskeundersökningar äro fördenskull af direkt betydelse blott för sådana fiskevatten och fiskslag, med hänsyn till hvilka en verklig hushållning kan åstadkommas, men icke, för så vidt nu kan i saken dömas, för de *stora* hafsfiskena.

De ty värr så ofta upprepade ropen å biologiska och hydrografiska undersökningar till hafsfiskets förmenta främjande äro i verkligheten framkallade af okunnighet hos fiskeriadministrationen om hvad som verkligen behöfves för samma fiskes förkofran, eller af nämnda administrations oduglighet och oförmåga eller ovilja mot att arbeta för det för hafsfiskebedriftens förkofran verkligen nödiga, eller af byråkratiska eller vetenskapliga önskningar att få använda fiskebedriften *såsom svepskäl för utverkandet af förmoner eller anslag* till ändmål, som i verkligheten alls icke afse att främja fiskebedriften eller fiskarebefolkningen, eller ock af vissa egennyttiga lokalintressens önskningar att undanskjuta de för samma bedrifts och befolknings bästa oumbärliga, rent praktiska åtgärderna.

De som yrkat på sådana hafsundersökningar med förment syfte att främja hafsfisket hafva i regeln med en

---

better to have a permanent adviser, or a permanent Committee of reference, I see no great objection to the adoption of either of these plans.» »But what I desire to repudiate as strongly as possible in the name and interests of Science, no less than in that of the working fishermen, is the proposal, which I see continually pressed, to appoint a body of scientific men to 'manage' the fisheries». (The Fisheries Year-book, 1890. London 1890, sid. 42—43).

eljest sällspord enighet förbisett att det gifves andra vetenskaper än biologien och hydrografien samt att det är just från resultaten af dessa andra vetenskaper, och bland dem företrädesvis fiskerinäringens nationalekonomik och fiskeriförvaltningspolitiken samt de tekniska vetenskaperna, som hafsfiskebedriften har att emotse ett större gagn*).

Bohuslänska hafsfisket eger betydelse för staten genom den myckenhet billig och närande fiskföda, det lemnar, genom uppammande af skickliga och härdade sjömän till gagn för både sjöfarten och sjöförsvaret, genom de ökade inkomster, det beredt statens samfärdsanstalter, genom den export af fiskvaror och den affärsrörelse och omsättning, det framkallat, o. s. v., hvadan anspråken på dess tillgodoseende genom åtgärder från statens sida icke äro obefogade, i synnerhet som samma fiskes förmonlighet för staten derigenom skulle ytterligare ökas. Det ymniga sillfiskets egenskap att vara semisekulärt-periodiskt påkallar ock undantagsartade åtgärder, om den förvärfsmöjlighet, det erbjuder, skall blifva i önsklig omfattning begagnad. Det har heller icke saknats tillräckligt motiverade framställningar om hvad som *bör* göras, men det har saknats beslutsamhet nog att genomföra de verkligen »praktiska» åtgärderna, hvilka för öfrigt nästan utan undantag motarbetats från de privilegierade samhällena och de ofta omförmälda ifrarne för naturvetenskapliga hafsfiskeundersökningar. Den tid närmar sig ock ty värr redan med stora steg, då det med hänsyn till flera af dessa åtgärder måste heta: det är alldeles för sent.

Sorgligt är helt visst, att de oumbärliga praktiska åtgärderna för fiskerinäringens och skärgårdens förkofran så ofta blifvit undanskjutna af sträfvanden att anlita bohuslänska hafsfiskenäringen såsom svepskäl för utverkande af anslag till helt andra ändamål

---

*) Ljungman, A. V., Bohus läns hafsfisken och de vetenskapliga hafsfiskeundersökningarna. I. Göteborg 1878, sid. 6, 14. — Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, sid. 9—10. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 212—213; 1888, sid. 175—176; 1889, sid. 172; 1890, sid. 16, 22; 1891, sid. 171—173. — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning, 1889, sid. 172; 1890 sid. 16, 22.

än hafsfiskets och skärgårdens förkofran*), men än beklagligare är att man nu å bohuslänska fastlandets landsbygd synes allt mer vilja gifva sina egna, ur landtmannanäringarnes förkofran fullt berättigade anspråk skenet af att vara äfven skärgårdens och fiskerinäringens. Den större och viktigare näringens och det större antalet invånares intressen må gå *före* den mindre näringens och det ringare invånareantalets intressen, men de senare må derför icke förnekas, utan bör deras *tillvaro* åtminstone erkännas.

Hafva de föregående fiskeperioderne vunnit en sorglig ryktbarhet för de utsväfningar och den lastbarhet, som egde rum under de samma, så förtjänar den nu innevarande perioden ännu mer en sådan genom de förkastliga sträfvanden, hvarigenom de oumbärliga »praktiska» åtgärderna till hafsfiskenäringens och fiskaresamhällenas förkofran undanskjutits.

---

*) Jämför: Bohulänsk Fiskeritidskrift, 1889, sid. 31, 37, 57; 1891, sid. 173; 1894—1895, sid. 104. — Fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll, sid. 44.

Rättelser:

Sid. 2, rad. 14 uppifrån *står:* behöfliga *läs:* behöriga
» 106, » 7 nedifrån » till ett högre » till allt högre

Innehållsförteckning:

Göteborgs och Bohus läns Fiskareförening 1893—1894 och 1894—1895 ..... sid. 1.
Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under elfte och tolfte åren af Föreningens tillvaro. 1894 och 1895 ..... » 24.
Berättelse öfver Orosts och Tjörns fiskeriförenings verksamhet under åren 1894 och 1895 ..... » 28.
Schematisk öfversikt öfver fiskeripolitikens hufvudsakligaste innehåll. Ett utkast af Axel Vilh. Ljungman ..... » 61.
Om ordnandet af förhållandena å de bohuslänska fiskelägena. I. Af A. V. L. ..... » 105.
Bohusläns hafsfiske och dess främjande. Af Axel Vilh. Ljungman ..... » 123.

3 2044 093 328 425